

SETA KİM KİMDİR?

SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı | www.setav.org | Şubat 2012

SURİYE'DE AKTÖRLER: REJİM, MUHALEFET, DİNİ YAPI VE MEDYA

Editörler: UFUK ULUTAŞ, SELİN M. BÖLME

SETA KİM KİMDİR?

Sayı: 3 | Şubat 2012

SURİYE'DE AKTÖRLER:
REJİM, MUHALEFET, DİNİ
YAPI VE MEDYA

EDİTÖRLER

UFUK ULUTAŞ
SELİN M. BÖLME

YAZARLAR

SELİN M. BÖLME
UFUK ULUTAŞ
GÜLŞAH NESLİHAN DEMİR
ZEHRA SENEM DEMİR
MÜJGE KÜÇÜKKELEŞ
FURKAN TORLAK
SALİHA ZİYA

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No:66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel:+90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.405 69 03 | www.setav.org | info@setav.org

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: +1 202-223-9885 | Faks: +1 202-223-6099 | www.setadc.org | info@setadc.org

İÇİNDEKİLER

TAKDİM | 4

REJİM | 7

BEŞAR ESED	10
ENİSA MAHLUF	15
MAHİR ESED	17
ASİF ŞEVKET	20
RAMİ MAHLUF	22
ALİ MEMLÜK	24
MUHAMMED NASİF HAYİRBEK	26
ABDÜLFETTAH KUDSİYYE	27
HİŞAM BAHTİYAR	28
ALİ HABİB MAHMUD	29
BEHÇET SÜLEYMAN	30
MUSTAFA ABDÜLKADİR TALAS	32
FARUK EL-ŞARA	34
VELİD MUALLİM	36
BUSEYNE ŞABAN	37
ABDULLAH EL AHMAR	39
BAAS PARTİSİ	40
SURİYE İSTİHBARATI	43
ŞEBBİHA	45

MUHALEFET | 47

SURİYE ULUSAL KONSEYİ	50
BURHAN GALYUN	53
ABDULBASİT SEYDA	56
RİAD SEYF	58
MUHAMMED FARUK TAYFUR	60
ABDULAHAT STEYFO	62
AHMED RAMAZAN	64
BESMA KODMANİ	66
SEMİR NEŞŞAR	68
GEORGE SABRA	70
RİDVAN ZİYADE	71
YEREL KOORDİNASYON KOMİTELERİ	73
ÖMER İDLİBİ	74

MÜSLÜMAN KARDEŞLER	76
MUHAMMED RİYAD ŞUKFA	76
ALİ BEYANUNİ	78
VELİD SEFUR	80
ULUSAL DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ŞAM DEKLARASYONU	81
GASSAN NECCAR	82
FİDA HURANİ	83
RİYAD EL-TÜRK	84
ÖZGÜR SURİYE ORDUSU	85
RİYAD MUSA EL-ESAD	87
KÜRT PARTİLERİ	89
DEMOKRATİK AŞURİ ORGANİZASYONU	94
ADALET VE KALKINMA HAREKETİ	96
ENES EL-ABDE	98
DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ULUSAL KOORDİNASYON KOMİTESİ	99
HASAN ABDÜLAZİM	101
HEYSEM MENNA EL AVDAT	103
MİŞEL KİLO	105
SALİH MÜSLİM MUHAMMED	107
ARİF DELİLE	109
FEYİZ SARA	111
MİLLİ DEĞİŞİM HAREKETİ	112
AMMAR KURABİ	112
SURİYE İÇİN MİLLİ ÇALIŞMA KOMİTESİ	114
HEYSEM EL-MALİH	114
KURTULUŞ VE BİNA OLUŞUMU	117
NEVAF BEŞİR	117
ESKİ REJİM-YENİ MUHALEFET VE NEO-CON	119
FERİD GADRİ	119
RİFAT ESED	120
ABDÜLHALİM HADDAM	121
DİNİ ŞAHSİYETLER VE YAPILAR	 123
NUSAYRİLER	126
MUHAMMED SAİD RAMAZAN EL-BUTİ	128
AHMED BEDRETTİN HASSUN	130
MUHAMMED ABDULSETTAR EL-SEYYİD	132
MUHAMMED ALİ EL-SABUNİ	134
MUHAMMED MURAD EL HAZNEVİ	136

IGNATIUS ZAKKA I IVAS | 137
GREGORIOS ELIAS TABE | 139

MEDYA | 141

GAZETELER | 142

TİŞRİN (EKİM) GAZETESİ | 142
EL BAAS (UYANIŞ) GAZETESİ | 142
ES SEVRE (DEVİRİM) GAZETESİ | 142
EL CEMAHİR GAZETESİ | 143
EL VAHDE (VAHDET) GAZETESİ | 143
ARAPÇILIK (EL URUBE) GAZETESİ | 143
FİDA (FEDA) GAZETESİ | 143
EL FURAT (FIRAT) GAZETESİ | 144
SPORTİF DURUŞ (EL MEVKİF'UL RİYAZİ) GAZETESİ | 144
EL İTTİHAD (BİRLİK) GAZETESİ | 144
EL NUR GAZETESİ | 144
HALKIN SESİ GAZETESİ | 144
KASYUN GAZETESİ | 145
EL VATAN GAZETESİ | 145
BELEDUNA GAZETESİ | 145

TELEVİZYONLAR | 145

SURİYE UYDU KANALI | 145
SURİYE DRAMA KANALI | 146
ŞAM TV | 146
EL DÜNYA TV | 146
ORİENT TV | 147

AJANSLAR | 147

SURİYE ARAP HABER AJANSI | 147
CHAM PRESS | 147

HABER SİTELERİ | 148

EKLER | 149

EK 1: 99'LAR BİLDİRGESİ | 150
EK 2: 1000'LER BİLDİRGESİ | 151
EK 3: ULUSAL DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ŞAM BİLDİRGESİ | 156
EK 4: 1980 SENELİ 49 SAYILI KANUN* | 160

TAKDİM

Tunus'ta başlayıp Mısır'a sıçrayan ve bütün Ortadoğu'yu saran isyan dalgasının son durağı Suriye oldu. Her ne kadar bu ülkelerin halkları baskıcı, adaletsiz rejimleri altında yıllardır ezilmek gibi ortak bir kaderi paylaşıyor olsalar da her ülke kendi iç dinamiklerini taşıyor. Bu nedenle, isyanın sıçradığı her yeni ülkede gelişmelere ve izleyen günlerdeki sürece ilişkin sağlıklı öngörülerde bulunabilmek için, öncelikle o ülkenin tarihinden kültürüne, ekonomik ilişkilerinden uluslararası ilişkilerdeki yerine kapsamlı bir okuma yapmak gerekiyor. Tarihsel bilgilere ulaşmak nispeten kolayken, asıl sorun güncel iç dengelerin takip edilmesinde yaşıyor. Bunun öncelikli nedenlerinden biri bu bilgileri içeren yazı ve makalelerin Türkçe bir yana Arapça ve İngilizce'de bile oldukça kısıtlı olması. Bir diğer nedeni ise olayların hızla patlak vermesinin bir neticesi olarak bütünlüklü bir şekilde siyasi dengeleri doğrudan analiz eden güncel yazı ve raporların kaleme alınmamış olması. Bu durum aslında Suriye'de olduğu gibi rejimin kapalı yapısının doğurduğu bir sonuç. Soğuk Savaş'tan çıkmamış bürokratik yapısı, tahakküm altındaki medyası, farklı istihbarat ve polis örgütleri ile örülmüş güvenlik ağı her dönem Suriye hakkında bilgi edinmeyi zora sokarken, ülke içinde yaşayanların bile mahkûm olduğu bu "bilgisizlik" Suriye'deki dengelerin sağlıklı olarak okunmasını ve değerlendirilmesini engellemekte.

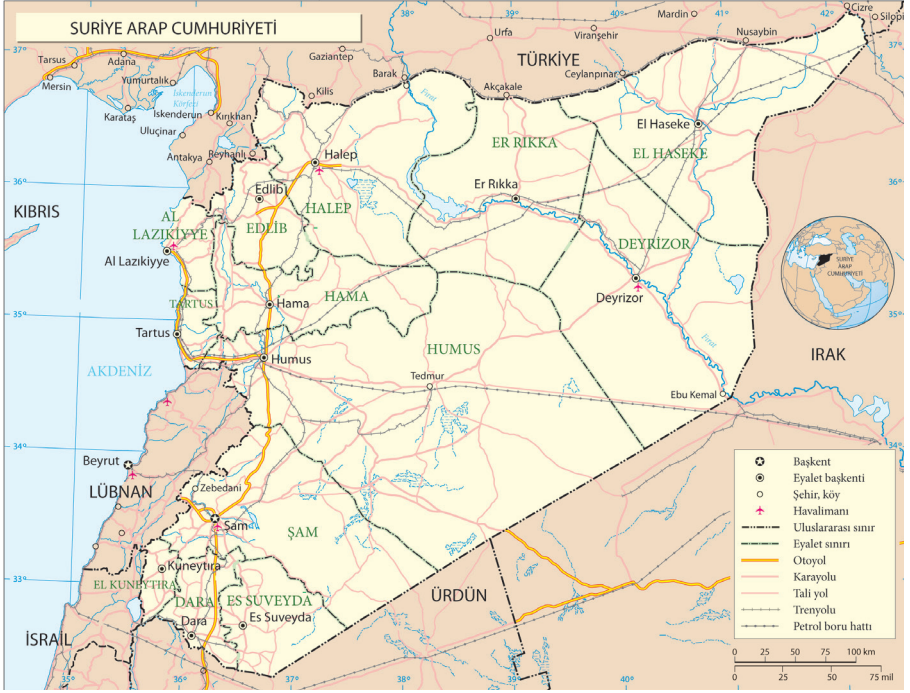
Bu şartlara bir de Suriye gibi isyanların takip edilmeye çalışıldığı ülkelerde düne kadar yabancı olunan pek çok ismin gündemimize girmiş olmasını eklemek gerekiyor. Bu konuda kaçınılmaz olarak yoğun bir bilgi kirliliği de yaşıyor. Derinlemesine araştırmaların eksikliği medyayı önemli bir bilgi edinme aracı haline getirirken, bu kanalla gelen bilgilerde sıklıkla çelişen ifadeler yer alabiliyor veya önemli siyasi figürler göz ardı edilebiliyor. Bütün bu karışıklığın bir nebze önüne geçebilmek ve ülke içindeki siyasi dengeleri algılayabilmek adına hem rejim yanlısı hem de muhalif önemli figürlerin geçmişlerini, konumlarını, güçlerini, etnik/dini kökenlerini içeren bilgilerin derli toplu olarak verilmesinin ya-

rarlı olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca siyasi, toplumsal ve dini yapının, bu yapının içinde yer alan geleneksel ve isyana paralel ortaya çıkan yeni kurum ve yapıların da bilinmesi önemli bir gereklilik. Ancak bu bilgilerin ışığında ülke içi dengeleri takip edebilmek ve sağlıklı gelecek öngörülerinde bulunabilmek mümkün olacaktır.

Bu amaçla hazırladığımız “Suriye’de Kim Kimdir” başlıklı çalışmanın yayınlandığı Haziran ayından bugüne Suriye’de önemli değişimler yaşandı. Rejim ve muhalefet cephesindeki aktörlere yeni isimler eklenirken, yeni yapılanmalar doğdu. Ayrıca ordunun, medyanın, din adamlarının, toplumsal hareketlerin Suriye’de yaşadıkları bölünme ve sürece etkileri onları da böyle bir çalışmaya dâhil etmeyi zorunlu hale getirdi. Bu durum Suriye’de Kim Kimdir çalışmasının gözden geçirilerek genişletilmesi ihtiyacını doğurdu. Elinizdeki çalışma bu haliyle Suriye hakkında hazırlanmış olan en kapsamlı kim kimdir çalışmasıdır.

Bu çalışmada rejim yanlısı ve muhalif hemen hemen tüm önemli isimler hakkında temel bilgilerin verilmesine dikkat edilmiştir. Çalışma hazırlanırken, literatür taramasının yanında sahaya da inilmiş, Suriye’ye yapılan ziyaretlerdeki verilerden yararlanılmış araştırmalar yapılmış, Suriyeli aktörlerle, ilgili akademisyenlerle, Suriye tecrübesi olan farklı ülke diplomatları ve gazetecilerle derinlikli mülakatlar gerçekleştirilmiş, bölge ülkelerine ziyaretler yapılmış, bu yolla hem bilgi toplanmış hem de eldeki bilgilerin denetlenmesine ve doğrulanmasına çalışılmıştır. Bununla birlikte özellikle istihbarat kökenliler ve bazı muhalifler başta olmak üzere bazı isimler hakkında doğru, çelişik olmayan bilgilere ulaşmada yaşanan sıkıntı çalışmaya belli sınırlamalar getirmiştir. Ayrıca muhalefetin gün geçtikçe genişlemesi tüm isimlere yer vermeyi de imkânsız kılmıştır. Buna karşın, ön planda yer alan isimlerin hepsi çalışma kapsamına alınmıştır. Söz konusu sınırlamalara karşın elinizdeki çalışma bugün Suriye siyasi ve toplumsal hayatındaki tüm önemli figürler ve temel yapılar hakkında bilgi edinebileceğiniz kaynak bir eser niteliğindedir.

Talip Küçükcan
Dış Politika Direktörü

REJİM

Suriye'deki mevcut rejimin temelleri Mart 1963 darbesiyle iktidara gelen Baas Partisi tarafından atılmıştır. 1966'da partinin radikal kanadı parti içerisinde yönetimi ele geçirmiş, 1970 yılında ise Hafız Esed parti içerisinde tam bir kontrol sağlamıştır. Bu tarihten itibaren 2000 yılına kadar ülkeyi Hafız Esed yönetmiş, Arap milliyetçiliği ve Sovyetler Birliği'nden esinlenmiş devletin merkezi planlama rolü ülkede egemen olmuştur.

Hafız Esed, Baas Partisi zemininde başta ailesi, aşireti ve diğer Nusayri grupların da desteğini alarak bir iktidar ağı örmüş, bu iktidar ağı içerisinde ordu ve istihbarat kurumlarını iktidarın başlıca hamisi haline getirmiştir. Ayrıca rejim içerisindeki kliklere kendi milis güçlerini kurma izni verilmiş, bu durum resmi güvenlik güçlerine paralel silahlı bir yapı doğurmuş ve Şebbiha denilen bu güçlerle ülke içerisindeki gayr-ı meşru karanlık ilişkiler ağı yönetilmiştir.

Hafız Esed iktidarını sadece Nusayri kesime dayandırmamıştır. İktidarını sağlamlaştırmak isteyen Hafız Esed, iktidar bileşenlerini toplumsal tabanda Sünni çevrelere doğru genişletmiştir. Bu anlamda öncelikle seküler Sünni isimlere gerek bürokrasi gerek sermaye içinde alan açmıştır. Böylece Hafız Esed ordu, istihbarat ve Baas Partisi içerisinde görev verdiği bu Sünni kesimlerin de desteğini kazanmıştır. Nitekim Hafız Esed'in, Sünni çevrelerle kurduğu iktidar ilişkileri kardeşi Rifat Esed'in darbe girişiminin başarısız olmasında rol oynamıştır.

Bunun yanı sıra Hafız Esed, rejime tehdit olabilecek Müslüman Kardeşlerin etkisini kırmak için sadece silahlı mücadele vermemiş, dindar Sünni kesimlerle de ilişkileri geliştirmiştir. Sünni Arap ve Kürtler nezdinde etkinliği olan Şam ve Halep ulemasının desteğini alacak şekilde Şeyh Ahmed Kuftaro ve Şeyh Ramazan el Buti gibi isimlerin önünü açmış ve bunlarla işbirliği yapmıştır. Hafız Esed, bu çerçevede Şam ve Halep'te dini eğitim veren kurumların açılmasına ve bu kurumlarda rejimle barışık bir dindarlık anlayışının gelişmesini sağlamıştır.

Hafız Esed'in 30 yılda inşa ettiği bu rejim kendisinden sonra oğlu Beşar Esed'e kalmış, iktidarın devir sürecinin sorunsuz gerçekleşmesi için her türlü önlem bizzat baba Hafız Esed tarafından alınmıştır. Nitekim Beşar'ın iktidara gelişine rejim içerisinde önemli bir meydan okuma olmamış, bilakis başta ordu ve istihbarat olmak üzere devletin kritik kurumları oğul Esed iktidarının güçlenmesini desteklemiştir.

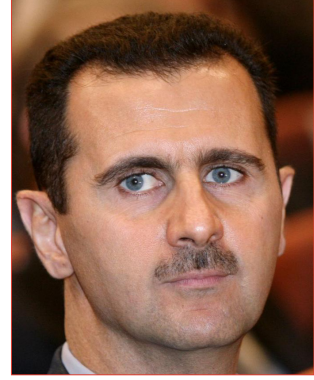
Hafız Esed'in ölümüyle birlikte Esed ailesinin merkezinde bulunduğu iktidar bileşenleri içerisinde anne Enise Esed öne çıkmış, Mahir Esed, Asıf Şevket, Rami Mahluf gibi isimler aile bağları sebebiyle iktidar gücünün önemli paydaşı olmayı sürdürmüştür. Bu arada

Hafız Esed döneminden miras kalan rejimin bekçileri Ali Memlûk, Muhammed Nasif, Abdulfettah Kudsiyye, Hişam Bahtiyar, Ali Habib Mahmud ve Behçet Süleyman gibi güvenlik bürokrasisi de Esed’in manevra alanını belirleyen ve onu yönlendiren roller oynamışlardır.

Sünni bir Arap ile evli olan Beşar Esed, Şam’daki Sünni sermaye çevrelerinin palazlanmasının önünü açmış, yine Sünni ağırlıklı Halep sermayesinin ülke ekonomisindeki başat rolünü koruyup geliştirmesine izin vermiştir. Beşar Esed, Sünni din adamları çevreleriyle de ilişkilerini güçlendirilmiş, Vakıflar Bakanlığı ve Cumhuriyet Müftülüğü’ne rejimin meşrulaştırılması noktasında önemli bir rol verilmiştir. Tüm bu süreçlerde medya da üzerinde düşen görevi yapmış, rejimin kontrolü dışında özel medya teşebbüsüne izin verilmeyen ülkede gündem bizzat devletin kontrolünde şekillendirilmiştir.

BEŞAR ESED

Devlet Başkanı, 47

11 Eylül 1965'te Şam'da doğan Beşar Esed, Hafız ve Enisa Esed'in üçüncü çocuğudur. Kendinden beş yaş büyük ablası Büşra ve üç yaş büyük abisi Basil ile beraber büyümüştür. Daha sonra erkek kardeşleri Mahir ve Macit doğmuştur.¹ Hırslı, dışa dönük ve parlak Büşra ve atak, otoriter ve karizmatik bir portre çizen Basil'in yanında Beşar, Suriye halkı tarafından kibar, biraz sönük, tipik bir ortanca çocuk olarak görülmüş ve kardeşlerinin baskın karakterleri arasında sivrilmek için kendisine akademik bir kariyer seçtiği yorumları yapılmıştır.² Beşar Esed, okul arkadaşları tarafından da Esed'in diğer oğullarına göre akademik yönü en güçlü olan, okumaya meraklı ve sessiz birisi olarak hatırlanmaktadır.³ Beşar Esed'in çocukluk yılları babası Hafız Esed'in yönetimi yeni ele geçirdiği ve ardından İsrail ile savaşa girilen yıllara denk gelmektedir. 1973 Savaşı sırasında İsrail kuvvetlerinin Şam'a dayanması ile aile dağlık bölgelere sığınmıştır. Bu dönemin Beşar Esed'in kişiliği üzerinde etkili olduğu söylenmektedir.⁴

Hafız Esed'in halef olarak Basil'i görmesi nedeniyle Beşar Esed tıp eğitimi almaya karar vermiş ve gençliğinde kendisi de bir doktor olmak isteyen babası tarafından bu kararı memnuniyetle karşılanmıştır.⁵ 1982'de girdiği Şam Üniversitesi Tıp Fakültesindeki eğitimini 1988 yılında tamamlayan Beşar Esed, ardından askere gitmiş ve burada doktor olarak görev almıştır. Askerliğin ardından 1992'de göz ihtisası yapmak üzere İngiltere'ye gitmiştir. Londra'da geçen bu dönemin Beşar Esed'in dünya görüşünü önemli ölçüde

1. Eyal Zisser, *Commanding Syria: Bashar al-Asad and the first years in power*, London: I.B.Tauris, 2007, s.20.

2. Flynt Leverett, *Inheriting Syria: Bashar's Trial by Fire*, Washington D.C: Brookings Institution Press, 2005., s.58-59.

3. Leverett,a.g.e, s. 59.

4. Zisser, a.g.e, s.20.

5. Leverett,a.g.e, s.59.

etkilediği yorumları yapılmaktadır. Hafız Esed ailesinden ve yakın çevresinden kimsenin Beşar Esed kadar uzun süre bir Batı ülkesinde kalmadığı hatırlanırsa bu etki daha iyi anlaşılabilir.⁶

Basil Esed'in 1994 Ocak ayında bir trafik kazası sonucunda ani ölümünün ardından Beşar Esed, apar topar Suriye'ye dönmek zorunda kalmıştır. Babası tarafından hiç bir zaman halef olarak görülmemiş olan ve kendisi de bu pozisyona talip olmayan Beşar Esed bir anda kendini yeni halef olarak bulmuştur. Bundan sonra Beşar Esed'in Cumhurbaşkanlığı koltuğu için Hafız Esed tarafından hazırlandığı 6,5 senelik dönem başlamıştır. Dönüşünün ardından Zırhlı Birlikler Okulu'nda kurmay binbaşılığa getirilen Beşar Esed, 1996'da yarbay, 1999'da albay rütbesine yükseltilmiş ve kısa bir süre sonra da Cumhuriyet Muhafız Alayı'nın başına getirilmiştir. Hafız Esed'in bir tercihi olarak bu dönemde Beşar Esed kendini zora sokabileceğinden dolayı karmaşık iç siyasete ilişkin konulardan uzak tutulmuş, bunun yerine dış politika alanında kendisini geliştirmesine öncelik verilmiştir. Bu karar doğrultusunda bir yandan Lübnan meselesi ile ilgilenirken, diğer yandan Ürdün, Bahreyn, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'a ziyaretlerde bulunmuştur.⁷ Bu süreçte Beşar Esed, sadece devlet ve ordu içinde hızla yükseltilmemiş, aynı zamanda iktidara gelmesine muhalif olabilecek ordu ve istihbarat içindeki isimler Hafız Esed tarafından makamlarından uzaklaştırılmışlardır.⁸ Ancak bu dönem içinde Hafız Esed kamoyuna Beşar Esed'in halefi olduğunu açıklamamıştır.⁹

Hafız Esed'in 2000 yılında ölümünden sonra parlamento toplanarak cumhurbaşkanlığı için gerekli olan 40 yaş sınırını 34 olarak değiştirmiş ve Beşar Esed'e Suriye Cumhurbaşkanlığı yolu açılmıştır.¹⁰ Geçirilen yoğun çevresel ve kişisel hazırlık dönemine karşın, göreve geldiğinde Beşar Esed'in henüz bu makam için hazırlıklarının tamamlanmadığı kanaati hâkimdir.¹¹ Buna karşın Beşar'ın iktidarı, Esed ailesi içinde, yakın çevrelerinde, orduda veya güvenlik birimlerinde her hangi bir muhalefetle karşılaşmamıştır.¹² Beşar'ın halef olarak seçilmesinde bu durumun da etkili olduğu kanaatini taşıyanlar vardır. Ken-

6. Leverett, a.g.e, s. 60.

7. Zisser, a.g.e, s. 33.

8. Leverett, a.g.e, s.62-63.

9. Zisser, a.g.e, s.33.

10. Semihe Abdulhalim, Riyahu't tağyir ve tarihu's sevrati fi Suriye, Egynews, 21 Mayıs 2011, <http://www.egynews.net/wps/portal/profiles?params=126625>, erişim tarihi: 07 Şubat 2012.

11. Leverett, a.g.e, s.63

12. Leverett, a.g.e, s.68

disinin siyaset ve ordu içinde bir geçmişinin olmaması iktidar etrafındaki güç odaklarının hiç biri tarafından bir tehdit olarak algılanmamasını sağlamış ve bu durum onu ideal bir aday haline getirmiştir.¹³ Aynı zamanda Beşar'ın karar verme mekanizmasında ne ölçüde etkin olduğu her zaman sorgulanmış ve başta annesi Enisa olmak üzere, "rejimin bekçilerinin" kritik kararların alınmasında Beşar üzerinde çok etkili olduğu vurgulanmıştır.

Beşar Esed'in kısa süreli de olsa Londra'da eğitim almış olması, modern duruşu, açık görüşlü ve reform yanlısı olduğu yönündeki algıyı ortaya çıkarmış ve kendisini kısa zaman içinde bazı Batı ülkelerinden ve Suriye halkının belli kesimlerinden destek gören bir lider haline getirmiştir. Beşar Esed'in o dönemde gerçekten reform yapma isteğinde olduğunu bugün de paylaşılanlar olmakla birlikte, aslında bu algının yanıltıcı olduğu ve temelde babasının kurmuş olduğu sistemi değiştirmek istemediği tezi daha makuldür. Çünkü Esed önceleri, daha önce hükümette görev almamış ve Batıda eğitim almış bir takım arkadaşlarını çeşitli vazifelere getirdiyse de¹⁴; ilerleyen yıllarda Hafız Esed döneminde de etkili olan isimleri önemli noktalara getirmiş veya bu isimlerin görevlerine devam etmesini sağlamıştır. Benzer şekilde babası gibi Beşar da yakın çevresinin büyük çoğunluğunu akrabalarından ve Nusayri ailelerden seçmiştir. Diğer bir deyişle ülkede gücünü konsolide ederken, imkanı olmasına rağmen çevresini rejimin bekçileri ile doldurmuştur.

2001 yılında annesinin itirazlarına rağmen Esmâ el-Ahras ile evlenmiştir. 1976 doğumlu olan Esmâ Esed, dünya çapında bir kardiyolog ve uzun yıllar Londra King's College Tıp Fakültesinde görev yapmış olan Dr. Faris al-Ahras'ın kızıdır. El-Ahras ailesi Humus'un seçkin Sünni ailelerinden biridir. Ancak Esmâ Esed İngiltere doğmuş, büyümüş ve bütün eğitimini burada almıştır. 1996'da King's College Üniversitesi Bilgisayar Bilimi bölümünden mezun olduktan sonra Deutsche Bank'ta çalışmaya başlamış ve bu dönemde Beşar Esed ile tanışmıştır.¹⁵ Esmâ, modern görüntüsü ve Nusayri olmaması sebebiyle Beşar tarafından büyük çoğunluğu Sünni olan Suriye halkı için bir nevi reklam aracı olarak kullanılmıştır.

Beşar Esed göreve gelmesinin ardından özellikle ekonomide, kamu yönetiminde, yolsuzlukla mücadelede reforma yönelik adımlar atmıştır fakat bu reformlar ülkede önem-

13. *Syria Under Bashar (II): Domestic Policy Challenges*, International Crisis Group Middle East Report, No:24, 11 February 2004, s.4-5.

14. Leverett,a.g.e, s.72-73.

15. Leverett,a.g.e, s.74.

li düzelmelere sebep olmamış ve yüzeysel kalmıştır.¹⁶ İktidarının Baas rejimine kökten bağlı olması siyasi alanda değişimin önünü tıkamış ve bu alanda yapılan cesaretlendirici açıklamalar ise sonrasında yerlerini tutuklamalara bırakmıştır. Esed'in iktidara geldiği ilk günlerde verdiği sözlerin yarattığı göreceli özgürlük ortamında Suriye'nin önde gelen aydın ve aktivistleri tarafından Esed yönetiminden Olağanüstü Hal Yasasının da kaldırılmasını içeren bir dizi reform talebinde bulunan 99'lar Bildirgesi imzalanmıştır.¹⁷ Bunu 1000'ler Bildirgesi izlemiştir.¹⁸ Beşar Esed'in ilk tutumu cesaretlendirici olsa da bu kısa sürmüş ve üst düzey yetkililerin muhalif hareketlerin Baas rejimini zayıflattığı yönündeki eleştirileri kabul görmüştür.¹⁹ 2005 Ekim'de yayınlanan Şam Bildirgesi sonrasında ise rejimin baskısı iyice artmış ve Beşar Esed'in reform yapacağına ilişkin beklentiler kaybolmaya başlamıştır. Bu süreçte başta kendilerine potansiyel bir ortak olarak gördükleri Beşar Esed'e yönelik genel algı değişmeye başlamış ve kendisinin Baas rejimine babasından daha bağlı olduğu yönünde eleştiriler yapılmaya başlamıştır.²⁰ Özellikle ABD'nin Irak işgali sonrasında çeşitli platformlarda sert şekilde eleştirdiği Amerikan yönetimi ile Esed'in arası bu dönemden sonra iyice açılmıştır.²¹ 2005'te Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin bir suikast sonucunda öldürülmesi ve bu suikast ile bir dizi Suriyeli üst düzey yetkilinin bağlantılı olduğunun BM tarafından hazırlanan Mehlis Raporunda ifade edilmesinden sonra Beşar Esed'in ABD başta olmak üzere Batılı ülkeler ile ilişkisi iyice bozulmuştur.²²

2007'de yapılan referandum sonucunda Beşar Esed'in Cumhurbaşkanlığı ikinci kez yedi yıllık bir dönem için onaylanmıştır.²³ Arap Baharının patlak vermesinin ardından ilk başlarda Suriye'ye olayların sıçramayacağı öngörüsünde bulunan Beşar Esed, Mart ayında göstericilerin sokaklara dökülmesinin ardından bir süre sessizliğini korumuştur. 30 Mart 2011'de halkın karşısına ilk kez çıkan Beşar Esed konuşmasında gösterileri büyük bir komplonun parçası olarak değerlendirirken, Suriye'nin İsrail'in hedefine uygun olarak

16. *Syria Under Bashar (II)*, s.7.

17. *Syria Under Bashar (II)*, s.7.

18. "Spring time in Syria," *Al Ahram Weekly*, No.526, 22-28 Mart 2001.

19. *Syria Under Bashar (II)*, s.8.

20. *Syria Under Bashar (II)*, s.5.

21. *Syria Under Bashar(II)*, s.5.

22. Mehlis Raporunun tam metni için bkz. Report of the International Independent Investigation Commission Established Pursuant to Security Council, Resolution 1595 (2005), <http://www.un.org/news/dh/docs/mehlisreport/>, erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

23. "Syrians Vote For Assad in Uncontested Referendum," *Washington Post*, 28 Mayıs 2007.

bölünmesinin amaçlandığını, dış güçlerin kendilerini zayıflatmaya çalıştığını söylemiştir. Kötü bir hatip olan Beşar'ın bu konuşması, hem tarzı hem de içeriği sebebiyle tatmin edici olmamış ve aksine Suriye'de gösterilerin artmasına sebep olmuştur. Bunun üzerine 16 Nisan 2011'de yeni kabineye hitap etmek üzere kürsüye bir kez daha çıkan Beşar Esed, Olağanüstü Hal Yasasının kaldırılması için çalışmaların başlayacağını duyurmuş ancak reform yönündeki adımları muhalifler tarafından yetersiz bulunmuştur.²⁴ 21 Haziran 2011'de halka üçüncü kez seslenen Beşar Esed konuşmasında olayları dış güçlere bağlarken, Kaddafi'nin göstericileri "farelere" benzettiği konuşmasına benzer bir konuşma konuşma yapmıştır. Esed konuşmasında göstericiler için kullandığı "Mikroplar gibi sürekli orada burada ürüyorlar. Göstericiler mikrop gibi hem içimizde hem de dışımızdalar. Komplolar, Suriye'yi sadece daha güçlü yapar"²⁵ sözleri muhalif halkın tepkisinin daha da artmasına yol açmıştır. Dört ay sonra halkın karşısına bir kez daha çıkan Esed, 10 Ocak 2012'de yaptığı son konuşmasında istifa etmeyi düşünmediğini söylemiş ve Suriye halkının kendisine desteğinin sürdüğünü ve yakın zamanda zafer ilan edeceklerini belirtmiştir.²⁶

24. Sufyan Sabit, Vuud'ul Esed caet muteahhireten, France 24 Arabic, <http://www.france24.com/ar/20110325-najeeb-ghadban-pledges-freedom-syria-demonstration-protest>, erişim tarihi: 07 Şubat 2012.

25. Taraif'us Suriyyin bade hitabi'l Esed, Al Bayan, 19 Temmuz 2011, <http://albayan.co.uk/article.aspx?id=1019>, erişim tarihi: 07 Şubat 2012.

26. "Esad'dan Erdoğan'a savaş mesajı," *Milliyet*, 10 Ocak 2012.

ENİSA MAHLUF

Hafız Esed'in Eşi ve Beşar Esed'in Annesi, 78

1934 yılında Lazkiye'de doğan Enisa Mahluf, Hadad kabilesine mensup Nusayri kökenli Mahluf ailesinden gelmektedir. 1958 yılında Hafız Esed ile evlenen Enisa'nın bu evlilikten üçü daha sonradan vefat eden toplam altı çocuğu bulunmaktadır. İlk çocukları Büşra doğumdan kısa bir süre sonra, Basil 1994 senesinde trafik kazasında, en küçük çocukları Mecid ise 2009 senesinde vefat etmiştir. Hayatta olan en büyük çocukları Büşra, Suriye rejiminin kilit isimlerinden Genelkurmay Başkan Yardımcısı Asif Şevket ile evlidir. Beşar Esed Suriye Devlet Başkanlığı, Mahir Esed ise Başkanlık Muhafız Komutanlığı görevlerini sürdürmektedir. Muhammed ve Fatıma isminde iki kardeşi olan Enisa, Hafız Esed ile evlendikten sonra Mahluf ailesine iktidarın imkânlarını açmış ve aile üyelerinin çoğu yönetici sınıfın içinde yer alarak zenginleşmiştir.²⁷ Enise Mahluf'un küçük kardeşi olan Muhammed, ordu içerisinde önemli pozisyonlarda yer almış, kamu şirketlerinde ve özel sektörde yöneticilik yaparak büyük bir servet elde etmiş ve Hafız Esed'in finansal danışmanlığı görevini yürütmüştür.²⁸ Muhammed Mahluf'un oğlu Rami, Suriye'nin en büyük iş adamlarından birisidir. Rami, Suriye ekonomisinin önemli bir kısmını kontrol etmekte ve rejimin finansörlerinden kabul edilmektedir.²⁹ Enise Mahluf, çok medyatik bir figür olmamakla beraber Esed ailesi içerisindeki etkinliği ile bilinmektedir. Bu etkinlik sebebiyle Beşar Esed'in eşi Esmâ Esed'in halen "First Lady"

27. Enise Mahluf, al Alamiya, 14 Eylül 2011, http://www.alamiya.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2293&catid=13, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012

28. Wikileaks Belgesi, 2 Ocak 2006, <http://wikileaks.org/cable/2006/01/06DAMASCUS3.html#>, Erişim tarihi: 2 Şubat 2012

29. Rami Mahluf, Al Siasi, 25 Nisan 2011, <http://www.alsiasi.com/index.php/2010-03-07-11-55-12/28824-2011-04-25-09-40-23>, Erişim tarihi 3 Şubat 2012.

lakabını kullanamadığı bilinmektedir.³⁰ Asif Şevket ve Mahir Esed arasındaki çekişme de dâhil olmak üzere aile içi anlaşmazlıkların çözümünde etkin olduğu ve Esed ailesinin ekonomiyi büyük oranda kontrol eden Mahluf ailesiyle ilişkilerini yürüten kişi olduğu iddia edilmektedir. Aynı zamanda Suriyeli muhalifler, Enisa'nın Beşar Esed üzerinde oldukça etkili olduğunu dile getirmektedir. Enise Mahluf, Hafız Esed vefat ettikten sonra daha da 'önemli bir aktör' haline gelmiş ve birçok muhalifin deyimiyle ailenin gölge reisi olmuştur. Benzer şekilde Suriye'deki olayları 1982'deki Hama olaylarına benzeten Enisa, Beşar'ı Suriyeli muhalifleri bastırmak için şiddet kullanması gerektiği konusunda ikna ettiği iddia edilmiştir.³¹ Rejimin hem siyasi hem de ekonomik kanadının birleşme noktasında yer alması Enisa'yı rejimin hayatta kalabilmesi için her türlü tedbirin alınması gerektiği inancına itmiştir.

30. Ferri Süreyya, Enise Mahluf el Esed, 27 Eylül 2011, <http://the-syrian.com/archives/42346>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

31. Cajsa Wikstrom, "Interactive: Assad's inner circle," *Aljazeera*, 23 Ocak 2012.

MAHİR ESED

Başkanlık Muhafızları Komutanı, 44

Hafız Esed'in en küçük çocuğu olan Mahir Esed, 1968 yılında Şam'da doğmuştur. Rejimin Beşar Esed gibi Sünni bir eş tercih eden Mahir Esed, Deyri Zor'un bilinen Sünni ailelerinden birisine mensup olan Manal Cadaan ile evlidir. Sadece azınlıkta olan Nusayrilerin desteği ile rejimin zayıf kalacağını bilincinde olan Esed ailesi ülkede çoğunluğu oluşturan Sünni kesimin desteğini yanlarında tutabilmek için Baba Esed döneminden itibaren çeşitli yollar izlemiştir. Bu bağlamda, Hafız Esed'in hayatta olan iki oğlunun da Sünni eş seçmesi son derece önemli bir politik karardır.

Makine mühendisliği eğitimi almış olmasına rağmen askeri kariyeri seçen Mahir Esed, abisi Basil Esed'in emri altında teğmen rütbesiyle uzun süre görev yapmıştır ve özellikle fevrliliği ve gaddarlığıyla abisine benzetilmektedir.³² 1994 yılında Basil Esed'in trafik kazasında ölümünün ardından Mahir Esed'in adı kısa süreliğine de olsa Cumhurbaşkanlığı için gündeme gelmiş ancak hem genç olması hem de dengesiz kişiliği sebebiyle Beşar Esed bu makama daha uygun bulunmuştur.³³

Beşar Esed'in Cumhurbaşkanlığına gelmesinin akabinde general rütbesine yükseltelen Mahir Esed, aynı dönemde Baas Partisi'nin Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine de atanmıştır. Mahir Esed, Suriye ordusu içindeki etkin konumu ile ön plana çıkmakta ve Beşar Esed'e en yakın isimlerden birisi olarak bilinmektedir. Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nı ve Şam'ı korumakla vazifeli olan Cumhuriyet Muhafızları'nın³⁴ ve Suriye ordusunun elit 4. Mekanize Tümeni'nin komutanıdır.³⁵

32. *Al-Watan al-Arabi*, 22 Temmuz 2001.

33. Eyal Zisser, *Commanding Syria: Bashar al-Assad and the First Years in Power* (New York: I.B. Tauris, 2007), s.21.

34. Robert G. Rabil, *Syria, the United States, and the War on Terror in the Middle East* (London: Praeger, 2006), s.192; "Bashar al-Assad's inner circle," *BBC*, 29 Nisan 2011.

35. *Al-Jazeera*, 30 Nisan 2011.

Mahir Esed'in, Beşar Esed'in göreve gelmesinden sonra Şam Baharı diye tabir edilen ülkedeki nispi özgürlük döneminin sona ermesinde ve akabinde yaşanan baskı döneminde etkili olduğu dile getirilmektedir. 2003 yılında İsrail ile barış görüşmelerini devam ettirmek amacıyla İsraili yetkililerle Amman'da görüştüğü iddialarıyla gündeme gelmiştir.³⁶ Eski Lübnan Başbakanı Refik Hariri suikastını inceleyen Birleşmiş Milletler komisyonunun hazırladığı Mehlis Raporun'da eniştesi Asif Şevket ile birlikte suikastın sorumlusu olarak gösterilmiştir. Aslında Mahir Esed ile Asif Şevket arasında Şevket'in Büşra Esed ile evlenmesine dayanan bir husumetten söz etmek mümkündür. Özellikle rol model olarak aldığı ağabeyi Basil Esed'in evliliğe karşı çıkması³⁷ ve ardından yaşanan aile içi güç çatışmaları Asif-Mahir ikilisinin arasında tansiyonun her zaman yüksek olmasına sebep olmuştur. Rifat Esed ile ilgili bir tartışma sonucunda Mahir Esed'in Asif Şevket'i karnından vurduğu iddia edilmektedir.³⁸ Beşar Esed'in, Asif Şevket'i yakın halkasına dâhil etmesi ve Askeri İstihbarat Başkanlığı ve Genelkurmay Başkan Yardımcılığı gibi etkin görevlere atamasının aile içinde Mahir Esed'in şiddetli eleştirilerine neden olduğu ileri sürülmektedir. Beşar Esed'le yaşadığı bu çatışmalara karşın Mahir Esed, göreve geldiğinden beri Beşar Esed'e sadakatiyle bilinmektedir ve kardeşinin ordu içerisindeki nüfuzunu artırma konusunda büyük katkılarda bulunmuştur.

Mart 2011'de Derâ'da başlayan ve yayılan gösterilerin bastırılma çabalarında kilit rol üstlenen Mahir Esed, Golan Tepeleri sınırında bulunan 4. Tümeni gösterilerin yaşandığı şehirlere sevk etmiştir. Düzenli orduya ek olarak Mahir Esed'in Lazkiye, Tartus, Cable ve Banyas gibi şehirlerde Şebbiha adı verilen ve Nusayri gençlerden oluşan çeteleri göstericilerin üzerine sürdüğü, hatta bazı şehirlerde Şebbiha'nın güvenlik güçleriyle de çatıştığı özellikle Suriye muhalefeti tarafından dile getirilmektedir.³⁹ Gösterilere müdahaledeki etkin rolü Mahir Esed'i hem muhalefet hem de uluslararası camianın hedefi haline getirmiştir. Suriye'de artan ölümlerin baş sorumlusu olarak görülen Mahir Esed, gösteriler sırasında atılan rejim karşıtı sloganların da odak noktası haline gelmiştir. ABD, Avrupa Birliği ve Arap Birliği yaptırım kararları çerçevesinde Mahir Esed'in mal varlıkları diğer Suriyeli üst düzey isimler ile birlikte dondurulmuştur.⁴⁰ Başbakan Recep Tayyip Er-

36. *Ma'ariv*, 13 Mayıs 2003.

37. *Flynt Leverett, Inheriting Syria: Bashar's Trial by Fire* (Washington, D.C: Brookings Institution, 2005), s. 248.

38. *Al-Watan*, 1 Aralık 2000.

39. "Es-Sevra es-Suriya," 26 Mart 2011, <http://syrianrevolution.org/?p=961> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

40. *Al-Arabiya*, 25 Mayıs 2011

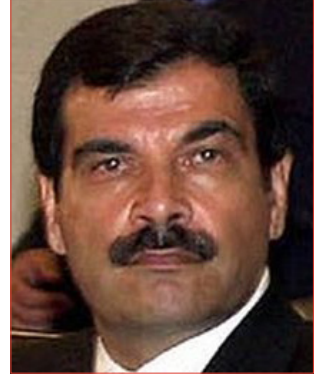
doğan da bir televizyon programında Mahir Esed'i ismen zikredip kendisini Suriye halkına karşı "insani" davranmamakla suçlamıştır.⁴¹ Suriye rejiminin baskıcı yüzünün sembolü olan Mahir, ordunun üst kademesinin rejime olan bağlılığını devam ettirmesinde de kilit rol oynamaktadır. Muhaliflere karşı askeri operasyonları yürüten Mahir Esed'in, ağabeyi Beşar Esed tarafından Şubat ayı itibariyle operasyon görevinden alındığı Arap basınına yansımıştır.⁴²

41. "Esad ailesi insani davranmıyor", *Yeni Şafak*, 11 Haziran 2011.

42. Muhammed Şair, El Muarazati's Suriyye temuddu'l Ahrām bi malumatın muserrebe, Al Ahrām, 3 Şubat 2012, <http://www.ahram.org.eg/Arab-world/News/128804.aspx>, erişim tarihi: 7 Şubat 2012.

ASIF ŞEVKET

Genelkurmay Başkan Yardımcısı, 62

Hafız Esed'in kızı Büşra ile evli olan Asif Şevket 1950 yılında Tartus'ta doğmuştur. Orta sınıf bir Nusayri aileden gelen Şevket, Şam Üniversitesi'nde hukuk okuduktan sonra 1970'lerin sonunda Suriye ordusuna katılmıştır. Büşra Esed ile evlenene kadar sıradan bir askeri kariyeri olan Şevket'in evlilik sonrası ordu içerisindeki yükselişi hızlanmıştır. Büşra ile nerede ve nasıl tanıştığı bilinmemekle birlikte Asif Şevket'in Büşra'nın özel korumalığını yaptığı ve bu esnada tanıştıkları iddia edilmektedir. Başta Basil Esed ve Mahir Esed olmak üzere Esed ailesinin bazı üyelerinin evliliğe karşı çıktığı, hatta Mahir'in Büşra ve Asif'i ayırmak için uğraştığı ileri sürülmektedir.⁴³ Basil Esed'in 1994'te ölmesinden bir sene sonra Hafız Esed'in izniyle Büşra Esed ile evlenen Asif Şevket'in Mahir Esed ile ilişkisi uzun yıllar gerginliğini korumuştur. Suriye toplumu içinde siyasi ve dini bir tabanı olmayan Şevket, kariyerini büyük ölçüde Esed ailesine borçludur. Mahir Esed ile ilişkileri sorunlu olsa da Beşar Esed ile ilişkilerini güçlü tutmaya çalışan Asif Şevket, Beşar Esed'in Cumhurbaşkanı olmasının ardından rejim içinde kilit bir konum elde etmiş ve Büşra-Asif çifti ülkede önemli bir güç yapılanmasını temsil eder hale gelmiştir. Mahir Esed'in itirazlarına rağmen Beşar Esed, Asif Şevket'i önce Askeri İstihbarat Başkan Yardımcılığına, Refik Hariri suikastinden 4 gün sonra 18 Şubat 2005'te de Başkanlığına atamıştır. Bu dönemde Şevket, Beşar Esed'in ordu içerisindeki nüfuzunu artıracak müdahalelerde bulunmuştur. Suriye'nin Lübnan'daki varlığında kilit rol oynamış olan Şevket, ABD ile Suriye arasındaki "Terörle Savaş" çerçevesindeki kısa süreli istihbarat paylaşımı döneminde Amerikan istihbaratı ile yakın ilişkiler kurmuştur. Ancak Asif Şevket'in Mehlis Raporu'na göre bağlantısı olduğu ileri sürülen Hariri suikastinin⁴⁴ neden olduğu sorunlar, Hizbullah liderlerinden İmad Mugniye'nin 2008 yılında Şam'ın merkezinde uğradığı bombalı saldırı, peşi sıra Asif Şevket'in Beşar Esed'e darbe

43. Leverett, s.248.

44. An-Nahar, 22 Kasım 2006.

planladığı yönündeki söylentiler ve İsrail'in nükleer reaktör inşa ettiği iddiasıyla Suriye topraklarına gerçekleştirdiği saldırının Asif Şevket'in gözden düşmesine neden olduğu ileri sürülmüştür.⁴⁵ Mugniye'nin öldürülmesi sonrasında Şevket'in ev hapsinde tutulduğu⁴⁶ ve Büşra'nın Fransa'ya sığındığı⁴⁷ haberleri Arap basınında sıkça işlenmiştir. Bu nedenle 2009 yılında Asif Şevket Genelkurmay Başkan Yardımcılığına terfi ettirildiğinde, bu terfi bir başarı olarak görülmemiş ve Şevket'i istihbarat mekanizmasından koparma amacıyla yapıldığı iddiaları gündeme gelmiştir. Bununla birlikte Şevket'in İstihbarattan sorumlu Genelkurmay Başkan Yardımcılığı görevine getirilmesi de dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte Şevket'in bu dönemde Beşar Esed ile ilişkileri zarar görmüştür, buna Mahir Esed ile arasında hiç bir zaman tam olarak giderilemeyen gerginlik ve Büşra Esed ile Beşar'ın karısı Esmâ Esed arasındaki anlaşmazlıkları⁴⁸ da eklemek gerekmektedir.

Asif Şevket Suriye'de gösterilerin başlamasından itibaren medyada görünmemiş ve sessizliğini korumuştur. Aralık ayında Suriyeli muhalifler tarafından Asif Şevket'in Genel İstihbarat Başkanı General Ali Memlûk tarafından aralarındaki bir tartışma sonrasında vurularak öldürüldüğü iddiası ileri sürülmüş, ancak Suriye rejimi bu bilgiyi teyit etmemiştir.⁴⁹ Üstelik bu tarihten sonra Asif Şevket'in muhaliflerle ilgili çeşitli müzakerelerde bulunduğu Arap basınına yansımıştır.⁵⁰ Asif Şevket, Suriyeli muhalifler arasında rejimin arka planda "derin" işlerini yürüten karanlık yüzü olarak kabul edilmektedir.⁵¹

45. Asif Şevket fi'l igameti'l cebriye bi'l Lazigıyye, el Hizbu'd Tegaddumi el İştiraki, 9 Haziran 2008, <http://www.alsafahat.net/blog/?p=2446>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

46. *Al-Müstakbel*, 6 Nisan 2008.

47. *As-Sharq al-Awsat*, 10 Nisan 2008.

48. Asif Şevket fi'l igameti'l cebriye bi'l Lazigıyye, el Hizbu'd Tegaddumi el İştiraki, 9 Haziran 2008, <http://www.alsafahat.net/blog/?p=2446>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

49. Magtel sıhr'ul Esed el Ceneral Asif Şevket dahile mektebihi bi Dimeşg, Al Saha, 11 Aralık 2011, <http://www.alsaha.com/sahat/4/topics/298399>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

50. Suriye: Huduun fi'z Zebedani ba'de hudnetin maa'l munşaggin, Al Hayat, 19 Ocak 2012, <http://international.daralhayat.com/internationalarticle/352232>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

51. Suriye Müslüman Kardeşleri Genel Sekreteri Riyad el-Şukfa ile yapılan özel mülâkat. 7 Aralık 2011.

RAMİ MAHLUF

İşadamı, 43

1969 doğumlu Rami Mahluf, Beşar Esed'in anne tarafından birinci dereceden kuzeni ve Suriye'nin en güçlü iş adamıdır. Sahibi olduğu Ramak Holding bünyesinde ülkenin ana GSM operatörü SyriaTel'e, bir bankaya, inşaat ve havayolu şirketine, serbest ticaret alanlarına, duty free mağazalarına sahip olan Mahluf, lüks araba ve tütün ithalatının yanı sıra Suriye'nin en büyük özel şirketi olan Şam Holding başkan yardımcılığını yürütmektedir ve iki özel televizyon kanalının sahibidir.⁵² Ayrıca Al Mashrek Global Invest Ltd. aracılığı ile İngiliz petrol şirketi Gulfsand Petroleum'un %6'sına sahiptir.⁵³

Mahluf'un zenginliğinin kökeninde iki Nusayri aile arasında kan bağının ötesine geçen ilişkiler yatmaktadır. Rifat Esed ve Hafız Esed arasındaki rekabet sırasında Hafız Esed'den yana alan tavır alan Mahluf ailesi karşılığında zenginlik ve güç elde etmiştir.⁵⁴ Hafız Esed'in Mahluf ailesi aracılığı ile Şam'ın güçlü Sünni işadamları ile Nusayri azınlık arasında bir ittifak kurma ve bu yolla rejime Sünni çoğunluğun desteğini sağlama politikası Mahluf ailesine Suriye'de çok özel ve ayrıcalıklı bir konum kazandırmıştır.⁵⁵ Bir anlamda, Mahluf ailesinin Suriye'de kurduğu iktisadi imparatorluk, Esed ailesinin Suriye'deki hâkimiyetinin boyutlarını da yansıtmaktadır.

Ailenin bu konumu Rami Mahluf tarafından sonuna kadar kullanılmıştır. Yolsuzluktan adam kayırmaya kadar pek çok suçun merkezindeki isim haline gelen Rami Mahluf'un onayı olmadan yabancı bir şirketin Suriye'de iş yapamaması kendisini ülkenin en zen-

52. "Who's who in Syria's leadership," *BBC*, 3 Mart 2005, "Bashar al-Assad's inner circle," *BBC*, 18 Mayıs 2011.

53. Zina Moukheiber, "Target of Deadly Protests In Syria Has US Investments," *Forbes*, 22 Mart 2011.

54. Cecile Hennion "Syria: Is Assad's Clan Turning Against Him?," *Le Monde*, 22 Nisan 2011.

55. "Suriye'yi yakan Bay yüzde 10," *Yeni Şafak*, 2 Mayıs 2011.

gin ve güçlü figürü haline getirmiştir. Bu doğrultuda Mercedes'in Suriye acenteliğine el koymaya çalışmış, fakat başaramaması üzerine Mercedes marka araçların ithalatı üzerine kısıtlamaların getirilmesini sağlamıştır. Benzer şekilde BMW acenteliğini ele geçirmiş ve Savunma Bakanlığı ile uzun süreli ve bağlayıcı anlaşmalar imzalamıştır.⁵⁶ Yabancı şirketlerden aldığı iddia edilen %10'luk rüşvet nedeniyle "Bay yüzde on" diye anılan Mahluf,⁵⁷ ABD şirketlerinin Suriye pazarına girmesinin önündeki en büyük engel haline gelince 2008 yılında ABD Maliye Bakanlığı Amerikalı şirketlerin veya şahısların kendisiyle iş yapmasını yasaklamıştır. Yapılan açıklamada Mahluf, Suriye yargı sistemini manipüle etmekle, Suriye istihbarat teşkilatını rakiplerini sindirmek için kullanmakla, bu yollarla yabancı şirketleri temsil için gerekli olan lisansları ele geçirmekle suçlanmış ve Mahluf'un ABD'de bulunan mal varlıkları dondurulmuştur.⁵⁸

Mahluf, Suriye'de protestoların başladığı günden itibaren öfkenin yöneldiği hedef isimlerin başında gelmiştir. Derâ'daki protestolar sırasında ilk olarak saldırılan yerlerden biri "Hırsız Mahluf" sloganları arasında SyriaTel'in bölgedeki şubesi olmuştur.⁵⁹ Muhalefet tarafından Rami Mahluf'un Suriye'de ve dışarıda düzenlenen hükümet yanlısı gösterilerde katılımcılara bayrak, yemek ve para sağlayarak destek olduğunu ileri sürülmüştür.⁶⁰ Reform çabaları kapsamında Esed'in yabancı yatırımlara yer açacak şekilde SyriaTel'in de bağlı olduğu holdingdeki şirketlerin bir kısmını bırakması için Mahluf'a baskı yaptığı ileri sürülmüştür.⁶¹ Mahluf, Haziran 2011'de yaptığı açıklamayla iş hayatından çekildiğini ve hayatını hayır işlerine adayacağını söylediye⁶² de bu açıklaması Suriye halkı ve uluslararası toplum nezdinde bir karşılık bulmamış ve takip eden aylarda AB ve Arap Birliği tarafından hazırlanan yaptırımlar listesinde adı yer almıştır.⁶³

56. "Men huve Rami Mahluf" El Murabitun, <http://www.al-mourabitoun.com/content/view/1440/9/>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

57. "Syrian Businessman Becomes Magnet for Anger and Dissent," *New York Times*, 30 Nisan 2011.

58. "Rami Makhlef Designated for Benefiting from Syrian Corruption," *The U.S. Department of the Treasury*, 21 Şubat 2008.

59. "Syrian Businessman Becomes Magnet for Anger and Dissent," *The New York Times*, 30 Nisan 2011.

60. "Bashar al-Assad's inner circle," *BBC*, 18 Mayıs 2011.

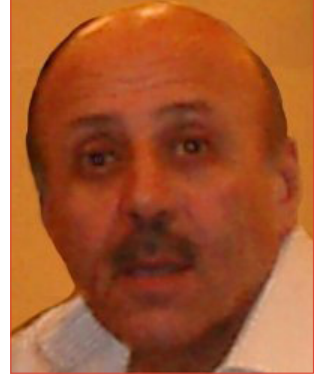
61. A.g.e.

62. Rami Mahluf min etTicaretî liamal'il-hayr", El Cezire, <http://www.aljazeera.net/NR/exeres/C6425FAE-3678-4EF7-828F-87A1BCAE2E6A.htm>, Erişim tarihi: 15 Ocak 2012.

63. Anthony Shadid, "Reviled Tycoon, Assad's Cousin, Resigns in Syria," *The New York Times*, 16 Haziran 2011; Massoud A. Derhally, Flavia Jackson ve Caroline Alexander, "Assad Detachment From Syria Killings Reveals Life in Cocoon," *Bloomberg*, 14 Aralık 2011, <http://mobile.bloomberg.com/news/2011-12-13/assad-s-detachment-reveals-life-in-cocoon> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

ALİ MEMLÜK

Genel İstihbarat Başkanı, 67

Suriye yönetiminin en önde gelen isimlerinden birisi olan Ali Memlûk, Muhaberat olarak bilinen Suriye istihbaratının başkanlığını yürütmektedir.

Aslen İskenderunlu, Sünni bir aileden gelen Ali Memlûk, 1945 yılında Şam'da doğmuştur. İstihbaratın değişik kademelerinde 1970'lerden beri çalışan Memlûk, Lübnan'da askeri istihbaratta ve hava kuvvetleri istihbaratında çalıştıktan sonra 2005 yılında şu anki görevine getirilmiştir.

1970'li yıllarda henüz yaşı küçük olmasına rağmen bizzat baba Esed tarafından Suriye hava istihbarat teşkilatının kuruluşunda kendisine görev verilmesi Suriye'deki rejimin Memlûk'e ne kadar güvendiğine dair fikir vermektedir.⁶⁴ Üstelik Memlûk'e olan güven oğul Esed döneminde de artmış, Memlûk Genel İstihbarat Başkanlığı'nın yanı sıra Baas Partisi Merkez Yönetim Kurulu üyesi de olmuştur. Memlûk ayrıca Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanlığı görevine de getirilmiş, bir yandan onure etmiş, diğer taraftan da Memlûk üzerinden Genel İstihbarat teşkilatında askeriye'nin etkinliğinin de artırılması hedeflenmiştir.⁶⁵

Memlûk hem Suriye'deki değişik istihbarat yapılanmaları ile hem de özellikle Arap dünyasındaki istihbarat örgütleri ile iyi ilişkilere sahiptir. Bu durum kendisini Suriye istihbarat sisteminin köşe taşlarından birisi haline gelmiştir. Suriye adına pek çok istişare heyetinde yer almış ve Suudi Arabistan ve ABD ile yapılan görüşmeleri bizzat yürütmüştür. Wikileaks'in yayınladığı 2007 yılında yapılan bir görüşmeye ait notlarda da belirtildiği gibi Ali Memlûk başkanlığındaki istihbarat örgütü, Suriye içinde sayıları zaten az olan

64. Men humu'l mesulune's selase, Asharq Al Awsat, 1 Mayıs 2011, <http://www.aawsat.com/details.asp?section=4&article=619612&issueno=11842>.

65. Echizetu'l emni fi Suriye teteccessu ala baziha, el Bilad, <http://www.elbilad.net/archives/26563>.

sivil toplum kuruluşlarının ve muhalefetin bastırılmasında ve kontrol altında tutulmasında kilit rol oynamaktadır.

Derâ'da başlayan ve ülkeye yayılan gösterilerin şiddet yolu ile bastırılmasında da belirleyici rolü olan Memlûk, Suriye'ye uygulanan ekonomik yaptırım kararlarına tabi tutulan Suriyeli yöneticiler arasında yer almaktadır.⁶⁶ Aralık ayında bazı kaynaklar Memlûk'ün Asıf Şevket'i vurarak öldürdüğünü iddia etmiştir.⁶⁷ Ancak Asıf Şevket'in Ocak ayında muhaliflerle ilgili çeşitli müzakerelerde bulunduğu Arap basınına yansımıştır.⁶⁸

66. An-Nahar, 29 Nisan 2011.

67. Magtel sıhr'ul Esed el Ceneral Asıf Şevket dahile mektebihi bi Dimeşg, Al Saha, 11 Aralık 2011, <http://www.alsaha.com/sahat/4/topics/298399>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

68. Suriye: Huduun fi'z Zebedani ba'de hudnetin maa'l munşaggin, Al Hayat, 19 Ocak 2012, <http://international.daralhayat.com/internationalarticle/352232>, Erişim tarihi: 3 Şubat 2012.

MUHAMMED NASIF HAYIRBEK

Güvenlik İşlerinden Sorumlu Başkan
Yardımcısı Vekili, 75

Hama vilayetine bağlı Misya köyünde 1937 yılında Esed ailesinin de mensubu olduğu Kelbiye Kabilesi'nden fakir bir Nusayri ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ailesinin maddi durumu nedeniyle lise eğitimini tamamlayamamış, bunun yerine orduya katılmıştır. Ordu içerisindeki yükselişi ise Hafız Esed'in darbe ile iktidara gelmesi sonrası hız kazanmıştır.

Hafız Esed döneminden beri Suriye'de güvenlik işlerinde önde gelen yetkililerden birisi olan Muhammed Nasif, Lübnan'da görev yaptığı sırada Şii lider Musa Sadr ile temasta olmuş, bu süreçte Nusayrilikten Şiiliğe geçtiği iddia edilmiştir. Nitekim Hafız Esed'in Lübnanlı Şiilerle ilişkilerini danışman sıfatıyla yöneten isim de uzun süre Nasif olmuş ve Nasif bu konumu oğul Esed döneminde de korumuştur.⁶⁹

Hafız Esed'in yakın çevresinde yer almış ve Beşar Esed zamanında da etkisini sürdürmeye devam eden sayılı isimlerden birisi olan Muhammed Nasif, baba Esed döneminde danışmanlık ve Umumi Güvenlik İşleri Başkan Vekilliği yapmıştır.

2006 yılında Güvenlik İşlerinden Sorumlu Başkan Yardımcısı Vekilliği'ne atanan Muhammed Nasif, 2007'de ABD tarafından uluslararası terörizmi ve kitle imha silahlarını engelleme politikası kapsamında, Irak'taki rolü sebebiyle yaptırımlara tabi tutulmuştur. Suriye'nin İran ile ilişkilerinde kilit isimlerden biri olarak bilinmektedir. Irak'taki son hükümetin kurulması sürecinde Suriye Başkanlık Sarayı adına Iraklı gruplarla görüşmüş ve Maliki hükümetinin kurulmasına "olur" vermiş bir isimdir.

Nasif emeklilik yaşına gelmiş olmasına rağmen kendisi hakkında ilgili prosedür işletilmemiş ve görevine devam etmesi sağlanmıştır. Muhammed Nasif'ın oğlu Nasif da Suriye'nin önde gelen istihbaratçılarından birisidir.⁷⁰

69. Eşref el Mikdad, el Hewan, 2 Aralık 2010, <http://www.ahewan.org/debat/show.art.asp?aid=236924>.

70. "Six Cronies who are accomplices to Assad", 15 Haziran 2011, <http://www.syrianemergencytaskforce.org/tag/muhammad-nasif-kheirbek/> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

ABDULFETTAH KUDSİYYE

Askeri İstihbarat Başkanı

1950 doğumludur. Suriye’nin en önemli istihbarat örgütü olan Askeri İstihbarat Şubesinin başında olan Abdulfettah Kudsiyye, daha önce de Hava Kuvvetleri İstihbaratı’nın başkanlığı görevini yürütmüştür. Askeri istihbarat çatısı altında sadece askeri meselelerle değil, ülke içi güvenlik meseleleri ile de ilgilenmektedir. Kudsiyye baba Esed döneminde Cumhuriyet Muhafızları Birliği Komutanlığı görevinde bulunmuştur.

Beşar Esed’in özel kalem müdürlüğünü de yapan Kudsiyye, Asif Şevket’in güvenlik zaafına neden olduğu gerekçesi ile dışarda tutulduğu İmad Mugniye suikastini soruşturmakla görevli komitenin de başkanlığını yapmıştır. Diğer birçok istihbarat şefi gibi Nusayri olan Kudsiyye, ABD’nin yaptırım uyguladığı Suriyeli yetkililer arasında yer almaktadır.⁷¹

71. Ahed Al Hendi, “The Structure of Syria’s Repression”, *Foreign Affairs*, 3 Mayıs 2011, <http://www.foreignaffairs.com/articles/67823/ahed-al-hendi/the-structure-of-syrias-repression?page=show> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

HİŞAM BAHTİYAR

Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı, 70

Suriye'deki istihbarat örgütlerinin çalışmalarını koordine etmekle görevli Baas Partisi'nin Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı olan Hışam Bahtiyar, daha önce Beşar Esed'in özel danışmanlığı ve askeri istihbaratta birim şefliği görevlerinde bulunmuştur. 2001-2005 yılları arasında Genel İstihbarat Başkanı olarak görev yapmıştır. Ulusal Güvenlik Konseyi'nin başındaki isim olarak Hışam Bahtiyar, Beşar Esed'e güvenlik ve siyaset alanlarında danışmanlık yapmaktadır.

ABD tarafından terör örgütlerine verdiği destek sebebiyle yaptırımlara tabi tutulmuştur. Güvenlik bürokrasisinde yer alan çoğu isim gibi Nusayri olan Bahtiyar, rejimin Müslüman Kardeşler ile mücadelesinde ön plana çıkmıştır.⁷² Hışam Bahtiyar, özellikle rejim açısından tehlikeli gördüğü Sünni isimlerin fişlenmesi, sivil-akademik bürokrasiden uzaklaştırılması noktasında önemli bir rol oynamıştır. İran ve Suriye'deki Şiilerle rejim arasındaki ilişkilerin yürütülmesinde rolü olduğu ifade edilmektedir. Bahtiyar ayrıca 1982'den sonra Müslüman Kardeşler ile Avrupa'da yapılan kısa süreli müzakerelerde Suriye rejimini temsil eden heyete başkanlık etmiştir.

72. "Syria: EU releases the names of those nine that have been added with Bashar al-Assad to the sanction list", 24 Mayıs 2011, <http://othersuns.wordpress.com/2011/05/24/syria-eu-releases-the-names-of-those-nine-that-has-been-added-together-with-bashar-al-assad-to-the-sanction-list/> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

ALİ HABİB MAHMUD

Eski Savunma Bakanı, 72

Ali Habib, 1939’da Tartus’ta doğmuştur. 1959’da orduya katılan Habib, 1962’de Harp Akademisi’nden mezun olmuştur. Esed ailesi gibi Nusayri bir aileden gelen Ali Habib, askeri kariyeri boyunca Özel Kuvvetler Komutanlığı, Genelkurmay Başkan Yardımcılığı ve Genelkurmay Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1973 Savaşı’nda ve İsrail’in 1982 Lübnan işgalinde İsrail’e karşı savaşa katılmıştır. Irak’ın Kuveyt işgali sonrası oluşturulan koalisyon güçleri çerçevesinde Suriye’yi temsilen komutanlık yapmıştır.⁷³ Baas Partisi’nin Merkez Yürütme Kurulu üyesi olan Habib, 3 Haziran 2009 tarihinde Savunma Bakanlığı görevine getirilmiştir.⁷⁴ 14 Nisan 2011’de Adil Sefer başkanlığında kurulan kabinede pozisyonunu koruyan dört bakandan birisi olarak yer almıştır.⁷⁵ Ancak 2011 yılı Ağustos ayında görevinden ayrılmış, yerine Davud Raciha Savunma Bakanlığı’na getirilmiştir. Bu süreçte Ali Habib’in Esed’in kriz yönetimine karşı çıktığı iddia edilmiş ve görevden ayrıldıktan birkaç gün sonra öldürüldüğü haberleri yayılmıştır.

73. Bashar al-Assad’s inner circle, BBC, 18 Mayıs 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13216195>.

74. SANA, 3 Haziran 2009

75. “Vezir Jedid LidDifa’a fi Suriya”, *BBC Arabic*, 3 Ocak 2009, http://news.bbc.co.uk/hi/arabic/middle-east_news/newsid_8080000/8080907.stm Erişim tarihi: 17 Ocak 2012

BEHÇET SÜLEYMAN

Eski İstihbaratçı, 67

Suriye’de istihbaratı elinde tutan Nusayri halkının üyelerinden biri olan 1944 doğumlu General Behçet Süleyman, Askeri İstihbarat ve İç İstihbarat Başkanlıkları görevlerinde bulunmuştur. Hafız Esed’in Basil, Beşar ve Mahir’in eğitiminden sorumlu tuttuğu Behçet Süleyman’ın, üç kardeş üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. 1980’lerde Hafız Esed’in iktidarı ele geçirmeye çalışan kardeşi Rifat Esed’in kıtasında görev almış ve Rifat Esed’i desteklemiştir. Kendisini Beşar Esed döneminde daha önemli bir figür haline getiren ise Hafız Esed’in halefinin kim olacağının tartışıldığı dönemde ağırlığını Beşar’dan yana koyması ve Hafız Esed’in ölümden birkaç saat sonra Beşar Esed’i yerini alması için ülkeye çağırmasıdır.⁷⁶

İstihbaratın içindeki güçlü bir isim olarak verdiği bu destek, Beşar Esed’in başa geçmesinde hayati olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde, uzun yıllar askeri istihbaratın başında kalmış bir isim olarak Behçet Süleyman’a bağlı 251 istihbarat şubesinin bulunduğu hatırlanırsa Suriye siyasetinde sahip olduğu etki daha iyi anlaşılabilir. Bu durum kendisini Suriye siyasetinin en güçlü figürlerinden biri haline getirirken görevde bulunduğu dönemde, rejimin sağ kolu olarak çalışmış ve demokratik taleplerde bulunan entelektüeller, yazarlar, sanatçılar ve örgütler üzerinde büyük bir baskı oluşturmuştur.⁷⁷

Süleyman’ın adı, Hariri suikastının soruşturulduğu Mehlis Raporu’nda Mahir Esed, Asif Şevket, Hasan Halil, Rüstem Gazale ile birlikte şüpheliler arasında geçmiştir. Suriye’nin Lübnan’dan çekilmesinin ardından Baas Partisi’nin 2005 yılında gerçekleştirilen kongresi ile kabul edilen istihbarat teşkilatındaki yeniden yapılanma ile birlikte Behçet Süley-

76. Mutez Ahmed, Behcet Suleyman reculu Suriye el gaviy, Al Arab, 28 Temmuz 2011, <http://www.alarab.qa/mobile/details.php?issuelid=1320&artid=143651>, erişim tarihi: 7 Şubat 2012.

77. Sobhi Hadid, “What kind of change from within does, Washington want in Syria?,” *World People*, 15 Mart 2006.

man 1998'de Hafız Esed tarafından atandığı İç İstihbarat Başkanlığı görevinden alınmış ve yerine General Fuad Nasıf Hayırbek getirilmiştir.⁷⁸

Behçet Süleyman, Suriye ile İsrail arasında Türkiye'nin arabuluculuğunda yürütülen barış görüşmelerinin kesilmesinin ardından, görüşmelerin Ürdün'de sürdürüleceği haberinin gündeme geldiği 2009 yılında Beşar Esed tarafından Suriye'nin Amman Büyükelçiliğine atanmıştır.⁷⁹

Behçet Süleyman'ın Haydar ve Mecit adında iki oğlu vardır. Mecit Süleyman, Beşar Esed'in 2001 yılında bağımsız gazeteler üzerindeki yasağı kaldırıp, yerine oldukça ağır sınırlamalar içeren bir basın kanunu çıkarmasının ardından yayın hayatına başlayan iki özel gazeteden birinin sahibidir ki diğer gazete Beşar Esed'in kuzeni Rami Mahluf'undur.⁸⁰ Arapça yayın yapan *Beleduna* gazetesinin yanı sıra sahip olduğu *United Group*⁸¹ bünyesinde çeşitli dergiler çıkaran Mecit Süleyman medyayı kontrol eden en önemli isimlerden biri olarak gösterilmektedir.⁸²

78. "Bashar al-Assad's inner circle," *BBC*, 18 Mayıs 2011.

79. "Ahmedinecad Türkiye'ye destek için Şam'da," *CNN Türk*, 7 Mayıs 2009.

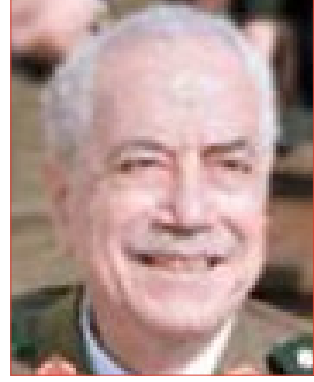
80. "Syria slammed on human rights," *Aljazeera*, 16 Temmuz 2010.

81. United Group web sitesi için bkz; <http://www.ug.com.sy/chairman-letter.html>.

82. "Human Rights in Syria during Bashar al-Asad's First Ten Years in Power," Human Rights Watch, 16 Temmuz 2010; http://www.hrw.org/en/node/91580/section/4#_ftn32. Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

MUSTAFA ABDÜLKADİR TALAS

Eski Savunma Bakanı, 79

1932 yılında Humus yakınlarındaki Al-Rastan'da doğan Başbakan Eski Yardımcısı Mustafa Talas, Esed ailesinin yakın çevresindeki Nusayri olmayan birkaç isimden biridir. 1952'de girdiği Humus Askeri Akademisi'nde Hafız Esed ile tanışmış, 1963'te Baas Partisi'nin iktidara gelmesi ile darbeye rol almamasına karşın Esed'in yardımı ile Baas Askeri Komitesi'nde yer edinmiştir. 1966 Şubat'ında Hafız Esed ve Salah Cedit'in gerçekleştirdiği Nusayri-lerin iktidarı ele geçirdiği darbe sonrasında etkinliği artmıştır. 1967 Savaşı sonrasında Cedit ile Esed arasındaki çıkan anlaşmazlık sonrasında Esed tarafından 1968'de Cedit'e bağlı Ahmed Suveydani yerine Genelkurmay Başkanlığına atanmış ve ayrıca Savunma Bakanlığı yardımcılığına getirilmiştir.⁸³

Talas, 1971'de Kara Eylül sonrasında Ürdün Kralı Hüseyin ile FKÖ lideri Yaser Arafat arasındaki görüşmelere başkanlık etmiş ve 1972'de Savunma Bakanı, Suriye Ordusu Başkomutan Yardımcısı ve Askeri İlişkilerden Sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak atanması ile ülkenin en etkili isimlerinden biri haline gelmiştir. 1984'te Hafız Esed'in kardeşi Rıfat Esed tarafından yürütülen darbe girişiminin bastırılmasına yardımcı olmuştur. 30 sene boyunca Savunma Bakanlığı görevini yürüten Talas'ın hızlı yükselişi Hafız Esed'e olan yakınlığı kadar, Esed'in bütün kilit pozisyonlara Nusayri-leri getirmesinin Sünni çoğunluk içinde yarattığı tepkiyi yumuşatma çabası olarak görülmüştür.⁸⁴

Bir Sünni olarak kendisine Şam'ın Sünni eliti içinde yer edinen Talas, Halep'in aristokrat sınıfından gelen eşi Lamia el-Cebiri sayesinde bu pozisyonunu sağlama alarak, sosyal

83. Mustafa Talas'ın Kişisel Web Sayfası: Es Siyretu'z zatiyye, El İmad'ul evvel Mustafa Talas, <http://www.moustafatlass.org/index.php?m=327>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

84. "Who's who in Syria's leadership," BBC, 3 Mart 2005.

hayatta da önemli bir figür haline gelmiştir. 1990'lar boyunca etkisini koruyan Talas, bunu Hafız Esed'in ölümünden sonra da devam ettirmeyi başarmıştır. Esed'in ölümü sonrasında Beşar'ın pozisyonunu sağlamlaştırmasına yardımcı olmuş ve kendisinin en yakın yardımcılarından biri haline gelmiştir. 72 yaşına geldiği 2002'de Savunma Bakanlığı görevinden emekli olması gerekirken Beşar Esed tarafından emekliliği iki yıl ertelenmiştir.⁸⁵ Bununla birlikte Talas'ın ülkedeki eski tutucu kadroların başını çektiği ve bu çerçevede 2004 yılında Savunma Bakanlığı'nın yanısıra Baas Partisi'ndeki tüm görevlerinden de ayrılmak zorunda bırakıldığı ifade edilmektedir.

Mustafa Talas'ın askerlikten, edebiyata ve anılarına kadar pek çok konuda kitabının yanısıra *Dar el-Talas* isimli bir de yayınevi bulunmaktadır.

Talas'ın her iki oğlu da Suriye'de önemli isimlerdir. İki oğlundan büyük olan ve Paris'te eğitim alan Firas Talas bugün Suriye'nin şeker tekeli elinde tutan en büyük gıda tüccarlarından biridir.⁸⁶ Askeri bir kariyer izleyen diğer oğlu Menaf Talas ise araba kazası sonucunda ölen ve Hafız Esed'in yerini alması beklenen Basil Esed'in en yakın arkadaşlarından biri olmuş daha sonra Beşar Esed'le benzer bir dostluk kurmuş ve sağ kolu haline gelmiştir.⁸⁷

85. "Profile: Mustafa Tlas," *BBC News*, 22 Eylül 2003.

86. "Could the Assad regime fall apart?," *The Economist*, 28 Nisan 2011.

87. "Lt. Gen. Mustafa Tlass," *Middle East Intelligence Bulletin*, Vol 2, No 2, 1 Temmuz 2000, http://www.meforum.org/meib/articles/0007_sd2.htm Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

FARUK EL-ŞARA

Cumhurbaşkanı Yardımcısı, 73

10 Aralık 1938 doğumlu olan Cumhurbaşkanı yardımcısı Faruk el-Şara 20 sene boyunca Suriye diplomasisine yön veren isim olarak bilinmektedir.

Seküler bir Sünni olmasına rağmen Şara, Hafız Esed'e sadakati ile ön plana çıkmış ve Baas Partisi içinde hızla yükselmiştir. Şara 1984'ten 2006 Şubat'ında Beşar Esed kendisini Haddam'ın yerine cumhurbaşkanı yardımcısı olarak atayana dek Dışişleri Bakanlığı görevini yürütmüştür. İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu olan Şara, uzun süre Suriye Hava-yolları'nda çalışmıştır. Dışişleri Bakanı olmadan önce Roma Büyükelçiliği, Enformasyon Bakanlığı ve daha sonra Dışişleri Bakan Yardımcılığı görevlerini üstlenmiştir.⁸⁸ Şara'nın Esed ailesine yakınlığı bürokraside teamül dışı yollarla yükselmesine olanak sağlamıştır.

Özellikle İsrail ve ABD karşıtı sert eleştirileri ile tanınmaktadır. İran-Irak Savaşı sırasında Suriye'nin İran'ı destekleyen politikasını savunduysa da Irak ile 1990'larda ilişkilerdeki soğukluğun giderilmesine ön ayak olmuştur. 1990'ların başında İsrail ile yapılan gizli görüşmeleri yürütmüş, daha sonra 2000'de ABD'de gerçekleştirilen barış görüşmelerinde Suriye delegasyonuna başkanlık etmiştir. Görüşmeler kesildiğinde Şara'nın, İsrail Golan Tepeleri'nden çekilmedikçe Suriye'nin görüşmelere yeniden başlamayacağını ifade ettiği açıklaması hatırlanmaktadır. 2003 Irak Savaşı sırasında ABD, Suriye'nin Irak yanlısı propagandasından Şara'yı sorumlu tutmuştur.⁸⁹ Hariri Suikasti soruşturmasına dayanan Mehlis Raporunun hazırlanmasında BM müfettişlerine yalan söylemekle suçlanmıştır.⁹⁰ Şara, iç politikaya çok müdahil olmamakla birlikte yine de etkili bir siyasi isimdir. Özel-

88. "Who's who in Syria's leadership," *BBC*, 3 Mart 2005.

89. A.g.e.

90. Ester Pan, "Syria's Leaders," *CFR*, 10 Mart 2006, <http://www.cfr.org/syria/syrias-leaders/p9085> Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

likle Derâlı olması kendisini isyanla birlikte daha önemli hale getirmiştir. Derâ'daki protestocuların oluşturduğu delegasyonla 12 Nisan 2011'de bir araya gelen Şara, burada talepleri almış ve Beşar Esed'e iletmiştir.⁹¹ 27 Nisan 2011'de çoğu Derâ'dan 200 Baas Partisi üyesinin istifasının ardından Faruk Şara'nın da izleyen günlerde rejimle ters düşebileceği yorumları yapılmıştır.⁹² Yine Şara'nın Dera'da göstericilere ateş açılmasına tepki vermesi üzerine Mahir Esed tarafından vurulduğu iddiaları Arap basınına yansımıştır.⁹³ Şara'nın ismi aynı zamanda Beşar Esed'in görevi bırakması karşılığında muhalefetin kabul edeceği öngörülen bir ara formül çerçevesinde de gündeme gelmiş, bu formüle göre Şara'nın geçici başkan sıfatıyla geçiş dönemini idare edebileceği iddia edilmiştir.

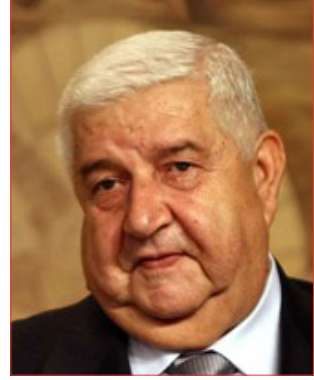
91. "Syrian security forces attack village," *Aljazeera*, 13 Nisan 2011.

92. "Could the Assad regime fall apart?," *The Economist*, 28 Nisan 2011.

93. Muhammed Şair, El Muarazati's Suriyye temuddu'l Ahram bi malumatın muserrebe, *Al Ahram*, 3 Şubat 2012, <http://www.ahram.org.eg/Arab-world/News/128804.aspx>, erişim tarihi: 7 Şubat 2012.

VELİD MUALLİM

Dışışleri Bakanı, 70

1941 yılında Şam'da doğan Dışışleri Bakanı Velid Muallim, özellikle İsrail ile gerçekleştirilen barış görüşmeleri ile tanınmış tecrübeli bir diplomattır.

Şam'ın köklü Sünni Arap ailelerinden birisinden gelmektedir. İlk olarak 1991'de Madrid Konferansı'nda Suriye adına görüşmeleri yürüten heyette yer almış, 1994'ten 2000'de tamamen kesilinceye kadar ise barış görüşmelerinde Suriye heyetine başkanlık etmiştir. İsrailileri görüşmelerde zorlayan tavrı ve diplomatik yeteneği ile dikkat çekmiştir.

Velid Muallim, 1990-1999 yılları arasında Suriye'nin Washington Büyükelçisi olarak görev yapmış ardından 2000 yılında Dışışleri Bakan Yardımcılığı görevine getirilmiştir. Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin ölümü sonrasında, 2005 yılında, Lübnan ile ilişkilerin yürütülmesi sürecinden sorumlu olmuş ve bu önemli görevin ardından 11 Şubat 2006'da Faruk el-Şara'nın Cumhurbaşkanlığı yardımcılığına getirildiği kabine değişikliği sırasında Dışışleri Bakanı olarak atanmıştır.⁹⁴

Dış politikadaki tecrübesi ve Beşar Esed'in çevresindeki yakın isimlerden biri olarak dikkat çekmesine karşın Velid Muallim, hem daha çok Esed'in kararları doğrultusunda şekillenen Suriye dış politikasında, hem de iç siyaset üzerinde çok belirleyici bir isim değildir. Genel manada rejimin iç halkası tarafından şekillenen Suriye dış politikasının uygulayıcısı ve savunucusu görevini yerine getirmektedir. Protestolar sürecinde dış basında daha çok yer alan Muallim, Suriye'de yaşananları rejimi yıkmak isteyen unsurların protestocuların içine sızmalarına ve polise ateş açmalarına bağlamış, protestocuları ülkeyi şiddete ve kaosa sürüklemekle suçlayarak Esed yönetiminin izlediği politikayı savunmuştur.⁹⁵ Siyasi bir figür olarak gücü sınırlı olması nedeniyle Muallim, doğrudan protestoların hedefindeki isimlerden biri haline gelmemiştir. Nitekim Esed'in 14 Nisan 2011'de gerçekleştirdiği son kabine reformu sonrasında yerini koruyan nadir isimlerden biridir.⁹⁶

94. es Siyretu'z zatiyye li adai'l hukumeti'l cedide, es Sevre, 12 Şubat 2006, http://thawra.alwehda.gov.sy/_archive.asp?FileName=70762027820060211154743, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

95. "EU condemns ongoing violence against Syrian protesters," *Deutsche Welle*, 10 Nisan 2011, <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,14979060,00.html> Erişim tarihi: 17 Ocak 2012; "Syrian forces fire at mourners after mass funeral," *Reuters*, 9 Nisan 2011.

96. "Assad keeps Moualeem as foreign minister in new government," *Reuters*, 14 Nisan 2011.

BUSEYNE ŞABAN

Beşar Esed'in Siyasi ve Medya Danışmanı, 59

Buseyne Şaban 1953 yılında Humus'ta doğmuştur. Nusayri bir aileden gelmektedir. Irak asıllı Halil Cevad ile evli ve üç çocuk annesi olan Şaban, lisans derecesini Şam Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nden, yüksek lisans (1977) ve doktora (1982) derecelerini ise Warwick Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nden almıştır.⁹⁷ 1982-84 yılları arasında Cezayir'deki Constantine Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışan Buseyne Şaban, aynı göreve 1985-2002 yılları arasında Şam Üniversitesi'nde devam etmiştir.

Şaban, 1988'den 2002 yılına kadar Suriye Dışişleri Bakanlığı'nda danışmanlık; 2000-2005 yılları arasında Arap Yazarlar Birliği Başkan Yardımcılığı ve 1993-2003 yılları arasında ise Suriye Cumhurbaşkanı'na tercümanlık yapmıştır. 2002-2003 yılında Dışişleri Bakanlığı Medya Dairesi Başkanı olarak çalışan Şaban, 2003-2008 yılları arasında ise Diaspora Bakanlığına getirilmiştir. 2008'den bu yana Suriye Cumhurbaşkanı Beşar Esed'in Siyasi ve Medya Danışmanı olarak çalışmaktadır.⁹⁸ 2005 yılında Arap Birliği tarafından 'Kamu Görevindeki En Seçkin Kadın' (*The Most Distinguished Women in Governmental Position*) ödülüne layık görülmüş ve 2005 Nobel Barış Ödülü için dünya çapında aday gösterilen 1000 kadından birisi olmuştur.⁹⁹ Buseyne Şaban, Londra'dan yayın yapan Asharq al Awsat gazetesinde de köşe yazıları kaleme almıştır.

Buseyne Şaban'ın Esed ailesinden olmamasına rağmen rejim içerisindeki yükselişi kendisinin Beşar Esed'in ablası Büşra Esed ile yakın dostluğuna bağlanmaktadır.¹⁰⁰ Suriye

97. es Siyretu'z zatiyye li adai'l hukumeti'l cedide, es Sevre, 12 Şubat 2006, http://thawra.alwehda.gov.sy/_archive.asp?FileName=70762027820060211154743, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

98. Bouthaina Shaaban Kişisel Web Sayfası, <http://www.bouthainashaaban.com/bouthaina.html> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

99. A.g.e.

100. Mohamad Daoud, "Dossier, Bushra Assad," *Mideast Monitor*, Vol.1, No.3 (September-October 2006), http://www.mideastmonitor.org/issues/0609/0609_5.htm Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

hükümeti adına sözcülük yapan Şaban, bazıları tarafından Suriye rejiminin makyözü olarak nitelendirilmektedir. Beşar Esed veya diğer yetkililerin çok seyrek açıklamada bulunmasına karşın Şaban'ın sıklıkla beyanat vermesi, rejimin reform yönündeki sözlerini süslü ve ikna edici ifadelerle anlatabilme kabiliyetine bağlanmaktadır.¹⁰¹ Nitekim Şaban, Birleşik Arap Emirlikleri'nde yayımlanan el-Halic gazetesine verdiği beyanatta gösterilerde binlerce kişinin öldürülmesine ve tutuklanmasına değinmeden, bu süreçte ülkede çok köklü reformların yapıldığını ileri sürmüştür. Olağanüstü hal yasasının kaldırılmasının, seçim ve partiler yasasında değişiklik yapılmasının ve anayasada değişiklikler yapılması için komisyon kurulmasının Suriyelilerin tahayyül edemeyeceği kadar köklü reformlar olduğunu belirtmiştir.¹⁰² Şaban, Suriye'ye uygulanan yaptırımların yanı sıra Amerika'nın kişisel yaptırım uyguladığı¹⁰³ altı Suriyeliden birisidir.¹⁰⁴

101. Hussein Shobokshi, "A resounding no to al-Assad," *Sharq Al Awsat*, 16 Eylül 2011, <http://www.asharq-e.com/news.asp?section=2&id=26598> Erişim tarihi 10 Ocak 2012.

102. "BM'de Suriye'ye karşı yeni girişim," *Yeni Özgür Politika*, 29 Eylül 2011, <http://yeniozgurpolitika.org/index.php?rupel=nuce&id=2328> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

103. Yaptırımlar Amerika içerisindeki hesapların dondurulmasını yönündedir ve Amerika'yla ihracat veya ithalat yapılmasını engeller.

104. Robert Fisk, "The army was told not to fire at protesters," *Independent*, 28 Ekim 2011.

ABDULLAH EL AHMAR

Baas Partisi Genel Başkan Yardımcısı, 75

6 Haziran 1936’da Şam’ın kırsal kesimlerinde bulunan et Tel kentinde dünyaya gelmiştir. Arap Sosyalist Baas Partisi’nin Genel Başkan Yardımcısı’dır ve Genel Başkan Beşar Esed, Cumhurbaşkanlığı görevini yürüttüğünden ötürü fiili olarak partinin yönetimiyle ilgilenmektedir. 1964 yılında Şam Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur. Baas Partisi’ne 1950’li yıllarda katılmış, 1967-1969 yılları arasında Hama Valiliği yapmıştır. 1969 yılında Edlib Valiliğine atanan Abdullah Ahmar, 1970 yılında Hafız Esed parti içerisinde darbe yapana kadar bu görevde kalmıştır. Mayıs 1971’de düzenlenen Baas Partisi 5. Ulusal Kongresi’nde Parti Yönetimi’ne girmiştir. Baas Partisi’ndeki görevinin yanısıra Ulusal Araştırmalar Heyeti Başkanlığı yapmaktadır. 1971 yılı Eylül ayında ise partinin Genel Başkan yardımcısı seçilmiştir. Evli, 6 erkek ve 3 kız çocuğun babasıdır.¹⁰⁵

105. Gıyadat’ul Baas, el Refig Abdullah Ahmar, <http://bit.ly/zt6wXW>

BAAS PARTİSİ

Resmi adıyla Arap Sosyalist Baas Partisi 7 Nisan 1947'de kurulmuştur. Suriye'de Mart 1963 darbe- siyle iktidara geçen Baas Partisi, Sosyalizm ve Arap milliyetçiliğini benimseyen seküler bir partidir. 1966 darbesiyle partinin radikal kanadı yönetimi ele geçirmiş ve partinin kurucuları olan eski isimler tasfiye edilmiştir. 1970-2000 yılları arasında Hafız Esed tarafından yönetilmiştir. Suriyeli bir Hristiyan Mişel Eflak ile Suriyeli Sünni Selahaddin Bitar tarafından kurulmuş olan Baas Partisi başta Irak, Ürdün ve Lübnan olmak üzere pek çok Arap ülkesinde destek bulmuştur. Ancak 1990'lar- dan itibaren parti Sosyalizm ve Arap birliği fikirlerini geri plana atmıştır. Baas Partisi'nin egemen olduğu yasama organının bağımsız bir yetkisi yoktur. Milletvekilleri, hükümet politikalarını eleştirebilir ya da taslak yasaları değiştirebilir, ancak yeni yasa oluştura- mazlar. Nitekim yürütme erki yasama sürecinde tam bir kontrole sahiptir.

Suriye devlet sisteminde ve toplumunda lider rolü Anayasanın 8. maddesi¹⁰⁶ ile garanti altına alınan Baas Partisi, Suriye meclisinde üçte iki çoğunluğa sahiptir. 250 sandalyelik parlamentonun 167 sandalyesi Baas Partisi'nin de içinde bulunduğu Milli İlerleme Cep- hesi (MİC) koalisyonuna ayrılmıştır. Milli İlerleme Cephesi, Hafız Esed tarafından 1972 yılında rejime daha fazla kesimi entegre ederek bağlılıklarını kazanmak amacıyla Baas Partisi liderliğinde diğer küçük partilerle kurulmuş bir koalisyondur. Koalisyona katılan diğer partiler Baas Partisi'nin anayasal güvence altına alınmış önceliğini kabul etmişler- dir. Koalisyonun içinde Baas Partisi dışında, Arap Sosyalist Hareketi, Arap Sosyalist Birli- ği, Halit Bektaş liderliğindeki Suriye Komünist Partisi, Yusuf Faysal liderliğindeki Suriye Komünist Partisi, Sosyal Demokratik Birlik Partisi, Sosyalist Birlik Partisi, Suriye Sosyal Milliyetçi Parti, Demokratik Sosyalist Birlik Partisi, Arap Demokratik Birlik Partisi ve Milli Ant Partisi olmak üzere 11 parti yer almaktadır.

106. Suriye Anayasasının 8. Maddesinde "Devletin ve toplumun tek hakimi Baas Partisidir" yazmaktadır. Buna göre toplumu ve devleti yönetme hakkı paylaşılmaz ve tek olan Baas Partisi ideolojik çatısı altında mümkündür.

1972'den bu yana yalnızca MİC'e katılan partilerin Suriye'de yasal olarak faaliyet göstermesine izin verilmiştir. MİC içerisindeki partiler geleneksel olarak sosyalist ve Arap milliyetçisi eğilimindedirler. MİC aslında Suriye'de çok partili bir sistem varmış imajı yaratmak için kurulmuştur. Baas Partisi'nin koalisyon içerisindeki öncelikli konumu ve diğer partilerin bu önceliği kabul etmesi nedeniyle MİC, farklı kesimlerin taleplerini dile getiren bir koalisyon olmaktan ziyade bu kesimleri siyasal sürece katarak onları rejime sadık hale getiren bir araç niteliğindedir.

Baas Partisi'nin örgütsel yapısına bakıldığında en üstte Milli Komitenin olduğu görülmektedir. 21 üyeden oluşan Komitenin üyelerinin yarısını Suriyeli Araplar diğer yarısını ise Irak, Ürdün, Lübnan ve Filistin Arapları oluşturmaktadır. Komite birleşik bir Arap devleti kurulması halinde hükümet işlevi görmesi öngörülmüş bir kurumdur, ancak Arap Birliği fikrinin cazibesini yitirmesiyle birlikte sembolik bir işleve bürünmüştür. Baas Partisinin asıl icra organı ise 21 üyeden oluşan Bölge Komitesidir. Suriye, Baas Partisi'nin Arap toplumları içindeki bir bölgesi olarak görülmesi nedeniyle Bölge Komitesi olarak anılan bu yapı partinin en önemli organıdır. Bölge Komitesi'nin hiyerarşik olarak bir altında ise Merkez Komite bulunur. Bölge Komitesi'yle yerel branşlar arasındaki koordinasyon ve iletişimi sağlamak amacıyla kurulmuş Merkez Komite'nin üye sayısı 95'tir. Merkez Komite'nin altında Bölge Komitesi'ne bağlı 19 tane yerel şube örgütlenmeleri vardır. Vali, emniyet müdürü, belediye başkanı ve diğer yerel görevlilerin üye olduğu parti şubelerinin büyüklükleri bulundukları vilayetin nüfus oranına göre ayarlanmıştır. Şubelerin altında ise Baas partisinin geçmişteki gizli örgütlenmesinin günümüzdeki kalıntısı olan ve üç ila yedi üyeden oluşan parti hücreleri bulunmaktadır.

Sıkı bir örgütlenmeye sahip Baas Partisi'nin Bölge ve Merkez komitesinin üyeleri dört yılda bir seçilmektedir. Parti şubelerinin delegeleri tarafından seçilen merkez komite, bölge komitesi üyelerini seçmektedir. Sivil örgütlenmesine paralel bir askeri örgütlenmeye de sahip olan Baas Partisi bu iki kanadını bölge komitesinde bir araya getirmektedir. Tabura kadar inen bir askeri örgütlenmeye sahip askeri kanadın başında siyasi rehber bulunmaktadır. Ordunun tüm üyeleri parti üyesi olmamakla birlikte, orduda yükselbilmek için parti örgütlenmesi içinde yer almak bir ön şart olarak kabul görmektedir.

Baas partisinin toplumsal uzantısı da oldukça geniştir. İlkokuldan başlayan rejim ideolojisini vatandaşlara aşılama süreci, çocuklar için yaz kamplarından devrim gençliği örgütüne, öğrenci birliği ve sendikalara kadar uzanır. Bunun dışında parti yıllardır köylü ve işçilerin desteğini sağlamak için içindeki işçi ve köylü sınıfından temsilcilerin sayılarını artırmaya yönelik çaba sarf etmektedir.

Suriye’de Baas Partisi’ne anayasal üstünlük sağlayan anayasanın 8. maddesinin kaldırılması talebi uzun süredir muhalefetin en önemli taleplerinden birini oluşturmaktadır. Protestoların başlamasıyla birlikte Esed Ağustos ayında Suriye’de başka partilerin kurulmasına izin veren kanun hükmünde kararnameyi imzalamıştır. Ancak Baas Partisi’nin anayasal üstünlüğünü koruyan maddenin kaldırılmaması Esed’in bu reform hamlesini anlamsız kılmaktadır. Nitekim muhalefet de talepleri sertleştirerek vurguyu reformdan, Baas rejiminin sonlandırılmasına kaydırmıştır. Ancak artan şiddete rağmen Baas rejimi kendisine bağlı kesimlerin sadakatini korumaktadır. Zira rejimin şiddetini protesto ederek muhalefete katılan sivil ve askeri bürokratların sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Özellikle üst düzeyde rejimden böyle bir kopuş neredeyse olmamıştır. Baas rejiminin sağlam yapısı hala kendini korumakla birlikte, şiddetin sonlandırılmaması Baas Partisi’ni Şubat 2012’de acil bir konferans yapmaya itmiştir. Tek partili sistemden çok partili ve çoğulcu bir sisteme geçişin ele alınacağı konferans rejimin Suriye’deki durumu kontrol altına almaya yönelik atacağı son adımlardan biri olarak nitelendirilmektedir.

SURIYE İSTİHBARATI

Suriye halkının, rejimin halkı sindirme politikalarının en önemli uygulayıcısı olarak görüldüğü el-Muhaberat, Suriye istihbarat teşkilatlarına verilen genel isimdir. Suriye'nin Siyasi Güvenlik, Genel İstihbarat, Askeri İstihbarat ve Hava İstihbaratı olmak üzere önde gelen dört istihbarat kurumu bulunmaktadır. Bu istihbarat birimleri Devlet Başkanı Hafız Esed'in 1970–2000 yılları arasında iktidarını korumasını sağlamış ve ölümü sonrasında da iktidarın Beşar Esed'e geçişine yardım etmiştir.¹⁰⁷ Fransız modeline göre kurgulanan Suriye istihbarat kurumları, Sovyetler Birliği sisteminden de etkilenmiştir.¹⁰⁸

Siyasi Güvenlik Direktörlüğü'nün temel görevi ülkedeki muhalif siyasi aktiviteleri takip etmektir. Dış ve iç güvenlik departmanları bulunan bu direktörlük, gözaltı merkezlerini kontrol etmekte ve tüm medya faaliyetlerini izlemektedir.¹⁰⁹ Genel İstihbarat Direktörlüğü ise dış istihbarat kolu olan ve ülke çapında da etkinlik gösteren bir sivil istihbarat servisi. Bu kurumun faaliyet alanı daha genel olmakla birlikte Siyasi Güvenlik Direktörlüğü ile de paralellikler taşımaktadır. CIA benzeri faaliyetleri olan bu kurumun Filistin Masası adlı birimi Suriye ve Lübnan'daki Filistinli grupları izlemekten sorumludur.¹¹⁰

Askeri İstihbarat Şubesi ise geleneksel askeri istihbarat faaliyetlerinin dışında Filistin, Lübnan ve bölge ülkelerindeki örgütleri desteklemekte, yurt dışındaki Suriye muhaliflerini izlemektedir. Bu kurumun merkezi Şam'da bulunan Savunma Bakanlığı'ndadır.¹¹¹ Hava İstihbarat Direktörlüğü ise en güçlü ve korkulan istihbarat birimi olarak öne çık-

107. Syria, Intelligence and Security, Encyclopedia of Espionage, Intelligence, and Security, <http://www.faqs.org/espionage/Sp-Te/Syria-Intelligence-and-Security.html>.

108. Andrew Rathmell, "Syria's Intelligence Services: Origins and Development," *The Journal of Conflict Studies*, Kış, 1996, <http://www.lib.unb.ca/Texts/JCS/bin/get.cgi?directory=J97/articles/&filename=RATHMELLwp1.htm> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

109. "Syria's terror Networks," *The Washington Times*, 19 Şubat 2007.

110. "Syria, Intelligence and Security," <http://www.faqs.org/espionage/Sp-Te/Syria-Intelligence-and-Security.html> Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

111. "Intelligence profile: Syria, Le Canard Volant Non Identifié," 3 Haziran 2003, <http://www.cvni.net/radio/nsnl/nsnl061/nsnl61sy.html> Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

maktadır. Bu gücünün arkasında Hafız Esed'in hava kuvvetlerinden gelmesi yatmaktadır. Baba Esed kendi döneminde bu birimi iyice güçlendirmiş ve kendi şahsi operasyonel gücü olarak kullanmıştır.¹¹²

Suriye Askeri İstihbarat Şubesi'nin başında Nusayri kökenli Abdulfettah Kudsiyye, Suriye Hava İstihbarat Direktörlüğü'nün başında yine bir Nusayri olan Cemil Hasan, Siyasi Güvenlik Direktörlüğü'nün başında Sünni Diyb Zeytun ve Suriye Genel İstihbarat Direktörlüğü'nün başında ise Sünni kökenli Ali Memlûk bulunmaktadır. Beşar Esed 2010 yılında İran'a yakın olduğu söylenen isimlerden Züheyr Hamad'ı Ali Memlûk'ün yardımcılığına getirmiştir. Bu dört istihbarat birimi General Hişam Bahtiyar başkanlığındaki Ulusal Güvenlik Konseyi'ne bağlı olarak çalışmakta, General Bahtiyar doğrudan Esed'e raporlarını sunmaktadır.¹¹³

Bununla birlikte bu kurumsal yapı içinde, özellikle de Esed ailesine yakın olan subayların, yetkilerini aşan şekilde daha etkin hareket edebildiği düşünülmektedir. Örneğin Suriye Genel İstihbarat Direktörlüğü'nde Ali Memlûk'e bağlı olarak çalışan Esed'in kuzeni Hafız Mahluf'un Memlûk'ten daha etkili olduğu ifade edilmektedir.¹¹⁴ Güvenlik güçlerindeki benzer akrabalık ilişkilerine rağmen Esed'in sürekli olarak bu kurumlardaki görevlilerin yerini değiştirdiği ve böylelikle hiçbirinin belirli bir kurum içerisinde kendi iktidarını oluşturmaya izin vermediği belirtilmektedir.¹¹⁵

Suriye'yi genel manada bir istihbarat devleti olarak tarif etmek mümkündür. İstihbarat örgütlerinin çokluğunun ve birbirleri arasında irtibatlarının zayıf olmasının Suriye halkı üzerinde birçok olumsuz etkileri görülmektedir. Örneğin, Askeri İstihbarat tarafından sorgulanan ve işkence gören bir Suriyeli'nin akabinde aynı şüpheden dolayı Hava Kuvvetleri İstihbaratı tarafından da aynı muameleye tabi tutulması sıkça görülen bir olaydır. İstihbarat örgütlerinin günlük hayattaki varlığı, Suriyelilerin bazen kendi aile fertlerinden bile şüphe duymalarına sebep olmaktadır.¹¹⁶

112. "Syria, Intelligence and Security," <http://www.faqs.org/espionage/Sp-Te/Syria-Intelligence-and-Security.html> Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

113. Ahed Al Hendi, "The Structure of Syria's Repression," *Foreign Affairs*, 3 Mayıs 2011, <http://www.foreignaffairs.com/articles/67823/ahed-al-hendi/the-structure-of-syrias-repression?page=show> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

114. A.g.e.

115. "The Syrian President Reshuffles Security, Intelligence Leaders," *Middle East Transparent*, 28 Eylül 2011, <http://www.mettransparent.com/spip.php?article11370> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

116. Suriye Ulusal Konseyi Üyesi Mahmud Osman ile yapılan özel mülâkat. 12 Aralık 2011.

ŞEBBİHA

Şebbiha, kelime anlamı ile hayalet ve hortlak sözcüklerine karşılık gelmekte, Arapça'da çokça suç işleyen anlamında kullanılmaktadır.¹¹⁷ Suriye'de halk arasında görece eski kullanıma sahip olan bu kelime ile hukuksuz işler yapan ama güvenlik güçleri ve devlet içerisindeki güçlü bağlantıları nedeniyle yaptıklarının hesabını vermeyen kişiler kastedilmektedir.¹¹⁸ Hafız Esed döneminde de aktif olan Şebbiha, Suriye'de gösterilerin başlamasıyla birlikte göstericilere ve muhaliflere yönelik tasfiye operasyonları yürüten, onlara doğrudan ateş açan sivil, paramiliter çeteler olarak ön plana çıkmıştır.¹¹⁹ Kendilerine çok hızlı ve görünmeden suç işledikleri için bu adın verildiği de söylenmektedir.¹²⁰

Hafız Esed'in dayısının oğlu Nemir Esed tarafından örgütlendiği söylenen Şebbiha'dan 1975'te Suriye ordusunun Lübnan'a girmesiyle birlikte Hafız Esed'in abisi Malik Esed tarafından ilk defa açıkça bahsedilmeye başlanmış, 1982'de ise Rifat Esed tarafından Şebbiha ilk defa ayaklanmalara karşı kullanılmıştır. Hafız Esed ise Şebbiha güçlerinden özellikle Lübnan ve Suriye'deki siyasi hasımları tasfiye için yararlanmıştır. Sayıları 9 ila 10 bini bulan bu güçler Esed ailesinden Münzir Esed, Hilal Esed, Harun Esed, Emir Esed, Hafız Esed, Ali Esed, Muhammed Esed, Sümer Esed, Suvar Esed ve Fevaz Esed tarafından komuta edilmektedir.¹²¹

Bu grupların üyelerinin "eğitimsiz, fazla düşünmeyen, gözü kara, iri cüsseli kişilerden hatta azılı mahkûmlar arasındadan seçildiği" söylenmektedir. Grubun kendi içerisinde

117. Mahmud Selim, "eş Şebbihatu fi Suriye: Luğaten ve ıstılâhen," *al Moslim*, 29 Eylül 2011, <http://almoslim.net/node/153437> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

118. Necah Şuşeh, "Taifetu's şebbiha fi Suriye," *Al Bayan*, 26 Mayıs 2011, <http://albayan.co.uk/article.aspx?id=861> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

119. A.g.e.

120. "Milişiyat el Şebbiha: Guvvat hassa fevka'l kanun," *Ashaq Al Awsat*, 12 Nisan 2011, <http://aawsat.com/details.asp?section=4&issueno=11823&article=616865&feature=> Erişim tarihi: 13 Ocak 2012.

121. Mahmud Selim, "eş Şebbihatu fi Suriye: Luğaten ve ıstılâhen," *al Moslim*, 29 Eylül 2011, <http://almoslim.net/node/153437> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

liderlerini “muallim – öğretmen” diye çağırdığı ve bunun Suriye istihbaratında şube müdürüne verilen bir ad olduğu ifade edilmektedir.¹²² Suriye’deki birçok gayr-ı meşru faaliyetlerde rol aldığı ifade edilen grubun, kendilerine karşı mücadele verdiği gerekçesiyle Basil Esed’e suikast tertip ettiği ve trafik kazasından sorumlu olduğu da iddia edilmektedir.¹²³

Şebbiha, Mart ayında patlak veren isyan ile birlikte Baas Partisi rejimi tarafından muhalifleri yıldırma ve gözlerini korkutmak amacıyla kullanılmaktadır. Tamamı Nusayri ailelere mensup olan Şebbiha üyeleri,¹²⁴ gösterilerde polis ve ordu güçlerinin yanı sıra konuşlanmakta, sokaklara, evlere ve köylere baskınlar düzenlemektedir. Düzenli bir örgütsel yapısı olmayan grubun özellikle sahil bölgelerinde büyük etkinlik gösterdiği bilinmektedir.¹²⁵

122. Ag.e.

123. Ag.e.

124. Vefa Zeydan, “Eş Şebbiha: Balaticeti’n nizami’s Suriy,” *Al Masryoon*, 31 Mart 2011, <http://www.almesryoon.com/news.aspx?id=52886> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

125. “İsabat bi ismi’ş Şebbiha tenşuru’l fevza fi’l Lazıkiyye,” *Moheet*, 27 Mart 2011, <http://bit.ly/xmzeFh> Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

MUHALEFET

Baskıcı Esed rejimine karşı muhalefet, siyasi faaliyetleri sınırlı olsa da gerek Suriye içerisinde gerekse diasporada her zaman var olmuştur. Muhalefet kontrol altında tutulmaya çalışılmış, siyasi suçlu kabul edilen pek çok muhalif hapse atılırken pek çoğu da yurt dışında yaşamak zorunda kalmıştır. Farklı siyasi, etnik ve dini grupların yanında bağımsız pek çok figür rejim muhalifleri safında yer almıştır.

Rejim bütün muhalif gruplara karşı baskıcı bir politika izlese de Suriye Müslüman Kardeşleri'ne karşı yürüttüğü politika diğerlerinden daha sert ve kanlı olmuştur. 1963 yılında Müslüman Kardeşlerin siyasi faaliyetleri yasaklanmış, iki taraf arasında 70'li yıllarda devam eden çatışmalar 1982 yılında çoğunluğu Müslüman Kardeşler üyesi yaklaşık otuz bin insanın Hama şehrinde rejim tarafından öldürülmesiyle sonuçlanmıştır. Bu katliamın bütün muhalif gruplar üzerinde çok olumsuz etkileri olmuş, sesi zaten çok kısık olan muhalefetin rejim karşısında örgütlenme cesareti iyice kırılmıştır.

Haziran 2000'de Hafız Esed'in ölümü Suriye'de değişim umudu doğurmuştur. Siyasi tartışmaların ve rejime karşı eleştirilerin artmasına sebep olan bu olayın başlattığı süreç 2001 yazına kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir. Farklı siyasi fikirlere sahip aktivistlerin ve diasporadaki entelektüellerin fikirlerini ve eleştirilerini alenen dile getirdikleri, tartışmaların yapılmasına daha fazla imkân sağlayan sivil toplum kuruluşları kurdukları bu kısa dönem Şam Baharı olarak adlandırılmıştır. Bu süreci başlatan olay rejim muhalifi 99 entelektüel, sanatkar ve meslek erbabının bir araya gelerek Eylül 2000'de *99'lar Bildirgesi*'ni yayınlaması olmuştur. Bildirgede Esed rejimine karşı direkt bir eleştiri getirilmeden, geçmiş olduğuna inanılan siyasi reformların bir an önce hayata geçirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Takip eden süreçte, *99'lar Bildirgesi*'nin devamı niteliğinde olan *1.000'ler Bildirgesi* yayınlanmıştır. 9 Ocak 2001'de yayınlanan ve 1.000 kişi tarafından imzalanan manifesto, bir öncekindeki taleplerin ötesine giderek tek parti iktidarının sona erdirilerek çok partili demokrasiye geçilmesi gerektiğini savunmuştur. Mişel Kilo, Burhan Galyun ve Sadık Celili el Azm gibi tanınmış isimler her iki manifestonun da yazılmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Muhalefetin özgürlüklerin genişletilmesi adına attığı bu adımlar Beşar Esed'in başında olduğu rejim tarafından tehdit olarak algılanmış ve rejimin sivil toplum üzerindeki baskısını arttırmasıyla sonuçlanmıştır. Rejimin sert tepkisi sonucunda aralarında Riad Seyf, Ma'mun el Humsi, Riad Türk ve Arif Delile'nin de olduğu sekiz önemli muhalif figür ve sivil toplum kuruluşlarının liderleri tutuklanmış, muhalefete ait yayınlar durdurulmuş ve muhaliflerin bir araya gelerek tartışmalar yaptığı salonlar kapatılmıştır. Şam Baharı, muhalefeti rejim karşısında başarıya ulaştırmasa da farklı muhalif grupları bir araya getirmeyi başarmıştır.

Şam Baharı'na benzetilen ikinci süreç Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin öldürülmesinin ardından Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesiyle başlamıştır. 2005'in baharında Araplar ve Kürtler bir araya gelerek *Temel Hak ve Özgürlükleri Savunmak için Ulusal Koordinasyon Komitesi*'ni kurmuş, Suriye sivil toplumunun farklı kesimleri arasında diyalog başlatmışlardır. Aynı yılın Nisan ayında *Sivil Toplumun Canlandırma Komitesi* Müslüman Kardeşler dâhil muhalefetin bütün gruplarına diyalog çağrısı yapan bir belge yayınlamıştır. Bu çağrı Ekim 2005'de çoğulculuk, pasif direniş, muhalifler arasında birlik ve demokratik değişim ilkeleri üzerine inşa edilen *Şam Deklarasyonu*'nun yayınlanması ile sonuçlanmıştır. Beş siyasi parti ve dokuz öncü entelektüel tarafından imzalanan deklarasyon İslami gruplardan, liberallerden, Kürtlerden, Araplardan ve Aşurilerden geniş destek almıştır. Fakat rejim muhalefetin bu girişimlerine yine sert bir şekilde cevap vermiştir. 2005 yılının Aralık ayında başkan yardımcısı Abdulhalim Haddam, Suriye'yi Refik Hariri suikastına karışmakla suçlamış, bu Haddam'ın Suriye'yi terk ederek Paris'e yerleşmesi ve muhaliflerin safına geçmesine neden olmuştur. Haddam, Mart 2006'da Müslüman Kardeşler Örgütü ile beraber Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni kurmuştur.

Ortadoğu'yu saran isyan dalgası 2011 Mart'ında Suriye'ye de ulaşmış, rejimin halkın taleplerine şiddetle karşılık vermesi sonucunda dağınık halde olan Suriye muhalefeti bir araya gelerek siyasi bir çözüm arayışına girmiştir. Muhalifler aralarındaki görüş farklılıkları, koordinasyon eksikliği, diasporadaki muhaliflerle iç muhalefetin birbirine güven sorunu ve muhalif grupların siyasi partilerinin olmaması muhalefetin Esed rejimi karşısında ortak bir duruş sergilenmesini zorlaştırsa da birlik adımları atılmıştır.

SURİYE ULUSAL KONSEYİ

Suriye’de protesto hareketlerinin patlak vermesinin ardından Esed’in gösterileri kanlı bir şekilde bastırması ülke ve ülke dışında bulunan muhalif hareketleri bir araya gelerek çatı bir konsey oluşturmaya itmiştir. 20 Ağustos 2011 tarihinde İstanbul’da kurulan Suriye Ulusal Konseyi (SUK) kısa sürede genişleyerek üye sayısını

310’a çıkarmıştır. Suriye halkının taleplerini uluslararası topluma aktarmak ve Esed rejimini sona erdirmek amacıyla kurulan SUK, içerisinde pek çok fraksiyondan muhalif hareketi barındırmaktadır. Suriyeli Müslüman Kardeşler, Ulusal Demokratik Değişim için Şam Deklarasyonu Hareketi, Aşuriler, bazı Kürt, seküler ve bağımsız muhalifler ile yerel koordinasyon komiteleri tarafından desteklenen Konsey’in başına Eylül ayında Paris’te yaşayan Suriyeli akademisyen Burhan Galyun daha sonra uzatılabilecek üç aylık bir süre için seçilmiştir. SUK’un Genel Kurul, Sekreterlik ve İcra Kurulu olarak üç temel organı bulunmaktadır. 310 üyeden oluşan Genel Kurul’un içerisinde muhalefetin birçok grubu temsil edilmektedir. Bu gruplar arasında Şam Deklarasyonu, Müslüman Kardeşler, Demokratik Aşuri Örgütü, Milli Blok, Şam Baharı, bağımsızlar ve halk hareketleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra Genel Sekreterliği oluşturan 33 üyeden 10’u yerel koordinasyon komitelerini, 5’i teknokratları, 4’ü Şam Deklarasyonunu, 5’i Müslüman Kardeşleri, 4’ü Kürtleri, 4’ü bağımsızları ve 1’i Aşurileri temsil etmektedir. Bunlar dışında İcra Kurulunda başlangıçta sayıları 8 olan ancak zamanla yeni üyeler için açılan pozisyonlarla sayıları artan ve siyaset, dış politika, devrim, medya, insan hakları, maliye, kalkınma ve lojistikten sorumlu bürolar bulunmaktadır. İcra Kurulunun başında Burhan Galyun olmakla birlikte, başkanın İcra Kurulu üyeleri arasında rotasyonla her üç ayda bir seçimle belirlenmesine karar verilmiştir.¹²⁶ İstanbul’da kurulan konsey toplantılarını farklı ülkelerde de gerçekleştirmektedir. Nitekim konsey son olarak kurumsal yapılanmasını ele aldığı toplantıyı Tunus’ta yapmıştır.

Suriye ile Arap Birliği’nin, gözlemcilerin Suriye’ye gitmesine izin veren anlaşmayı imzaladıkları güne denk gelen Tunus toplantısında konsey, gerek kurumsal yapılanmayı gerekse Suriye’de Esed dönemi sonrasına ilişkin programlarını masaya yatırmıştır. Bu anlamda kurumsal düzeyde muhalefeti oluşturan kesimlerin SUK’a katılımını kolaylaştıran pek çok düzenleme yapılmıştır. Diğer yandan konsey, Esed sonrası dönemde Suriye’de demokratik, hukukun üstünlüğünü temel alan ve çoğulcu sivil bir devlet inşa etmeyi hedeflediklerini ifade etmiştir. Ayrıca uluslararası toplumun rejime artık reform yapması yönünde çağrıda bulunmaması gerektiğini vurgulayan Konsey, Suriye’de bir an önce BM kapsamında uçuşa yasak ve güvenli bir bölge oluşturulmasını talep etmiştir.

126. Bkz Syrian National Council internet sitesi <http://www.syriancouncil.org/en/about.html>.

Kendini Suriye'nin resmi temsilcisi olarak uluslararası arenada kabul ettirmek isteyen Ulusal Konsey bu anlamda uluslararası toplumla temaslarını artırmıştır. Şu ana kadar devlet seviyesinde sadece Libya tarafından resmi olarak tanınmış olan Konsey, Tunus ve Mısır'dan bazı siyasi partiler tarafından tanınmış, aynı zamanda Katar ve Suudi Arabistan gibi ülkelerle de yüksek düzeyde temas kurmuşlardır. Aynı şekilde Fransa, İspanya, İtalya ve Bulgaristan, Ulusal Konseyi diyalog için muhatap olarak tanımışlar, AB ise konseyin kurulmasını memnuniyet veren bir gelişme olarak nitelendirmiştir.¹²⁷ Bunun yanı sıra Konsey ile üst düzeyde temas kuran Amerikan Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Konseyi barışçıl bir demokratik geçiş talep eden Suriyelilerin meşru temsilcisi olarak gördüklerini ifade etmiştir.¹²⁸ Konseyin Türkiye ile temasları ayrı bir öneme sahiptir. Konseyin İstanbul'da kurulmasına izin veren Türkiye, daha sonra da muhaliflerin pek çok toplantısına lojistik destek vermiş, aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla resmi temas da kurmuştur.

Ulusal Konsey aslında kurulduğu ilk günden bu yana eleştirilere maruz kalmıştır. Özellikle Suriye içinde faaliyet gösteren diğer bir muhalif kanat olan Demokratik Değişim için Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK) tarafından dile getirilen eleştiriler, Konseyin Suriye'de mücadele yürüten gruplarla bağlantısının düşük seviyede kaldığı ve içinde İslami grupların baskın olduğu noktalarında yoğunlaşmıştır.¹²⁹ Bu nedenle daha fazla muhalif grubu kapsama amacıyla hareket eden Ulusal Konsey, gerek mahalli komitelerle gerekse de Özgür Suriye Ordusu ile temaslarını artırmıştır. Örneğin Ulusal Konsey heyeti, Özgür Suriye Ordusu lideri Riyad Esad ile 28 Kasım'da Hatay'da görüşerek iki yapı arasındaki koordinasyonu sıklaştırma ve genişletme kararı almıştır.¹³⁰

Konsey, farklı ideolojik ve siyasi blokları içinde barındırmasının bir bütün olarak hareket etmesini engellediği yönündeki eleştirileri kabul etmektedir. Bu noktada Esed rejimini devirmek amacı etrafında birleştikleri ifade edilse de bu temel hedefin varlığı farklı bloklar arasındaki görüş ayrılıklarını gidermemiştir. Nitekim UKK ile Aralık ayında bir anlaşmaya imza atan Konseyin içerisinde çatlaklar oluşmuştur. Bu çatlağın sebeplerinin başında Konsey Başkanı Galyun'un Konseyden bağımsız hareket etmesi ve UKK'nin liderliği içerisinde Esed rejiminin yıkılması konusunda bazı çekincelere sahip isimlerin yer alması gelmektedir. Suriye Ulusal Konseyi tüm sorunlara rağmen Suriye muhalefetine en güçlü organizasyonu ve temsil kabiliyetleri de oldukça yüksektir. SUK'un lider tabakası genel manasıyla akademisyenler, entellektüeller, yazarlar ve küçük-orta ölçekli işadamlarından oluşmaktadır. Esed rejiminin siyasi oluşumlara izin vermemesi ve birçok siyasi figürün senelerdir Suriye dışında sürgünde yaşaması, konseyin karizmatik lider çıkarmamasında önemli rol oynamıştır.

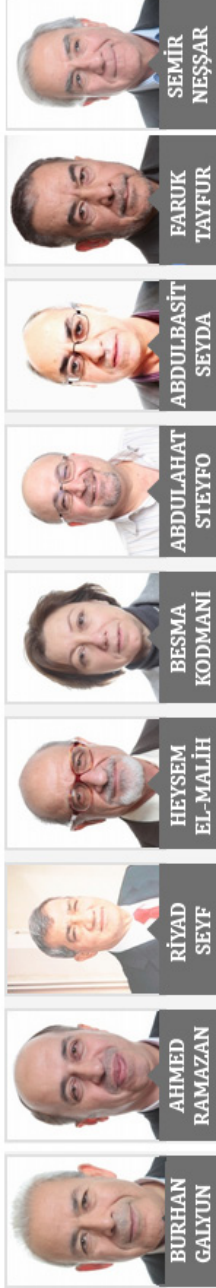
127. "Syrian National Council member: We are electing our leadership in Istanbul", *Today's Zaman*, 16 October 2011.

128. "Clinton meets with Syria opposition", *The Washington Post*, 6 Aralık 2011.

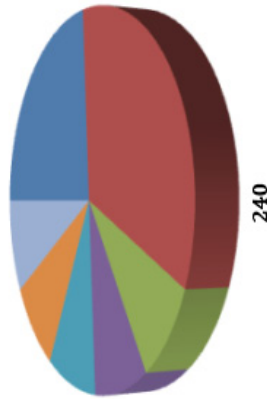
129. Khaled Yacoub Oweis, "Syria's Council unveils post-Assad plans", *Reuters*, 21 Kasım 2011.

130. Evvel ligain tensigiy fi Turkiye beyne'l meclis'il vatani ve'l ceysi's Suriy el hur, *Al Hayat*, 2 Aralık 2011, <http://www.daralhayat.com/portalariclendah/334929>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

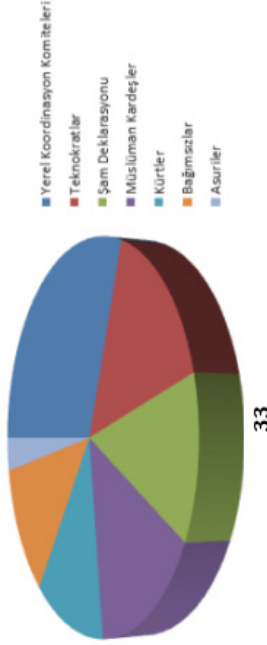
المجلس الوطني السوري
SURIYE ULUSAL KONSEYİ
İCRA HEYETİ

GENEL MECLİS

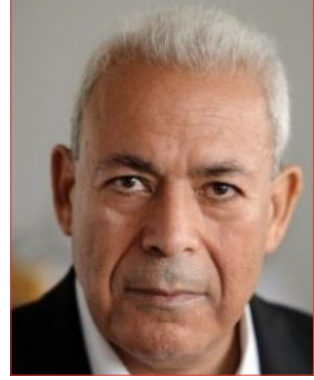

GENEL SEKRETERLİK

BURHAN GALYUN

**Suriye Ulusal Konseyi Başkanı ve Çağdaş
Doğu Çalışmaları Merkezi Müdürü,
Profesör, 67**

Sorbonne Üniversitesi'nde siyaset sosyolojisi profesörü ve Çağdaş Doğu Çalışmaları Merkezi Müdürü olan Galyun,¹³¹ 1945 yılında Humus'ta doğmuştur. Galyun 13 yaşına kadar Humus'ta yaşamış, daha sonra ailesi ile birlikte lise ve üniversite eğitimi aldığı Şam'a yerleşmiştir. Gençlik yıllarında dönemin siyasi atmosferini yansıtan Arap milliyetçiliği, Nasırcılık, Marksizm ve demokrasi düşüncelerinin etkisinde kalmıştır.¹³² Hafız Esed'in iktidarı ele geçirdiği 1971 yılında, tek partili sisteme dayanan mevcut baskıcı rejimde siyasi faaliyet yürütemeyeceğini anlayarak Suriye'den ayrılmış, hayatının uzun bir bölümünü geçireceği Fransa'ya yerleşmiştir.¹³³ Fransa'da siyaset sosyolojisi üzerine tamamladığı doktorasının ardından, kariyerine Şam Üniversitesi'nde devam etmek üzere 1974'te Suriye'ye dönmüş, ancak Baas rejiminin baskısı altında Suriye'de akademisyenliği sürdüremeyeceğine karar vererek bir kez daha ülkesinden ayrılmıştır.¹³⁴ 1976'da Ceza-yir'de akademisyenliğe başlayan Galyun, burada yayınladığı 'Demokrasi İçin Manifesto' kitabı ile tanınmıştır. Kitabında, Arap ulusal bağımsızlık hareketleri sonucunda ortaya çıkan rejimlerin, siyasi ve ekonomik açıdan başarılı yönetimler ortaya koymadıklarına değinmiş, söz konusu rejimleri toplumda tam demokratik siyasi katılımı gerçekleştirebilmek için reform yapmaya çağırmış ve Arap dünyası için demokrasinin tarihsel bir zorunluluk olduğuna vurgu yapmıştır¹³⁵.

131. Men hüve Burhan Galyun reisu'l meclis'il vatani el intikali, El Camiatu'l Arabiyye li'd demogratiiyye, <http://arabsfordemocracy.org/democracy/pages/view/pageld/831>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

132. Amal Hanano, "Portrait of a Leader: Burhan Ghalioun", *Jadaliyya*, 31 Ekim 2011, <http://www.jadaliyya.com/pages/index/3016/portraits-of-a-people> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012

133. "Is Burhan Ghalioun Syria's new hero?", *AlArabiya*, 7 Kasım 2011, <http://www.alarabiya.net/articles/2011/11/06/175763.html> Erişim tarihi: 3 Ocak 2011

134. Amal Hanano, "Portrait of a Leader..", *Jadaliyya*, 31 Ekim 2011.

135. Basheer al-Baker, "Burhan Ghalioun: Opposition from Exile or at Home?", 13 Eylül 2011, <http://english.al-akhbar.com/content/burhan-ghalioun-opposition-exile-or-home> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012

Demokrasi için Manifesto kitabının yayınlanmasının ardından Galyun'un Baas rejimine karşı düşmanlığı daha çok bilinir hale gelmiştir. Aynı dönemde Suriye'nin Lübnan işgaline karşı takındığı tavırla rejimin hedefi haline gelmiş ve Suriye vatandaşlığı tehlike altına girmiştir. Hakkında yakalama kararı çıkartılan Galyun Fransa'ya dönmüş ve burada muhaliflerden Riad Seif ve Mişel Kilo ile irtibata geçmiştir. Uzun süre Suriye'den uzak yaşamak zorunda kalan Galyun, babasının vefatı üzerine 1996'da aldığı özel izinle yirmi yıl sonra ilk kez Suriye'yi ziyaret edebilmiştir.¹³⁶

Burhan Galyun, 1980'lerde siyasi parti faaliyetlerinden uzak durmuş ancak yürüttüğü düşünsel faaliyetlerle Suriye rejiminin önemli muhaliflerinden biri olmuştur. 1982 Hama Katliamı sonrasında, Suriye diasporasının kurduğu Esed rejimi karşıtı Suriye Kültürel ve Sosyal Forumu'nun uzun yıllar liderliğini yapan Galyun, 1983'te kurulan Arap İnsan Hakları Örgütü'nün kurucu üyeliğini yürütmüştür¹³⁷. Burhan Galyun, Beşar Esed'in 2000'de iktidara gelmesinin ardından sosyal ve siyasal sorunların çeşitli oturumlarda tartışıldığı Şam Baharı döneminde Suriye'ye giderek muhaliflerle temaslarda bulunmuştur. Kısa bir süre sonra Şam'daki bu siyasi tartışma ortamı rejim tarafından yasaklanınca, Galyun siyasi faaliyetlerine Suriye dışında devam etmiştir. 2005 yılında Suriye muhalefeti bir araya getirmek için liberallerin, işadamlarının, Kürt grupların, aşiretlerin ve STK'ların imzaladığı Şam Deklarasyonu için faaliyetlerde bulunmuş, Suriye güvenlik güçlerinin çıkardığı zorluklara karşın Suriye'deki ziyaretlerine devam etmiştir.¹³⁸

Suriye'de Esed rejimine karşı başlatılan değişim yanlısı muhalif harekette yer alan Galyun, 16-17 Temmuz İstanbul Konferansı'nın ardından 29 Ağustos 2011'de Suriye Ulusal Konseyi'nin geçici başkanlığına getirilmiştir.¹³⁹ Galyun, Suriye Ulusal Konseyinin ülke-deki tüm muhalif grupları bir araya getiren yapı olarak uluslararası toplumun iletişime geçeceği yegâne kurum olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁰ Silahlı mücadele yerine siyasi mücadeleyi savunan Galyun, Esed rejimi sivillere yönelik şiddeti artırınca BM'ye çağrı yaparak Suriye'ye uluslararası müdahale talep etmiştir.¹⁴¹ Suriye'nin dış politikada İran'la yakın-

136. Amal Hanano, "Portrait of a Leader: Burhan Ghalioun," *Jadaliyya*, 31 Ekim 2011, <http://www.jadaliyya.com/pages/index/3016/portraits-of-a-people> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012

137. Basheer al-Baker, "Burhan Ghalioun...", *al-akhbar*, 13 Eylül 2011.

138. A.g.e.

139. Josef Olmert, "The Syrian Opposition Is Changing Course," 2 Aralık 2011, http://www.huffingtonpost.com/dr-josef-olmert/syria-iran_b_1125507.html Erişim tarihi: 3 Ocak 2012

140. Zeina Karam, "Syria opposition launches national council," *The Guardian*, 2 Ekim 2011.

141. Burhan Galyun, eblağa meclise'l emn teyidehu't tedahhule'l askeri fi Suriye, *Day Press Arabic*, 14 Aralık 2011, <http://www.dp-news.com/pages/detail.aspx?articleid=106042>, Erişim tarihi: 7 Şubat 2012.

laşmasına karşı tavır takınan Galyun, verdiği bir mülakatta Suriye rejimini devirmeleri durumunda Suriye'nin İran ve Hizbullah'la yakın ilişkilerine son vereceklerini açıklamıştır. Galyun ayrıca, Arap dünyasında İran modelinin iflas ettiğini, artık herkesin Türk modelini takip etmek istediğini söylemiştir.¹⁴²

Siyasal hayatı boyunca Nasırcı, Marksist ya da İslamcı örgütlerin içinde yer almayan Galyun, Suriye'de demokrasi temelli sivil bir yönetim kurmayı hedeflediklerini söylemiştir. Mart 2011 öncesinde yaptığı ve İslami hareketleri ağır bir şekilde eleştiren konuşmaları mevcuttur. Suriye Ulusal Konseyi'nin hareket noktasının İslami eğilimlerden ziyade Suriye halkının milli projesi olduğunu ifade eden Galyun, Esed sonrası kurulacak rejimin sivil, demokratik, bütün din ve mezheplere eşit mesafede olacağını söyleyerek bu doğrultuda "Türk modeli"ni hedeflediklerini beyan etmiştir.¹⁴³ Galyun, SUK Başkanı sıfatıyla, Suriyeli diğer muhalif grup olan Demokratik Değişim için Ulusal Koordinasyon Komitesi ile Aralık ayı sonunda Kahire'de bir anlaşma imzalamış, SUK içerisinde büyük tartışmalara sebep olan bu anlaşma ile Suriye'deki rejimin devrilmesi durumunda olası geçiş sürecine yönelik siyasi mutabakat sağlanmıştır.¹⁴⁴ İsrail Parlamentosunun eski Arap milletvekillerinden ve El-Cezire televizyonuna yakınlığı ile bilinen Azmi Bışara'nın da yakın arkadaşı olan Galyun, Fransa ve Katar ile güçlü bir diyaloga sahiptir. SUK'tan bağımsız hareket etmesi ve Suriye içerisinde herhangi bir siyasi karşılığının olmaması sebebiyle eleştirilmektedir.

142. Burhan Galyun'la röportaj, "Syria Opposition Leader Interview Transcript", *The Wall Street Journal*, 2 Aralık 2011.

143. Galyun: Nemuzeci'l İslami el İrani teracea li maslahati'n nemuzec'it Turkiy, *Al Ghad*, 25 Temmuz 2011, <http://www.alghad.com/index.php/article/230148.html>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

144. "Muhallifler Esad'a karşı anlaştı", *Radikal*, 31 Aralık 2011.

ABDULBASİT SEYDA

Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi, 56

1956'da Suriye'de Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı Haseke vilayetinde doğan Abdulbasit Seyda, 1994'ten beri İsveç'te sürgün hayatı yaşamaktadır. Doğu Bilimleri ve Asuroloji alanında doktora derecesi bulunmaktadır. 2003'te yayınladığı 'Suriye'de Kürt Sorunu' kitabıyla da tanınan Seyda, Ulusal Kürt Bloku'nu temsil etmektedir, Suriye Ulusal Konseyi'nin 26 üyeli Genel Sekreterliğindeki dört Kürt'ten biridir ve Konsey'in İcra Kurulu üyesidir.¹⁴⁵ İlimli kişiliği ve liberal görüşleri ile ön plana çıkan Seyda,¹⁴⁶ konsey içerisindeki uyumu ve birlikte çalışma ruhunu güçlendiren isimlerden birisidir.

Abdulbasit Seyda, Suriye Ulusal Konseyi olarak Kürt Ulusal Konseyi ile güçlü ilişkiler kurduklarını ve Esed sonrasında yapılacak yeni anayasada Suriyeli Kürtlerin haklarının gözetileceğini söylemiştir. Kürt sorunun ancak demokratik yollardan çözülebileceğine inanan Seyda, Suriye'deki Kürtlerin taleplerini Suriye Ulusal Konseyi'nin gündeminde tutan isimlerin başında gelmektedir.¹⁴⁷

Seyda, Suriye rejiminin yaşanan çatışmaları Nusayri-Sünni çatışması olarak lanse etmesini kınayarak ülkede her mezhepten, her gruptan insanın baskı rejimine karşı bir araya geldiğini vurgulamıştır. Seyda ayrıca Esed'i zaman kazanmak için sözler verdiği ancak bu sözleri tutmadığı gerekçesi ile eleştirmekte Arap Birliği'nin Esed yönetimine uyguladığı yaptırım kararını olumlu bir adım olarak değerlendirmektedir.¹⁴⁸

145. "There is no agreement between the Syrian National Council and the Turkish government," <http://kurdwatch.org/html/en/interview7.html> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012

146. Abdulbasit Seyda ile yapılan özel mülakat. 27 Nisan 2011.

147. Muarizun Kurdiyyun Suriy: Ihtiyaru azai'l meclis'il vatani es Suriy hazaa li zurufin istisnaiyye, *Al Arabiya*, 26 Kasım 2011, <http://www.alarabiya.net/articles/2011/11/26/179320.html>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

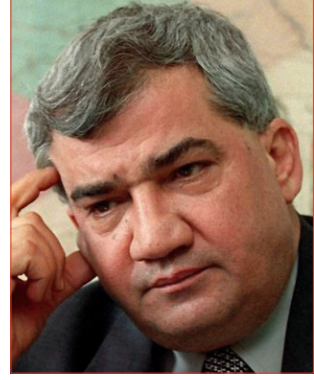
148. "Syria 'spilling over into sectarian violence," *Channel4*, 4 Kasım 2011, <http://www.channel4.com/news/syria-spilling-over-into-sectarian-violence> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012.

Seyda, Irak, Lübnan ve Ürdün, Suriyeli muhaliflerin toplantılarına izin vermezken, Türkiye'nin sağladığı özgürlük ortamı sayesinde önemli kararların alınabildiği değerlendirilmesini yapmaktadır. Ayrıca Seyda'ya göre Suriye Ulusal Konseyi'nin Türkiye ile sahip olduğu iyi ilişkiler gelecekte Suriye Kürtlerinin sorunlarının çözümüne de engel teşkil etmeyecektir.¹⁴⁹

149. "There is no agreement between the Syrian National Council and the Turkish government," <http://kurdwatch.org/html/en/interview7.html> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012.

RİAD SEYF

Eski Parlamenter ve İşadamı, 65

1946 doğumlu olan Riad Seif, Ulusal Diyalog Forumu'nun kurucusudur. Liberal kişiliği ile tanınmaktadır. 1994 ve 1998 yıllarında bağımsız olarak parlamentoda yer almıştır. Suriye'de tanınmış bir işadamı olan Riad Seyf, iş hayatına 1960'lı yıllarda gömlek üreterek başlamıştır. 1993 yılında Yeni Adidas Şirketi adı altında Adidas firmasının temsilciliğini alarak Suriye'de bir ilke imza atmıştır. Hafız Esed'in ölümünden sonra Seyf, "Suriye'nin siyasi sisteminin önünü nasıl açmalıyız" sorusunu tartışmak amacıyla Suriyeli aydınların ve bağımsız figürlerin bir araya gelmesine liderlik etmiştir. Aydınlardan oluşan bu grup her Çarşamba Seyf'in evinde toplanmaya başlamış ve nihayetinde bu toplantılardan Ulusal Diyalog Forumu doğmuştur. Grubun tartışma konuları arasında insan hakları, çoğulculuk, basın özgürlüğü ve sivil toplum inşası gibi başlıklar yer almaktadır.

Seyf, 2001 yılında Baas Partisi'ne karşı yeni bir parti kuracağını deklare etmiştir. Bu süreçte Suriye rejimine karşı söylemini sertleştirmiştir. Suriye'de yeni kurulan GSM operatörlerinin tekelinin Hafız Esed'in karısı Enissa Mahluf'un elinde olduğunu söyleyen Seyf, bu durumun büyük bir skandal olduğu ve Suriye'ye büyük zarar verdiğini dile getirerek, sorunu bağımsız milletvekili olduğu parlamentoya taşımış ve konunun araştırılmasını istemiştir. Muhalefetini artırmasının ardından Seyf tutuklanarak "devleti reddetmek ve hukuk dışı yollardan anayasayı değiştirmek" suçundan yargılanmış ve 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir. Bu süreç sonrasında Seyf gazetecilere, Suriye istihbaratı tarafından kendisinin ve ailesinin yabancı diplomatlarla görüşmemesi yönünde tehdit edildiğini söylemiştir. Nihayetinde Seyf, baskılara dayanamayarak milletvekilliğinden istifa etmiş ve diyalog toplantılarının son bulduğunu duyurmuştur.

Suriye'deki muhalefetin önemli bir ismi olan Seyf, bir süredir prostat kanseri ile mücadele etmektedir. Rahatsızlığına rağmen ülkede ayaklanmalar başladığından bu yana

protesto gösterilerine katılmaya devam etmekte olan eski milletvekili, 6 Mayıs 2011'de Cuma namazından sonra Al Hassan Camii'nin yakınlarında yapılan protestolarda "protesto yasağını deldiği" gerekçesiyle tutuklanmış¹⁵⁰ ve on gün sonra başka muhaliflerle birlikte serbest bırakılmıştır¹⁵¹. Bu olaydan sonra hakkında çıkarılan yurtdışına çıkış yasağı nedeniyle, eşiyle birlikte tedavi amaçlı Almanya'ya giderken Şam havalimanında durdurulup geri çevrilmiştir.¹⁵² Ağustos 2011'de Ankara'da açıklanan, ancak sonradan geri çekilen Yeni Ulusal Konsey'in 94 üyesinden biri olarak ismi geçmiştir.¹⁵³ Daha sonra İstanbul'da kurulan Suriye Ulusal Konseyi'nin üyeleri arasında yer almıştır.¹⁵⁴ 7 Ekim 2011'de, Kürt siyasi lider Tammo'nun öldürüldüğü gün, Seyf de Al Hassan Camii civarında güvenlik güçleri tarafından dövülerek hastanelik edilmiştir.¹⁵⁵ "Suriye, Esed ailesinin değil, Suriyelilerin olmalıdır" diyen Seyf, tek isteğinin ölmeden önce Suriye'de değişimi görmek olduğunu sıklıkla dile getirmektedir.¹⁵⁶

150. "Syria, Libya and Middle East unrest – live updates," *The Guardian*, 6 Mayıs 2012.

151. el İfracu an Riyad Seyf ve aharin, *Syrian Steps*, 16 Mayıs 2011, <http://www.syriasteps.com/?d=144&id=67961>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

152. "Syria opposition leader Seif held at Damascus airport," *MSNBC*, 1 Ağustos 2011, http://www.msnbc.msn.com/id/43975740/ns/world_news-mideast_n_africa/t/syria-opposition-leader-seif-held-damascus-airport/#.TwSJrWHK0n0. Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

153. "Can it get together?," *The Economist*, 3 Eylül 2011.

154. Wendell Steavenson, "Unbowed in Damascus," *The New Yorker*, 10 Ekim 2011.

155. "More than 100,000 protest against Assad during funeral of Kurdish opposition figure," *Al Arabiya*, 8 Ekim 2011.

156. "In hiding with Syrian protesters on the run in Damascus," *BBC*, 21 Haziran 2011.

MUHAMMED FARUK TAYFUR

**Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi
ve Suriye Müslüman Kardeşler Teşkilatı
Siyasi Büro Şefi**

Suriye Müslüman Kardeşler Teşkilatı Siyasi Büro Şefi ve Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi olan Muhammed Faruk Tayfur, Hama şehrinde doğmuştur. Halep Üniversitesi Mühendislik Fakültesinden mezun olmuştur. 1975 senesinde Müslüman Kardeşlerle bağlantısı sebebiyle Suriye'den ayrılmak zorunda kalan Tayfur, son iki yıldır İstanbul'da ikamet etmektedir. Tayfur hem Beyanuni döneminde hem de Şukfa döneminde Müslüman Kardeşler teşkilatı içerisinde birçok vazifelerde bulundu. Tayfur, Suriye Müslüman Kardeşleri'nin Şukfa ile birlikte en etkin iki isminden birisidir.

Tayfur, Müslüman Kardeşler adına yaptığı açıklamalarda Suriye'deki değişimin gerçekleşmesinde her türlü silahlı eylemden uzak kalınması çabası içinde olduklarını belirtmekte ve 1982'deki Hama katliamının intikamını alma peşinde olmadıklarını vurgu yapmaktadır. Esed rejiminin ülkeyi mezhep savaşına sürüklemeye çalıştığına dikkat çeken Tayfur, Müslüman Kardeşler olarak bu tuzağa düşmemek için özen gösterdiklerini söylemektedir.¹⁵⁷ Rejime karşı verilen mücadelede bütün etnik unsurların, dinlerin ve mezheplerin yer aldığını söyleyen Tayfur, Esed rejiminin devrilmesi sonrasında demokratik, sivil ve bütün halkın eşit olduğu bir Suriye hedeflediklerini dile getirmektedir. Suriye'deki rejim karşıtlığının mezhepsel temelli olmadığı vurgulayan Tayfur, muhalefetin özgürlük, demokrasi ve açık yönetim hedefi önceliğinde bir araya geldiğini ifade etmektedir.¹⁵⁸

157. "Esed'in Bittiğinin Resmi", *Bugün*, 26 Aralık 2011, <http://www.bugun.com.tr/haber-detay/179285-esed-in-bittiginin-resmi-haberi.aspx> Erişim tarihi

158. Naib'ul muragib'ul lhvan: et Tedarruf lem yezhar illa badema teselleme haza'n nizam el hukm, *Al Ahram*, 12 Ocak 2012, <http://aawsat.com/details.asp?section=4&issueno=12098&article=658615&feature=>, Erişim tarihi: 12 Şubat 2012.

Bu doğrultuda Suriye'de yaşananları devrim olarak nitelendiren Tayfur, muhaliflere yapılan dış destek iddialarını reddederek hareketin tamamen ulusal olduğunun altını çizmektedir.¹⁵⁹ Yaptığı bir açıklamada Tayfur, Esed rejiminin siyasi olarak sona erdiğini ancak askeri gücünü kullandığını açıkladıktan sonra Suriye'de sivillere yönelik uygulanan şiddetin sonlandırılması için Batılı güçlerin yerine Türkiye'nin müdahalesine olumlu baktığını söylemiş, hava sahasının kapatılması ve tampon bölge oluşturulması konusunda Türkiye'nin rol oynamasının gerektiğini belirtmiştir.¹⁶⁰ Faruk Tayfur, BM Güvenlik Konseyi'nden Esed yönetimine çıkacak yaptırım kararını veto eden Çin ve Rusya'yı ve Suriye rejimine askeri destek veren İran'ı ise Suriye halkının düşmanı olarak değerlendirmektedir.¹⁶¹

159. "Suriye İhvanından İstanbul'da basın toplantısı", <http://www.timeturk.com/m/haber.asp?id=426818> Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

160. "Syria's Muslim Brotherhood open to Turkish 'intervention'", 17 Kasım 2011, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/26813/World/Region/Syrias-Muslim-Brotherhood-open-to-Turkish-interven.aspx> Erişim tarihi: 3 Ocak 2012.

161. Faruk Tayfur ile yapılan özel mülâkat. 12 Aralık 2011.

ABDULAHAT STEYFO

Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi

Suriye Ulusal Konseyi Yürütme Kurulu üyesi olan Abdulahat Steyfo, Suriye'nin Haseke vilayetinde doğmuştur.¹⁶² Ana dili Suryanice olan Steyfo etnik olarak Aşuri, dini olarak Hristiyan'dır.¹⁶³ Steyfo, Ulusal Konsey'de Demokratik Aşuri Örgütü'nü¹⁶⁴ temsil etmektedir ve kendisi bu örgütün Avrupa kolu sorumlusudur. 30 yıldan daha uzun bir süredir faal olan Demokratik Aşuri Örgütü, Aşuri Süryanileri temsil eden en eski ve en büyük organizasyon olarak bilinmektedir.¹⁶⁵

Steyfo, Konseyin aralarında ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton, Rusya Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov, Türkiye Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Arap Birliği Genel Sekreteri Nebil el Arabi'yle gerçekleştirilen görüşmeler dahil olmak üzere üst düzey görüşmelerinde yer almış ve Suriye muhalefetine uluslararası destek arayışı çabalarında rol almıştır. Bu amaçla, Suriye Ulusal Konseyi'nin Libya, İtalya, Almanya, Fas ve Tunus'a gerçekleştirdiği ziyaretlerde bulunmuştur.

Washington ziyaretinin ardından açıklama yapan Steyfo, ele alınan temel konunun Suriyeli sivillerin Suriye güvenlik güçlerinin katliamlarından korunması olduğunu söylemiştir.¹⁶⁶ Steyfo, Moskova ziyaretinde Rusya'ya Arap Birliği'nin Suriye konusundaki tu-

162. Barry Rubin, "Obama Empowers Islamist Leadership for Syria," *Rivka Shpak Lissak*, 21 Ekim 2011, <http://rslissak.com/content/obama-empowers-islamist-leadership-syria-profbrubin>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

163. "Abdulahat Steyfo li'l Cezire: Ligauna maa Kilintin tenavele ebad min tenahhil Esed ve şeddedna ala himayeti'l medeniyyin," *ADO World*, 6 Aralık 2011, <http://ar.ado-world.org/2/3/article/1686>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

164. Örgütün internet sayfaları için bkz. <http://ar.ado-world.org/>, <http://en.ado-world.org/>

165. "Abdulahat Steyfo min İstanbul: İbadu'l Eb Bavlo ihanetun li kulli'l Mesihyyin es Suriyyin," *ADO World*, <http://ar.ado-world.org/2/3/article/new-article-1661>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

166. "Abdulahat Steyfo li'l Cezire...", *ADO World*, 6 Aralık 2011.

tumunu benimsemesi çağrısı yapmış ve Rusya'nın Suriye halkının yanında yer alması gerektiğini söylemiştir.¹⁶⁷

Türk, Rus, Katar ve Arap Birliği inisiyatiflerinin Suriye rejim nezdinde başarılı olamayacağını söyleyen Steyfo'ya göre çözüm için Suriye dosyasının BM Güvenlik Konseyi gündemine taşınması gerekmektedir.¹⁶⁸

167. "Abdulahat Steyfo aşyyete ligai Lavrov: er Rus gad yetlubune muhle li intigali's sulta," *ADO World*, 14 Kasım 2011, <http://ar.ado-world.org/2/3/article/1619>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

168. "Abdulahat Steyfo: en Nizamu yuraviğu ve'l mubadereti'l Arabiyye setuaccilu min sugutih," *ADO World*, 5 Kasım 2011, <http://ar.ado-world.org/2/3/article/1583>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

AHMED RAMAZAN

**Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi ve
El-Kuds Haber Ajansı Genel Müdürü**

Ahmed Ramazan, 1992 yılında Londra'da bütün Arap dünyasıyla ilgilenen ve Arap ülkelerinde büroları ve temsilcileri olan Al Quds Uluslararası Haber Ajansı'nı kurmuştur. Ramazan, halen bu ajansın genel müdürlüğünü yapmaktadır.¹⁶⁹ Suriye Ulusal Konseyi'nde çoğunluğu Suriye dışında yaşayan bağımsız İslamcıların teşkil ettiği Suriye için Milli Çalışma Gurubunu temsilen yer alan Ramazan, konseyin en etkin birimi icra komitesinde de bulunmaktadır. SUK'un kurulma aşamasında aktif olarak yer alan ve müzakereci kişiliği ile ön plana çıkan Ramazan, Hamas'ın Beyrut'tan yayın yapan El-Aksa Televizyonu'nun haber direktörlüğünü de yapmıştır.

Ahmed Ramazan'a göre Suriye muhalefeti çok farklı gruplardan oluşmasına rağmen Esed rejiminin şiddetli saldırıları ve yaşanan ölümler muhalefette bir 'birlik duygusu' oluşturmuş durumdadır. Bundan dolayı Suriye Ulusal Konseyi çatısı altında muhalefetin bütün grupları beraber yer alabilmişlerdir.¹⁷⁰ Ahmed Ramazan yaptığı açıklamalarda, SUK'un Suriye'de rejim değişikliği için dış müdahale istemediğini, Libya'daki senaryo-nun Suriye için iyi olmayacağını vurgulamaktadır. Ramazan'a göre kırılgan ve zayıf olan Esed rejimi insanların düşündüğünden daha çabuk devrilecektir.¹⁷¹ Ramazan, rejimin yıkılması için öncelikle bölünmesine ihtiyaç duyulduğunu ve özellikle ordu saflarında meydana gelecek bölünmenin rejimin çöküşünü hazırlayacağını belirtmektedir.¹⁷²

169. "Biography for Ahmed Ramadan," *Silobreaker*, 15 Ocak 2009, http://www.silobreaker.com/biography-for-ahmed-ramadan-5_2259912697669746698_4, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

170. "After Istanbul meeting, Syrian dissidents form 'national council' to oust Assad," *Al Arabiya*, 23 Ağustos 2011, <http://www.alarabiya.net/articles/2011/08/23/163729.html>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

171. Thae Abbas, "Ankara may impose new 'painful' sanctions on Syria – Turkish presidential adviser," *Şark'ul Avsat*, 2 Aralık 2011.

172. Ahmed Ramazan ile yapılan özel mülâkat. 13 Ekim 2011.

Suriye muhalefetine rejimi tecrit etmek için ekonomik, siyasi ve diplomatik olmak üzere üç farklı koldan çalışma yürüttüğünü söyleyen Ramazan, Esed rejiminin bu dışlanmaya dayanamayacağını savunmaktadır.¹⁷³ Bu noktada Suriye'deki ayaklanmanın başarsının Esed rejiminin uluslararası toplum tarafından tecrit edilmesine de bağlı olduğu üzerinde duran Ramazan, İran'ın tavrını eleştirmekte ve rejim değişikliği olduğunda İran'a karşı tutumun belirlenmesinde bunun hatırlanacağını ifade etmektedir.¹⁷⁴ Suriye'de değişimin barışçıl yollarla olmasına özen gösterdiklerini sıklıkla belirten Ramazan, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) Kumandanı Riyad El Esad'la yaptıkları toplantı sonrasında ÖSO'nun rejime karşı herhangi bir saldırıda bulunmayacağını ve sadece sivilleri korumakla görevli olduğunu açıklamıştır.¹⁷⁵

Muhalefet içindeki tavrını sadece Suriye ile sınırlı tutmayan Ramazan, Suriye muhalefetine Hamas dâhil diğer Filistinli güçlere de genel olarak destek vermesi gerektiğini savunmaktadır. Ramazan, Filistinlilerin mücadelesine destek verilmesi yönündeki kanaatini ve işgal edilmiş toprakların Filistinlilere geri verilmesi gerektiğini yaptığı konuşmalarda dile getirmektedir.¹⁷⁶

173. A.g.e.

174. "Syria: two European countries preparing for the departure of el-Assad," *WReporter*, 29 Aralık 2011, <http://www.wreporter.com/world/syria-two-european-countries-preparing-for-the-departure-of-el-assad/>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

175. İpek Yezdani, "Dissidents from Syria Reveal Action Strategy and more from the Turkish Press," *Hürriyet Daily News*, 30 Kasım 2011.

176. "Ahmed Ramazan," *Facebook*, 29 Aralık 2011, <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=330216933669866&set=pu.278537872171106&type=1&theater>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

BESMA KODMANİ

**Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi ve
Paris Üniversitesi Öğretim Üyesi, 53**

29 Nisan 1958'de Suriye'de doğan Besma Kodmani, Fransa'da sürgünde yaşamaktadır. Kodmani, doktora derecesini Fransa'daki Sciences-Po Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nden almıştır,¹⁷⁷ 1981 yılında Institut Français des Relations Internationales (IFRI)'da Ortadoğu Programını kurmuş ve 1998 yılına kadar bu programın direktörlüğünü yürütmüştür. 1990-1998 yılları arasında Marne-la-Vallee ve Sorborne Üniversitelerinde doçent olarak görev yapan Kodmani,¹⁷⁸ 1996-1998 yılları arasında Fransız Dışişleri Bakanlığı'nda danışmanlık görevinde bulunmuştur. Kodmani 1999 yılından 2005 yılına kadar ise Kahire'deki Ford Vakfı'nda Yönetim ve Uluslararası İşbirliği Programını yürütmüştür.¹⁷⁹

Besma Kodmani, Orta Doğu'daki çatışmalar, bölgesel güvenlik problemleri, Filistin meselesi ve Müslüman dünyadaki dini ve siyasi otoriteler arasındaki ilişki üzerine yayınladığı kitaplar ve makaleler ile tanınmaktadır.¹⁸⁰ Kodmani, Ortadoğu'ya ilişkin yaptığı çalışmalardan ötürü 2011 yılında Raymond Georis Yenilikçi Filantropist Ödülü'ne¹⁸¹ layık görülmüştür.¹⁸²

Milliyetçi-sol eğilimleri ile tanınan Besma Kodmani her zaman Esed rejimi muhaliflerinin safında yer almıştır. Beşar Esed döneminde hareketlenmeye başlayan Suriye muhale-

177. "2011 Georis Prize recipient: Bassma Kudmani," *The Mercator Fund*, http://www.mercatorfund.net/modules/global_philanthropy/prize/Kudmani, Erişim tarihi: 3 Ocak 2012.

178. "CV, Bassma Kudmani," *GdNet*, http://depot.gdnet.org/gdnshare/pdf/Fourth_Annual_Conference/parallels4/RoleofStateGlobalizingWorld/Kudmani_bio.pdf, Erişim tarihi: 3 Ocak 2011.

179. A.g.e.

180. A.g.e.

181. Yenilikçi fikirler geliştirmiş ve toplumda derin etki bırakmayı başarmış kişi ve vakıflara verilen bir ödüdür.

182. "2011 Georis Prize...", *The Mercator Fund*.

fetine ilişkin olarak çok çeşitli ve bölünmüş olmasına rağmen muhalefetten her kesimin birleşerek rejime karşı olgun ve makul bir strateji izlediği yorumunu yapmıştır.¹⁸³ Kodmani, 2005 yılında yayınladığı bir yazısında Suriye muhalefeti barışçıl yollardan değişimi talep eden, güvenlik temelli devleti sivil ve siyasi bir devlete dönüştürmeye çalışan vatansever bir grup olarak tanımlamış, muhalefetin dış müdahale olmadan rejim değişikliğini başarıyla gerçekleştirmeye muktedir olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁴

Kodmani, sözcüsü olduğu Suriye Ulusal Konseyi için de aynısının söz konusu olduğunu ve SUK'un gündeminin bölgesel ya da uluslararası hiçbir yabancı güç tarafından belirlenmediğini ve SUK'un asıl gündeminin Suriye sokaklarındaki krizi çözmek ve rejimi kontrol etmek olduğunu belirtmektedir.¹⁸⁵

183. Bassma Kudmani, "Who rules in Damascus?," *Bitterlemon International*, 17 Kasım 2005, <http://www.bitterlemons-international.org/previous.php?opt=1&id=108#436>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

184. A.g.e.

185. Ahmed Eleiba, "SNC spokesperson: Syrian opposition not driven by foreign agendas," *Ahram Online*, 17 Kasım 2011.

SEMİR NEŞŞAR

Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu Üyesi, 67

Semir Neşşar 1945'te Halep'te doğmuştur. Lisansını ticaret ve iktisat alanında tamamlamıştır. Ticaretle uğraştığı Halep'te aydınlar arasında demokratik diyalog toplantıları tertip eden el Kevakibi Platformu'nu kurmuştur. 2003 yılında "Olağanüstü Hal'in 40. Yıldönümü" başlıklı bir panel organizasyonuna katılmaktan dolayı tutuklanmış, daha sonra serbest bırakılmıştır. Liberal kimliği ile tanınan Neşşar, Suriye'de liberal ve demokratik eğilimli birçok muhalif gurubun içerisinde yer almıştır.

Neşşar, 2005 yılı Ekim ayında kurulan Ulusal Demokratik Değişim için Şam Deklarasyonu koalisyonunun başkanlığını yapmıştır.¹⁸⁶ Liberal eğilimli Neşşar, 2005'te kurulan Suriye Özgür Ulusal Parti Sözcülüğünü yürütmüştür. 25 Mart 2006 tarihinde Washington DC'de muhaliflerin düzenlediği bir toplantı dönüşü bir kez daha tutuklanmış, ancak tutuklanmasına karşı gösterilen sert tepkiler sonucu üç gün sonra, 28 Mart'ta serbest bırakılmıştır. Ancak Neşşar'ın üzerindeki baskı son bulmamış, 2007 yılında arabasına bir saldırı düzenlenmiş ve kendisine yönelik yıldırma çabaları devam etmiştir.¹⁸⁷

Suriye Ulusal Konseyi İcra Kurulu'na seçilen muhaliflerden birisi olan Neşşar, konseyde Şam Deklarasyonu koalisyonunu temsil etmektedir. Neşşar Suriye'nin toprak bütünlüğünü savunmakta ve ülkedeki tüm vatandaşların eşit şartlarda ve eşit haklara sahip olması gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca Neşşar, Suriye'de katı bir merkezi yönetimin bulunmasını, vilayetlerin yönetimini işlevsiz kıldığı gerekçesi ile eleştirmektedir.¹⁸⁸

186. "Semir Neşşar: Yecibu en yahsalel Ekrad ala nefsi'l hugugilleti yetemettau biha'l aharun," *Kurd Watch*, 18 Ağustos 2011, <http://kurdwatch.org/html/ar/interview3.html>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

187. "El İtıda ala mumtelekat muarizin Suriyyin," *ANHRI*, 21 Ocak 2008, <http://www.anhri.net/syria/nohrs/2008/pr0121.shtml>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

188. "Semir Neşşar: Yecibu...", *Kurd Watch*, 18 Ağustos 2011.

Neşşar, Suriye'deki gösterilerin halkın meşru taleplerinin karşılanmamasının doğal bir sonucu olduğunu söylemekte, "dış mihraklar"dan bahseden Suriye rejiminin halkı küçümsediğini ifade etmektedir.¹⁸⁹ Lübnan'daki Hizbullah'ın Suriye'deki krize ilişkin tutumunu eleştiren Neşşar, örgütün Suriye halkının kendisine verdiği desteğe karşı kadirşinas davranmadığını belirtmektedir.¹⁹⁰

Neşşar, Esed rejiminin gayr-i meşru olduğunu ve Beşar Esed'in yönetimi bırakmasının ülkeyi askeri bir müdahaleden kurtaracağını dile getirmektedir.¹⁹¹ Arap Birliği'nin Suriye'ye gözlemci heyeti göndermesinin bir faydası olmayacağına inanan Neşşar, bu noktada Arap Birliği'nin tarihi boyunca benzeri sorunları çözmede herhangi bir rol oynayamadığına dikkat çekmekte ve Suriye dosyasının BM Güvenlik Konseyi'ne götürülmesi gerektiğini savunmaktadır.¹⁹²

189. "Semir Neşşar yasifu'l mezaim zıdda Bender bin Sultan ve'l Hariri bienneha muhavele baise," *Al Weeam*, 15 Nisan 2011, <http://alweeam.com/archives/38658>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

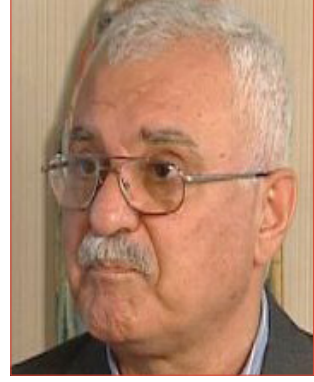
190. "Semir Neşşar: La nuride şehadeten bi'l vataniyye min Nasrallah vehuve nakirun li'l cemil," *Al Watan Voice*, 7 Aralık 2011, <http://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2011/12/07/225283.html>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

191. "Semir Neşşar: Beşar'ul Esed reisun ğayru şer'i ve tenahhihi yecnubu Suriye ettedahhulu'l askeri," *El Nashra*, 1 Aralık 2011, <http://bit.ly/tt26nF>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

192. "Semir Neşşar: La cedva lillecneti'l muragabe ve nutalibu bi ihaleti'l melef ila meclisi'l emn," *El Nashra*, 2 Ocak 2012, <http://bit.ly/wFML0G>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

GEORGE SABRA

Suriye Ulusal Konseyi Üyesi, 65

1947 yılında Şam'da doğan George Sabra, 1967 yılında Şam'daki öğretmen okulundan ve 1971 yılında Şam Üniversitesi Coğrafya bölümünden mezun olmuştur. Eğitim teknolojileri üzerine Indiana Üniversitesinde yüksek lisans yapan Sabra, uzun yıllar Suriye'de ilköğretim ve ortaokul öğretmenliği ve idareciliği yapmış, televizyonlarda eğitime yönelik programlar hazırlamıştır. Birçok eğitim dergisinin kurulmasına da öncülük eden Sabra, özellikle çocuklar için yazdığı kısa hikâyeler ve denemelerle de tanınmaktadır.

1970'li yıllarda Suriye Komünist Partisi Siyasi Bürosu'nda görev alan Sabra, 1980'de rejimin parti üzerindeki baskı ve toplu tutuklama kampanyası çerçevesinde uzun süre güvenlik güçlerince aranmış, üç seneyi ülke içerisinde saklanarak geçirmiştir. 1985 yılında Halk Partisi'nin Merkez Komitesine seçilmiş, ancak 1987 yılında tutuklanarak Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından sekiz sene hapse mahkum edilmiştir. 1995 yılında serbest kalan Sabra, Milli Demokratik İttifak'ta partisini temsilen yer almış ve 2005 yılında yine partisini temsilen Şam Deklarasyonu'nun hazırlanış safhalarında bulunmuş ve deklarasyonun genel sekreterliğinde görev almıştır. Suriye'de gösterilerin başladığı Mart 2011'den sonra da muhalif hareket içerisindeki etkinliğini devam ettiren Sabra, Temmuz 2011'de güvenlik güçlerince "devletin maneviyatını zayıflatmak rejim karşıtı gösterileri tahrik etmek" suçlamasıyla tekrar tutuklanmıştır. 19 Eylül 2011'de serbest bırakılan Sabra, ülkeyi terketmiş ve Suriye Ulusal Konseyi'nin Genel Sekreterliğine dahil edilmiştir.¹⁹³ Suriye muhalefeti içerisinde uzun yıllar devam eden rolü, Hristiyan olmasına rağmen İslami referansları kullanması, liberal kimliği ve Suriye içerisindeki bilinirliği Sabra'yı kısa sürede Suriye Ulusal Konseyi içerisinde önemli bir figür haline getirmiştir. Sabra'nın ismi Burhan Galyun sonrasında konseyin geçici başkanlığını yürütecekler arasında geçmektedir.

193. "Muaradha Suriyyun... Corc Sabra," *The Syrian*, <http://the-syrian.com/archives/60775>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

RİDVAN ZİYADE

Suriye Ulusal Konseyi Üyesi

Rıdvan Ziyade, Suriye'de Şam İnsan Hakları Merkezi'ni kurucudur. Aynı zamanda Washington'daki Suriye Siyaset ve Stratejik Çalışmalar Merkezi'nin kurucu ortakları arasında yer almış ve yöneticiliğini yapmıştır.¹⁹⁴ Hala Şam İnsan Hakları Merkezi'nin direktörlüğünü ve George Washington Üniversitesi'ndeki misafir öğretim görevliliğini sürdürmektedir.

Ziyade, 2001-2002 yıllarında Tyarat Dergisi'nin baş editörlüğünü ve Suriye Şeffaflık Örgütü'nün (Syrian Organization for Transparency) sekreterliğini yapmıştır. BM Kalkınma Programı'nın 'Suriye 2025' projesinde araştırmacı olarak çalışmıştır. 2004 yılında Ürdün'deki Abdulhamid Şoman Vakfı tarafından Arap dünyasındaki en iyi siyaset bilimi araştırmacısı ve 2009'da Ortadoğu Çalışmaları Birliği'nin Akademik Özgürlük ödülüne layık görülmüştür. 2007-2008 yıllarında Washington'da USIP'de araştırmacı olarak çalışan Ziyade, 2008-2009 eğitim yılında da Londra'da Chatham House'da araştırmacı ve Carr Center for Human Rights Policy, Harvard Kennedy School'da misafir öğretim görevlisi olarak bulunmuştur.¹⁹⁵ Rıdvan Ziyade'nin yazar olarak çok sayıda kitabı bulunmaktadır, ayrıca beş kitabın da editörlüğünü yapmıştır. Ziyade bunun yanı sıra çok sayıda araştırma projesi hazırlamış, analizler yayınlamış ve Arapça, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde yayınlar yapmıştır.¹⁹⁶

Ziyade, Eylül 2000'de Suriyeli entelektüeller, muhalif liderler ve sivil aktörler tarafından Suriye'de siyasi reform yapılması, olağanüstü halin kaldırılması ve sivil toplumun ge-

194. "Google Profiles: Radwan Ziadeh," <https://profiles.google.com/radwan.ziadeh/about>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

195. "Dr. Radwan Ziadeh," *Syrian Center for Political&Strategic Studies*, <http://www.scpss.org/index.php?pid=51&lng=en>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

196. A.g.e.

lişebilmesi adına rejime yapılan bir çağrı niteliğinde olan Şam Deklarasyonu'nda yer almıştır.¹⁹⁷ 2007 yılının Ekim ayında Suriye'den ayrılan Ziyade hakkında 2008 yılında Suriye Hükümeti hakkında tutuklama kararı çıkartılmış, annesine ve kız kardeşine ülke dışına çıkma yasağı getirilmiştir.¹⁹⁸ 2011 Mart'ında Suriye'deki halk ayaklanmasıyla birlikte özellikle sürgündeki ya da yurtdışındaki muhaliflerle pek çok toplantıya katılmış ve Suriye Ulusal Konseyi'nin kuruluşunda yer almıştır. Ziyade, SUK'ta çok çeşitli fikirlerin olmasına ve zaman zaman anlaşmazlıklar yaşanmasına rağmen Esed Rejiminin düşmesi temsil edilen bütün grupların ortak fikri ve amacı olduğunu belirtmekte ve kendisinin bu gruplardan hiç birisine dâhil olmadığını, bağımsız olduğunu ifade etmektedir.¹⁹⁹ Rıdvan Ziyade, Suriye'ye NATO müdahalesine sıcak bakmakta ve bunun Özgür Suriye Ordusu'nun NATO tarafından özellikle havadan desteklenmek suretiyle yapılmasının uygun olduğunu düşünmektedir.²⁰⁰ Liberal kimliği ile bilinen Ziyade, ABD yönetiminin görüştüğü muhalifler arasındadır. Daha önce ABD'nin köklü kurumlarında çalışması ve Avrupalı ve ABD'li yetkililer ve kurumlarla sahip olduğu iletişim bazı muhalifler tarafından şüphe ile karşılanmaktadır.

197. "Syria – Radwan Ziadeh," *Frontline Defenders*, <http://www.frontlinedefenders.org/node/2046>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

198. Yonca Poyraz Doğan, "Syrian National Council member: We are electing our leadership in İstanbul," *Today's Zaman*, 16 Ekim 2011.

199. A.g.e.

200. "Disparate views within the 'Syrian National Council'," *Syria Revolts*, 29 Aralık 2011, <http://syriarevolts.wordpress.com/2011/12/29/disparate-views-within-the-syrian-national-council/>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

YEREL KOORDİNASYON KOMİTELERİ

Suriye'de halk ayaklanmasının başlamasıyla birlikte ülkenin değişik yerlerindeki ayaklanmaları eş zamanlı olarak organize edebilmek için yerel koordinasyon komiteleri oluşturulmaya başlamıştır. Zamanla değişik şehirlerdeki komiteler²⁰¹ ortak hareket etme adına şemsiye bir organizasyon oluşturmuşlar ve bu oluşum Yerel Koordinasyon Komiteleri adını almıştır.

YKK ayaklanmanın asıl amacının rejimi değiştirmek olduğunu, bunun ilk aşamasının ise devlet başkanını değiştirmek olduğunu söylemektedir.²⁰² Suriye rejiminin gösterileri şiddetle, işkenceyle ve öldürerek durdurmaya çalışmasını eleştiren YKK, Suriye halkının bu krizden kurtulması için iki senaryo öngörmektedir.²⁰³ Birinci senaryo diyaloga dayalı ve barışçıl yollardan çoğulcu bir demokrasiye geçiş ki bu özgür ve bağımsız seçimler yapılmasını, monarşiye benzer bir cumhuriyet olan rejimin bertaraf edilmesini, devlet adına kamu mallarının çalınmasına son verilmesini ve gerçekleri yansıtmayan medyada reform yapılmasını gerektirmektedir.²⁰⁴ İkinci senaryo ise Esed rejiminin kendi halkını öldürmeye devam etmesi halinde sivil çatışmanın çıkması ve dış müdahale ihtimalinin artmasıdır.²⁰⁵ YKK, devrimin asıl amacının siyasal sistemi değiştirmek olduğunu belirtirken, hangi siyasi fikre, hangi dine ve hangi ırka mensup olursa olsun bütün Suriyelilerin bunu düşünerek hareket etmesi gerektiği çağrısında bulunmakta ve ikinci senaryonun olmaması için ortak irade gösterilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. YKK, siyasal sistemi değiştirme yolunda dört öneri sunmaktadır: (1) şiddete, işkenceye ve sistematik olarak muhaliflerin öldürülmesine son verilmesi gerekmektedir, (2) ulusal bir birlik kurulmalı ve birliğin özgürlük, eşitlik ve hukukun üstünlüğüne dayalı, güven ve barış içinde altı aydan uzun olmayacak bir geçiş sürecini yönetmeyi garantilemesi gerekmektedir, (3) Suriye yönetiminde söz sahibi Suriye halkı olmalı, veraset sistemi veya tek parti yönetimi olmamalıdır, (4) halk devrimi siyasal meşruiyetin ana kaynağıdır ve insanların özgürlük, eşitlik ve onuruna yakışan bir yönetim olana kadar mücadelenin devam etmesi gerekmektedir.²⁰⁶ Güvenlik dolayısıyla liderlerinin isimleri açıklanmayan YKK, Suriye Ulusal Konseyine destek vermektedir.

201. Şehir komiteleri Derâ, Humus, Banyas, Sarageb, İdlîb, Hasaka, Kamışlı, Deyrüzur, Suriye Sahili, Hama, Suveyda, Şam, Şam Banliyöleri'nde bulunmaktadır. Bkz: "About the LCCS," LCC Syria, <http://www.lccsyria.org/about>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

202. "Vision of the Local Coordination Committees (LCC) for a political solution in Syria," LCC Syria, 12 Haziran 2011, <http://www.lccsyria.org/751>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

203. A.g.e.

204. A.g.e.

205. A.g.e.

206. A.g.e.

ÖMER İDLİBİ

Suriye Yerel Koordinasyon Komiteleri

Temsilcisi, 52

1960'ta Humus'ta doğan Ömer İdlibi, uzun yıllardır Esed rejimine karşı muhalifliği ile tanınan bir şairdir. Şam Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan İdlibi hiçbir dönem avukatlık yapmamıştır. Bunun yerine gazeteciliği tercih eden İdlibi, Kuveyt gazetesi el-Awan'da çalışmış, bu süre zarfında ülkesinde şiir kitaplarını yayınlamıştır. Daha önceki yıllarda da Esed karşıtı bir aktivist olduğunu, ancak Suriye'de hiçbir şeyin değişmeyeceğini görerek vaz geçtiğini belirten İdlibi, Tunus'ta rejim karşıtı protestoların başlamasının hemen ardından ülkesine dönerek aktif muhalefete başlamıştır.²⁰⁷

Suriye hükümetinin muhalifler üzerinde uyguladığı baskı politikası yoğunlaşınca Lübnan'a kaçmayı başaran İdlibi, muhalif hareketi buradan koordine etmeye devam etmektedir. İdlibi Beyrut'a ulaştığında defalarca ölüm tehdidi almış, birkaç ay sonra ise Lübnan askeri istihbarat birimleri tarafından sorguya çekilerek Suriye-Lübnan ilişkilerini zayıflatmakla suçlanmıştır. İdlibi, Beyrut'ta Suriye muhalefeti ile bağlantılı olarak medya kuruluşlarına bilgi akışı sağlamak ve Suriye'deki insan hakları ihlallerini bildirmektedir.²⁰⁸

İdlibi'nin temsilcisi olduğu yerel komiteler, insan hakları aktivistlerinden oluşmaktadır. Bu aktivistler, Suriye'nin her şehriden bilgi toplayıp hızlı bir şekilde bu bilgileri edit etmekte ve sonrasında İngilizceye tercüme ederek basına dağıtmaktadır. Ömer İdlibi, bu komitelerin Lübnan temsilcisi olarak görev yapmaktadır. Bilgi akışının sağlanması için uydu ve pek çok teknolojik desteğe ihtiyacı olduklarını söyleyen İdlibi, bu konudaki yardımın Suriye diasporasından geldiğini de ifade etmiştir.²⁰⁹

207. Rima Marrouch, "Omar Edelbi: Broadcasting Syria's Uprising," *Al Akhbar English*, 5 Ekim 2011.

208. "Syrian activists' dangerous haven in Lebanon," *Al Jazeera*, 11 Kasım 2011.

209. Rima Marrouch, "Reflections on the Syrian Revolt," *Al Akhbar English*, 5 Ekim 2011.

Ömer İdlibi, Yerel Koordinasyon Komitelerinin dış müdahaleye ve dış desteğe karşı olduğunu belirtmiş, ancak Suriye'deki çatışmaların önü alınamaz bir mezhepsel bir çatışmaya dönüşmesi halinde BM müdahalesinin bir seçenek olabileceğini ifade etmiştir. Suriye'de dini gruplar arası ilişkilerin Lübnan ve Irak'taki gibi çatışma halinde olmadığını, Suriye kültürünün mezhepsel farklılığı ayrımcılığa dönüştürmediğini, tam da bu yüzden Suriye'deki çatışmaların mezhepsel savaşa dönmesinden endişe duymadıklarını kaydetmiştir.²¹⁰

Arap Birliği Genel Sekreteri Nebil El Arabi'nin Suriye'deki gözlemci heyetinin kesin bir kaniya ulaşamadığı açıklamasını sert bir dille eleştiren Ömer İdlibi, gözlemcilerin Suriye'ye ulaşması sonrasında 390 kişinin Suriye güçleri tarafından öldürüldüğünü söylemiştir.²¹¹

210. A.g.e.

211. "Syrian oppositionist says Arabi's statements 'very dangerous,'" *NowLebanon*, 2 Ocak 2012, <http://www.nowlebanon.com/NewsArchiveDetails.aspx?ID=348201>, Erişim tarihi: 6 Ocak 2012

MÜSLÜMAN KARDEŞLER

MUHAMMED RİYAD ŞUKFA

**Suriye Müslüman Kardeşleri Genel
Sekreteri, 68**

Ağustos 2010'da, Şura Meclisi tarafından Suriye Müslüman Kardeşleri Genel Sekreterliği görevine seçilen Muhammed Riyad Şukfa, 1944 yılında Hama'da doğmuştur. İnşaat mühendisliği eğitimi almış olan Şukfa, 1980'li yıllarda Suriye rejimine karşı verilen askeri mücadelede önemli roller üstlenmiştir.²¹² Müslüman Kardeşler üyesi olmanın idamla yargılanmayı gerektirdiği Suriye Ceza Kanunu'nun 49. Maddesi sebebiyle 26 yıl Irak'ta sürgün hayatı yaşamıştır.²¹³ 2003 yılındaki Amerikan işgali sırasında aracının içinde suikasta uğrayan Şukfa, hayatta kalmış ve bu olaydan sonra Irak'tan Yemen'e ve bir süre sonra da Suudi Arabistan'a geçmiştir.²¹⁴

Suriye Müslüman Kardeşleri Genel Sekreterliği'ne seçildikten sonra 20 Ocak 2011'de yaptığı açıklamada Şukfa, Suriye yönetiminden siyasi düzenle ilgili reform beklediklerini ve bu doğrultuda parti kurma hedeflerinin olduğunu açıklamıştır.²¹⁵ Suriye'de patlak veren isyanın ardından rejim karşıtı gösterileri desteklediklerini söyleyen Şukfa, ancak amaçlarının salt rejimi devirmek olmadığını, genel anlamda özgür bir Suriye görmek

212. Aron Lund, "The Syria Muslim Brotherhood: Leadership transition from Bayanouni to Shaqfa," *Syria Comment*, 21 Ağustos 2010, <http://www.joshualandis.com/blog/?p=7037>, Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

213. 1980 Seneli 49 Sayılı Kanun için bkz. Ek 4.

214. "İhvan Esad rejimine barış elini uzattı," *Dünya Bülteni*, 16 Ekim 2010.

215. "Syria's MB Controller: Many Concessions have been made for reconciliation with the Regime," *Ikhwan Web*, 20 Ocak 2010, <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=27887>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

istediklerini ifade etmiştir.²¹⁶ Şukfa Suriye'de dökülen kandan Beşar Esed rejiminin sorumlu tutmakta ve kendilerine eğer bir ülkeyi model alacaklarsa bu ülkenin İran değil Türkiye olduğunu söylemektedir.²¹⁷ Şukfa, azınlıkların güvencelerinin kendileri olduklarını, Suriye'de Esed öncesinde herhangi bir mezhepsel çatışma olmadığını ve Suriye'deki mücadelenin insani ve hukuk mücadelesi olduğunu düşünmektedir.²¹⁸

216. Khaled Yacoub Oweis, "INTERVIEW-Muslim Brotherhood supports anti-Assad protests," *Reuters*, 11 Nisan 2011.

217. "Suriye İhvanı: Esad'ın vaadleri birer yalan," *Dünya Bülteni*, 1 Nisan 2011.

218. Riyad el-Şukfa ile yapılan özel mülâkat. 12 Aralık 2011.

ALİ BEYANUNİ

Suriye Müslüman Kardeşleri Eski Genel Sekreteri, 74

Ali Beyanuni 1938 yılında Halep'te doğmuştur. Suriye Müslüman Kardeşleri Genel Sekreteri olarak 1996'dan Ağustos 2010'a kadar görev yapan Beyanuni, Müslüman Kardeşler ile ortaokul yıllarında tanışmıştır. Aslında Avukat olan Ali Beyanuni Müslüman Kardeşler içindeki faaliyetleri sebebiyle bir süre hapiste kalmış, 1979 yılında Suriye'den ayrılıp Ürdün'de ikamet etmeye başlamış, ancak bir süre sonra bu ülkeyi de terk etmek zorunda bırakılmıştır. Beyanuni halen 2005 yılında siyasi mülteci olarak kabul edildiği İngiltere'de sürgün hayatı yaşamaktadır. Buna karşın kullandığı çeşitli iletişim kanalları vesilesiyle Suriye içinde halen önemli bir etkinliğe sahiptir.²¹⁹

2005 yılında Suriye'deki muhalif seküler gruplarla birlikte "Şam Deklarasyonu"²²⁰ olarak bilinen bildiriye imza atan Beyanuni, 2006 yılında ise Eski Başkan Yardımcısı Abdülhalim Haddam ile birlikte Baas Partisi'ne karşı Milli Selamet Cephesi'ni kurmuştur. Oluşumda yer alan her iki tarafın da temel argümanı Suriye'de çoğulcu ve serbest seçimlerin yapılabilmesi olmuştur.²²¹

Ali Beyanuni, 1996 ve 2002 yıllarından sonra 2006 yılında üçüncü kez 4 yıllığına Suriye Müslüman Kardeşlerine Genel Sekreteri olarak seçilmiştir.²²² Görev süresinin dolduğu

219. Esther Pan, "Syria's leaders," *CFR*, 10 Mart 2006, <http://www.cfr.org/syria/syrias-leaders/p9085>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

220. Detaylı bilgi için bkz. *The Damascus Declaration for National Democratic Change*, 16 Ekim 2005, <http://www.peaceworkmagazine.org/damascus-declaration-democratic-national-change>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

221. Garry C. Gambill, "Dossier: The Syrian Muslim Brotherhood," *Mideast Monitor*, Vol.1, Sayı.2, Nisan/Mayıs 2006, http://www.mideastmonitor.org/issues/0604/0604_2.htm, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

222. "Syria: Bayanoni Reelected MB Chairman with Majority," *IkhwanWeb*, 25 Ağustos 2006, <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=3634>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

2010 Ağustos ayında yerini Muhammed Riyad Şukfa'ya devretmiştir. Suriye'de isyanın patlak verdiği ilk aylarda Beşar Esed'den reform yönünde umutlu olduğunu ifade eden Beyanuni, buna karşın Beşar Esed'i şimdiye kadar babası Hafız Esed'den çok da farklı bir yol izlemediği gerekçesi ile eleştirmiştir.²²³ Beyanuni, üç temel talepleri olduğunu dile getirmektedir. Bunlar; tutuklu bulunan binlerce Müslüman Kardeşler üyesinin serbest bırakılması, sürgündeki kişilerin ülkeye dönmelerine izin verilmesi ve Müslüman Kardeşlerin siyaset yapma yasağının kaldırılmasıdır.²²⁴

223. "Beyanuni: Suriye'de değişen bir şey yok!," *TimeTurk*, 12 Nisan 2010, <http://www.timeturk.com/tr/2010/04/12/beyanuni-suriye-de-degis-en-bir-sey-yok.html>, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

224. Ali Beyanuni ile yapılan özel mülakat. 12 Ağustos 2011.

VELİD SEFUR

Suriye İnsan Hakları Komitesi Başkanı

Merkezi Londra'da olan Suriye İnsan Hakları Komitesi'nin başkanı aynı zamanda Suriye Ulusal Konseyi üyesi de olan Velid Sefur, Suriye Müslüman Kardeşleri'ne yakınlığıyla bilinmektedir. Pek çok kez Suriye güvenlik güçleri ve istihbarat kurumları tarafından tutuklanmış, işkence görmüştür. Suriye İnsan Hakları Komitesi, Suriye üzerine çalışan önde gelen bir insan hakları izleme organizasyonudur. 1997 yılında Suriye'de siyasi özgürlükler, olağanüstü hal ve siyasi tutuklularla ilgili hazırladığı raporlarla faaliyete geçen organizasyon, 2001 yılından bu yana Suriye'de yapılan ihlallerle ilgili yıllık raporlar yayınlamaktadır.²²⁵ Suriye'de yasaklı olduğu için ülkede ofis açamayan organizasyon, faaliyetlerini İngiltere'den sürdürmekte olup²²⁶ adını özellikle Hama katliamı ile ilgili hazırladığı raporlarla duyurmuştur.²²⁷ Suriye İnsan Hakları Komitesi Suriye'de ayaklanmaların başladığı Mart 2011'den bu yana faaliyetlerini artırmış ve ülkede yapılan ihlalleri yakından takip eden en önemli izleme kuruluşlarından birisi olmuştur.

225. "About Us," *The Syrian Human Rights Committee*, 5 Aralık 2003, <http://www.shrc.org/data/asp/d8/358.aspx>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

226. "Suriye'de 'İhvan' Olmak!," *Dünya Bülteni*, 12 Ocak 2010.

227. Bkz. örneğin: "Massacre of Hama (February 1982) Genocide and A crime against Humanity," *The Syrian Human Rights Committee*, 14 Şubat 2006, <http://www.shrc.org/data/asp/d5/2535.aspx>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

ULUSAL DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ŞAM DEKLARASYONU

2005 yılında beş siyasi parti (Suriye Ulusal Demokratik Gruplaşması, Suriye Kürt Demokratik ittifakı, Sivil Toplumunu Canlandırma Komiteleri, Suriye Kürt Demokratik Cephesi ve Gelecek Hareketi) ve dokuz muhalif figürün (Riyad Seyf, Cevdet Said, Abdurrezzak İd, Semir Neşşar, Fida Horani, Adil Zakkar, Abdulkarim el-Dahhak, Heysem el-Malih ve Nayıf Kaysiyye) bir araya gelmesiyle imzalanan Şam Deklarasyonu, totaliter ideoloji ve şiddetin reddi ve ulusal bir demokratik rejimin kurulması ilkelerinden yola çıkmış ve bu tarihten itibaren Suriye'nin en geniş katılımlı muhalif gruplarından birisine dönüşmüştür. İlerki yıllarda yeni katılımlar olmuş, diğer taraftan da başta Kürt gruplar olmak üzere bazı gruplar koalisyonundan ayrılmışlardır.²²⁸

Şam Deklarasyonu, diyalog yoluyla ulusal bir demokratik rejim kurmayı, bağımsız seçimler yoluyla özgürlük, halkın egemenliği ve kurumsal devlet anlayışının ön planda olduğu demokratik bir hayata geçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, halk ile devlet arasında yeni bir sosyal sözleşmenin yapılması gerektiğini ifade eden Deklarasyon, çoğulculuğu, barışçıl geçişi ve hukuk devletinin kurulmasını savunmaktadır.²²⁹

Şam Deklarasyonu'nda ilan edilen temel ilkeler çerçevesinde hareket eden muhalif koalisyon, 2007 yılında Şam'da 200'ü aşkın katılımcı ile gerçekleşen ulusal konsey toplantısı ile liderlik kadrosunu seçmiş ve koalisyonun organizasyon şemasını belirlemiştir. Toplantının üzerinden henüz bir hafta geçmeden koalisyonun kilit üyelerinden 12'si tutuklanmış ve bazıları 3 sene tutuklu kalmışlardır.

2011 yılında Suriye Ulusal Konseyi'nin kurulmasında kilit rol oynayan Şam Deklarasyonu, konseyde 21 üye ile temsil edilmektedir. Şam Deklarasyonu'nun lideri Semir Neşşar Konseyin İcra Komitesinde, Suriye dışındaki temsilcisi Enes el-Abde ise Konseyin Genel Sekreterliğinde yer almaktadır. Ayrıca Suriye muhalefetine önde gelen isimlerinden Fida Horani, Riyad el-Türk, Gassan Nejjar gibi isimler de Şam Deklarasyonu'nda yer almaktadırlar.

228. "Men Nahnu", İlan Dimeşk litağayyir elVatani elDemokrati , http://nidaasyria.org/ar/?page_id=168, Erişim tarihi: 15 Ocak 2012.

229. İlan Dimeşk litağayyir elVatani elDemokrati, <http://bit.ly/GDnsdu>. Erişim tarihi: 15 Ocak 2012.

GASSAN NECCAR

İnsan Hakları Aktivisti, 73

Makine Mühendisliği eğitimi almış olan Gassan Neccar, halen Halep Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak bulunmaktadır. İslami Demokrasi Hareketi isimli bir gruba liderlik yapan Neccar, Suriye'deki İslami hareketin öncü isimlerinden birisidir. İslamcı-Demokrat kişiliği ile bilinen Neccar, 20 yıl önce Müslüman Kardeşler'e üye olduğu suçlamasıyla tutuklanmış ve 11 yılını siyasi tutuklu olarak hapisanede geçirmiştir. Neccar, Mısır'da isyanlar yaygınlaştıktan sonra Suriye'de halkı benzer protestolara çağıran liderler arasındadır. Ülkede olağanüstü halin kaldırılması ve özgürlüklerin genişletilmesi için halkı protestolara çağıran konuşmaları nedeniyle 4 Şubat 2011'de yeniden tutuklanmıştır. Hapishanede açlık grevine başlayan ve bu sebeple birkaç gün sonra hastaneye nakledilen Neccar, ciddi sağlık sorunları olduğu için 14 Şubat'ta serbest bırakılmıştır. Neccar gibi bir sembol bir ismin hapisteyken ölmesinin Suriye yönetimi açısından sorun yaratacak olmasının bu kararda etkili olduğu yorumları yapılmıştır. Serbest bırakılmasına karşın 6 Nisan 2011'den itibaren Halep'teki evi kuşatma altında tutulan Neccar'a yapılan uygulamalar, New York merkezli İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Suriye şubesi tarafından çok sert bir dille eleştirilmiştir.²³⁰

230. Khaled Yacoub Oweis, "Syria Frees Man on Hunger Strike," *Leader Post*, 16 Şubat 2011; Bill Spindle, "Turmoil in Egypt: Syrian Security Forces Crack Down on Rallies," *Wall Street Journal*, 07 Şubat 2011.

FİDA HURANİ

Şam Deklarasyonu Ulusal Konseyi Başkanı

Milliyetçi-Sosyalist kimliğiyle tanınan Fida Hurani, 1956 yılında Şam'da dünyaya gelmiştir. Kadın hastalıkları doktorudur. Arap Sosyalist Partisi'nin kurucusu ve daha sonra da bu partiyi Mişel Eflak ve Salah el Baytar'ın kurduğu Baas Partisi ile birleştiren Ekrem Hurani'nin kızıdır. Baas Partisi'nin iktidara gelmesi sonucu Ekrem Hurani dışlanmış, Ürdün'ün başkenti Amman'da 1996'da vefat edene kadar yaşamıştır. Ekrem Hurani'nin kurduğu Arap Sosyalistler Hareketi bu dönemden sonra bölünmüş, bir kanadı iktidarla uzlaşmış, diğer kanadı ise muhalif olarak varlığını sürdürmüştür.

Şam Deklarasyonu Ulusal Konseyi Başkanı olan Hama asıllı Fida Hurani, daha önce Arap Ulusal Kongresi'nde de genel sekreter olarak görev yapmıştır. Hurani'nin bu göreve seçilmesi, Suriye'deki kadınların durumu ve kadın haklarının gelişmesi açısından önemli bir adım olarak kabul edilmiştir. Ancak 16 Aralık 2007 tarihinde Hurani, başkan seçildiği Şam Deklarasyonu'nun ilk toplantısından sonra tutuklanmıştır. Kısa bir süre sonra Filistinli bir doktor olan kocası da müdürlüğünü yaptığı Hurani Hastanesi'ndeki ofisinde tutuklanmış ve Suriye'de oturma izni iptal edilerek Ürdün'e sürülmüştür.²³¹

Hurani, Şam Deklarasyonu'nu imzalayan 12 aktivist ile beraber Ekim 2008'de devlete zarar vermek suçundan 30 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. 1996'dan beri kanser teşhisiyle tedavi gören Hurani cezası dolmadan Haziran 2010'da serbest bırakılmıştır.²³²

231. Bkz. <http://www.nidaasyria.org/en/members/people/11>.

232. "What are US tech firms doing in Damas? NeoCon dreams of regime change," *Syria Comment*, 19 Haziran 2010, <http://www.joshualandis.com/blog/?p=6690>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

RİYAD EL-TÜRK

Komünist Parti Eski Lideri

Suriye'deki Komünist Parti'nin eski lideri olan Riyad el-Türk, zaman zaman Suriye'nin Mandela'sı olarak,²³³ bazen de "Suriye muhalefetine yaşlı adamı" olarak²³⁴ nitelendirilmektedir. 1970'li yılların başında bölünen Suriye komünist hareketinde ayrı bir fraksiyon olarak Suriye Komünist Partisi-Politik Büro'yu kurmuştur. 1980 yılında tutuklanarak 18 yıl hücre cezasına çarptırılmıştır. 30 Mayıs 1998'de serbest bırakılan el-Türk²³⁵, Suriye'de rejim karşısında genel olarak İslamcılar (Suriye Müslüman Kardeşleri) ve seküler gruplar şeklinde ikiye bölünen muhalif kesim içinde, bu iki kanadın diyalog kurması gerektiğini savunan komünist liderlerden biridir.

Uluslararası arenada tanınan isimlerden biri olan el-Türk, Eylül 2001 ile Kasım 2002 arasında tutuklu kalmıştır. Zaman zaman kendi partisi içinde de Müslüman Kardeşler'e karşı yumuşak tutumu nedeniyle suçlanan Türk, muhalif grupların Müslüman Kardeşler ile aynı masa etrafında buluşabilmesi hususunda oldukça çaba göstermiştir.²³⁶ 2006 yılında Londra'da Şam Deklarasyonu'nun imzalanmasında Riyad el-Türk'un bu çabalarının önemli katkısı vardır.²³⁷ Komünist hareketin ülkedeki en önemli ismi olan Türk, uzun seneler devam eden muhalefeti boyunca fikri alanda değişimler yaşamış ve liberal demokrasiye doğru bir kayış göstermiştir.

233. "Suriye muhalefetine kim kimdir?," *Dünya Bülteni*, 30 Nisan 2011.

234. Robin Wright, *Dreams and Shadows, the Future of the Middle East* (New York: Penguin Press, 2008), s. 213.

235. *Washington Post*, 2 Mart 2008.

236. Tony Badran, "Divided They Stand: The Syrian Opposition," *Mideast Monitor*, Vol.1, No.3, Eylül-Ekim 2006, <http://www.mideastmonitor.org/issues/0609/06093.htm>.

237. "Emad Mekay, "Winds of change reach Syria," *Al Jazeera*, 8 Nisan 2011.

ÖZGÜR SURIYE ORDUSU

Özgür Suriye Ordusu, halka silah doğrultma emrine karşı çıktıkları için Suriye ordusundan ayrılan ve daha ziyade düşük rütbeli muhalif askerlerin Suriye rejimine karşı silahlı mücadele yürütmek amacıyla kurdukları rejim muhalifi bir silahlı gruptur. Amaçlarını “Suriye halkının rejime gösterdikleri muhalefetin askeri ayağını oluşturmak” olarak açıklamışlardır.²³⁸ Grup ilk olarak Temmuz 2011’in son günlerinde yedi askerin görüldüğü bir video ile ortaya çıkıp kuruluşlarını ilan etmiş²³⁹ ve grubun

lideri Riyad El Esad'ın Agence France-Presse'in (AFP) Lefkoşa temsilciliğini aramasıyla tanınmaya başlanmıştır.²⁴⁰ Grubun lideri Albay Riyad El Esad ve önde gelen diğer ordu mensubu üyeleri ölüm tehlikesi nedeniyle Türkiye'ye sığınmışlardır ve Antakya'da özel bir kampta kalmaktadırlar.²⁴¹ Grup üyelerinin tamamı Sünnî olmakla beraber, El Esad bir röportajında “Nusayri ve Hristiyan kardeşlerimizin de [ordudan] ayrılmalarını bekliyoruz ki, Suriye'yi özgürleştirip geleceğimizi birlikte kuralım” yönünde çağrıda bulunmuştur.²⁴² Esad rejimi Özgür Suriye Ordusu'nun “İslamcılar”la bağlantısı olduğunu iddia etse de, grup üyeleri siyasi herhangi bir bağlantılarının olduğunu reddetmektedirler.²⁴³ Ordunun sahip olduğu asker sayısı ve gücü ile ilgili kesin tespitlerde bulunmak mümkün değildir. Albay El Esad, ilk başta yüzlerce olduğunu söylediği Suriye içerisindeki Özgür

238. Ruth Sherlock, “15.000 strong army' gathers to take on Syria,” *The Telegraph*, 3 Kasım 2011.

239. “İlan teşkil el-Ceyşu el-Suri el-Hur” http://www.youtube.com/watch?v=SZCcBIPM37w&feature=player_embedded#

240. Michael Weiss, “Assad sends in his death squads. Students of Lebanon and Rwanda, take note,” *The Telegraph*, 31 Temmuz 2011.

241. Aslı Aydıntaşbaş, “Albay Asaad Beşar Esad'a Karşı,” *Milliyet*, 7 Kasım 2011.

242. Elizabeth A. Kennedy ve Zeina Karam, “Army defectors threaten to transform Syrian uprising into civil war,” *MSNBC.MSN*, 21 Kasım 2011, http://www.msnbc.msn.com/id/45390188/ns/world_news-mideast_n_africa/t/army-defectors-threaten-transform-syrian-uprising-civil-war/, Erişim tarihi: 6 Ocak 2012.

243. Aslı Aydıntaşbaş, “Albay Asaad Beşar Esad'a Karşı,” *Milliyet*, 7 Kasım 2011.

Suriye Ordusuna bağlı asker sayısının zamanla 15 bine ulaştığını iddia etmiştir.²⁴⁴ Ayrıca Suriye içerisinde rejim ile silahlı çatışmaya giren her grup Özgür Suriye Ordusu'ndan olmadığı gibi ülke içerisinde Özgür Suriye Ordusu ismini kullanan tüm grupların aktiviteleri de merkez karargâhtan sevk ve idare edilmemektedir. Lübnan sınırındaki Zabadani kentini kurtarılmış bölge ilan eden Özgür Suriye Ordusu, Suriye rejimi saflarında görev alan İranlı askerleri esir aldığını açıklamıştır.

Özgür Suriye Ordusu, son aylarda Suriye ordusu ile özellikle İdlib, Humus ve Derâ ve çevresinde birçok çatışmaya girmiş ve her iki taraf da birçok kayıp vermiştir. Suriye içinde ve dışındaki muhalif gruplar, Özgür Suriye Ordusunu özellikle protestoların "barışçıl havasını" zedelememeleri yönünde uyarmıştır.²⁴⁵ Özgür Suriye Ordusu ile Ulusal Konsey arasında organik bir bağ bulunmasa da son aylarda ordu konsey ile ilişkilerini artırmış ve konsey Özgür Suriye Ordusunu desteklediğini ilan etmiştir.²⁴⁶

244. "Q&A: The Free Syria Army," *BBC News*, 16 Kasım 2011.

245. A.g.e.

246. Ulusal Konsey Üyesi Mahmud Osman ile yapılan özel mülâkat. 25 Aralık 2011.

RİYAD MUSA EL-ESAD

Özgür Suriye Ordusu Komutanı

Türkçe yazılışında oluşan soyadı benzerliğine rağmen Esed ailesiyle hiç bir bağı olmayan Riyad El Es'ad (elif değil ayın harfiyle), Sünnî bir hava kuvvetleri albaydır ve Türkiye sınırına yakın bulunan İdlib'in İbdiya bölgesindedir.²⁴⁷ 19 yaşında Suriye Hava Kuvvetleri'ne katılmış ve mühendis olarak görev yapmıştır.²⁴⁸ Suriye ordusunda 31 yıl görev yaptıktan sonra halk ayaklanmalarının başlamasıyla yukarıdan gelen emirlere uymayıp halka silah doğrultmayınca Temmuz 2011'de²⁴⁹ son görev yeri olan İdlib'de ordudan ayrılmış ve diğer muhalif askerlerle birlikte kurduğu Özgür Suriye Ordusu'nun başına geçmiştir. Ayaklanmaların bütün ülkeye yayılmasıyla El Esad, Sünnî olduğu için sıkça Halep'teki Muhaberat tarafından çağrıldığını, kendi memleketinde de protestolar başlayınca sorgulanıp Hama'ya gönderilmek istendiğini ve daha önce aynı şekilde gönderilip yolda öldürülen arkadaşları olduğu için çareyi Türkiye'ye kaçmakta bulduğunu söylemiştir. Antakya'ya 14 km uzaklıktaki Apaydın'da²⁵⁰ sivil mülteci kamplardan ayrı olan ve yalnızca Özgür Suriye Ordusu'na mensup mülteci askerlerin yaşadığı kampta yaşamaktadır.²⁵¹

El Esad, ismini ilk olarak Temmuz 2011'de Fransız AFP haber ajansının Lefkoşa temsilciliğini arayarak yaptığı açıklama ile duyurmuştur. El Esad bu açıklamasında kendisini Özgür Suriye Ordusu adlı grubun lideri olarak tanıtmış ve Suriye ordusunun Deyrizur'da düzenlediği operasyonları sürdürmesi halinde yüzlerce askerden oluşan birliklerini or-

247. Liam Stack, "In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters," *The New York Times*, 27 Ekim 2011.

248. El Akid el munşeg Riyad el Es'ad: El Harbu hiye'l hıyar'ul vahid, al Arab, 8 Ekim 2011, <http://www.alarab.qa/details.php?issueld=1393&artid=153925>.

249. Zeina Karam, "Syrian dissident colonel takes refuge in Turkey," *The Guardian*, 5 Ekim 2011,

250. John Simpson, "Suriyeli muhalif lider Türkiye'de beklemeye," *BBC Türkçe*, 25 Kasım 2011.

251. Aslı Aydıntaşbaş "Albay Asaad Beşar Esad'a Karşı," *Milliyet*, 7 Kasım 2011.

dunun üstüne salacağı söylemiştir.²⁵² El Esad, Beşir Esed'in ikna yoluyla gideceğine inanmadığından, rejim değişikliğinin ancak kaba kuvvetle geleceğini düşünmektedir. Bu bağlamda El Esad, uluslararası kamuoyuna, kendilerine daha iyi silahların sağlanması yoluyla destek verilmesi yönünde çağrılarda bulunmaktadır.²⁵³

252. Michael Weiss, "Assad sends in his death squads. Students of Lebanon and Rwanda, take note", *The Telegraph*, 31 Temmuz 2011.

253. Liam Stack, "In Slap at Syria...", *The New York Times*, 27 Ekim 2011.

KÜRT PARTİLERİ

Suriye'de Kürtleri temsil eden yaklaşık 14 parti vardır. İsimleri ve programları ciddi benzerlikler gösteren bu partilerin büyük bir çoğunluğu 1957 yılında kurulan ve 1970'lerde üç kanada ayrılan Kürt Demokratik Partisi'nin içinden çıkmıştır. Suriye Kürt hareketini Irak ve Türkiye'deki Kürt hareketlerinden ayıran temel özellik Suriyeli Kürtlerin, Kürtlerin haklarına ilişkin taleplerini şiddete başvurmadan dile getirmiş olmasıdır. Nüfus içindeki oranları Türkiye ve Irak'a kıyasla daha az olan Suriyeli Kürtlerin çoğunun, bağımsız bir Kürt devleti ve bölgesel bir Kürt Federasyonunun parçası olma hayalleri yoktur.²⁵⁴ Ulusal kimlik bilinçleri dini eğilimlerden daha güçlü olan Suriyeli Kürt partilerinde İslami bir yönelim bulunmamaktadır. Bazı Kürt partileri bir çeşit otonomiden bahsetmekle birlikte, bu kavramdan tam olarak neyi kastettikleri belli değildir. Bu anlamda çoğu partinin üzerinde birleştikleri nokta Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygılı bir şekilde Kürt sorununa demokratik bir çözüm bulunmasıdır.²⁵⁵ Bunun dışında tüm partiler, Kürtlerin kültürel haklarının anayasal güvence altına alınmasını talep etmektedirler. Bu anlamda vatandaşlık haklarından mahrum bırakılan Kürtlerin vatandaşlıklarına kavuşması, 2004'te anayasaya eklenen 41. maddenin kaldırılması gibi temel talepleri vardır. Ayrıca demokratik sistem, güçler ayrılığı, serbest seçimler, kadın-erkek eşitliği, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve ifade özgürlüğü de talepler arasında yer almaktadır.²⁵⁶

Kürt partileri arasındaki bu benzerliklere karşın partilerin Kürtlerin Suriye toplumundaki yerine ilişkin farklı pozisyonları bulunmaktadır. Aşağıda liste halinde belirtilen partilerden Yenilikçi Parti, Abdülhakim Beşar'ın Partisi, Yetiki Partisi, Azadi Partisi, Demokratik Yetiki Partisi, Sol Parti, Gelecek Hareketi ve Demokratik Birlik Partisi diğer Kürt partilerine nispeten daha aktif ve yüksek sayıda üyesi olan partilerdir.

1. Kürt Demokratik İlerici Partisi: İlerici Parti adıyla da bilinen partinin başında 1965'ten beri Abdülhamid Hacı Derviş bulunmaktadır. Parti Kürtleri Suriye ulusal yapısının bir parçası olarak görmekte ve Kürtlerin kültürel, sosyal ve siyasi haklarını gerçekleştirme amacını gütmektedir.

254. Abdulbasit Seyda ile yapılan özel mülakat. 27 Nisan 2011.

255. Abdulbasit Seyda ile yapılan özel mülakat. 27 Nisan 2011.

256. Detaylı analiz için bkz. 'Who is the Syrian- Kurdish opposition? The Development of Kurdish I Parties, 1956-2011,'KurdsWatch Report N. 8. Aralık 2011, http://kurdwatch.org/pdf/kurdwatch_parteien_en.pdf, Erişim tarihi: 5 Ocak 2012.

2. Kürt Demokrat Vatandaş Partisi: 1998 yılından beri Tahir Sadun Sifuk'un liderliğini yaptığı parti aynı zamanda Vatandaş partisi olarak da bilinmektedir.
3. Kürt Demokratik Eşitlik Partisi: 1992'den beri Aziz Davud'un liderliğini yürüttüğü parti aynı zamanda Eşitlik Partisi olarak da bilinmektedir.
4. Kürt Özgürlük Partisi: 2011 yılında kurulmuş olup liderliğini Mustafa Hıdır Oso yürütmektedir.
5. Kürt Sol Partisi: 1998 yılında kurulduğundan beri liderliğini Muhammed Musa yürütmektedir. Parti Kürtlerin Suriye'deki nüfus oranına göre yasama, yürütme ve yargı kurumlarında temsil edilmesi gerektiğini savunmaktadır.
6. Kürt Demokratik Birlik Partisi: İsmail Umar'ın 2010'da ölümünden beri yeni bir lideri yoktur. 1993'ten beri parti genel sekreterliğini Muhittin Ali yürütmektedir. Parti diğerlerine oranla daha geniş desteğe sahiptir.
7. Kürt Birlik Partisi: 2010'dan beri liderliğini İsmail Hami yürütmektedir. Kısaca Yekiti Partisi olarak bilinen Kürt Birlik Partisi Kürtlere yaşadıkları bölgelerde kendi kendini idare hakkını talep etmektedir. Yine Sol Parti gibi Kürtlerin toplam nüfustaki oranına göre yasama, yürütme ve yargı kurumlarında temsil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Parti Suriye'deki en geniş tabana sahip Kürt partilerinden birisidir.
8. Kürt Demokratik Partisi: Abdulkakim Beşar'ın 2007'den beri liderliğini yürüttüğü parti Irak'taki KDP'nin kardeş partisidir. Desteğinin diğer partilere oranla geniş olmasına rağmen görünürlüğü az olan partilerdendir. Kürt Demokratik Partisinin halefi olarak görülen parti, KDP ile ilişkisinden dolayı Kürtler arasındaki Molla Mustafa Barzani efsanesinden de istifade etmekte ve halk arasındaki desteğini sağlamlaştırmaktadır.
9. Suriyeli Kürt Demokrasi Partisi: Cemal Muhammed Baki'nin 1997 yılından beri liderliğini yürüttüğü partidir.
10. Suriye Kürt Demokrasi Partisi: Nasruddin İbrahim'in 1997'den beri liderliğini yürüttüğü parti Kürtlerin sosyal, siyasi ve kültürel haklarının sağlanması amacını taşımaktadır.
11. Kürt Demokrasi Partisi: Abdurrahman Aluji'nin 2004'ten beri liderliğini yürüttüğü partidir.
12. Kürt Gelecek Partisi: Meşal Tammu 2005'ten öldürüldüğü 2011 yılına kadar parti liderliğini yürütmüştür. Diğer Kürt partilere kıyasla daha keskin söylemi olan Gelecek Partisi Kürtlerin Kürdistan bölgesine ait olduklarını savunmaktadır. Yine Kürtlerin Suriye nüfusuna oranla yasama, yürütme ve yargı kurumlarında temsil edilmesi gerekti-

ğini vurgulayan parti ayrıca Suriye muhalefetine en yakın Kürt grubudur. Bu anlamda Kürtlere gösterilere katılma çağrısında bulunmuştur.

13. Demokratik Birlik Partisi: Salih Müslüm Muhammed'in 2010 yılından bu yana liderliğini yürüttüğü parti, Türkiye'deki BDP'ye paralel olarak demokratik özerklik istemektedir. Federâlizm ve konfederâlizm gibi yönetim biçimlerini reddeden parti klasik iktidar anlayışını benimsememektedir. Parti PKK'nın Suriye uzantısıdır. Bu anlamda faaliyetlerini Suriye'deki Kürtlerin durumundan ziyade Abdullah Öcalan'ın serbest bırakılması üzerine yoğunlaştırmıştır. Partinin etkili olduğu Afrin bölgesinde neredeyse hiçbir gösterinin olmaması partinin ve PKK'nın bölgedeki etkinliğine bağlanmaktadır. Meşal Tammo suikastı ile bağlantısı olduğu düşünülen parti, bölgesinde Kürtleri sessiz kılarak rejime bağlı olduğu sinyali vermekte, bunun karşılığında ise bir takım beklentileri dile getirmektedir. Rejimin kendilerine karşı saldırıda bulunmadığını bu yüzden kendilerinin de rejime karşı bir harekete girişmediğini belirten parti lideri Salih Müslüm Muhammed, bu tavırla Suriye muhalefetine belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Ayrıca Esed rejimi ile dirsek temasını sürdüren ve yakın zamanda Kürt yoğunluklu şehirlerde örgütlenmesine izin verilen parti, Esed rejimi ile PKK arasındaki yakınlaşmanın da kilit aktörüdür.²⁵⁷ Parti üyelerinin muhaliflerin düzenlediği gösterilerine katılanlara karşı tedhiş eylemlerine karıştığı ve Esed yanlısı gösteriler düzenleyerek bu gösterilerde Abdullah Öcalan ve Beşar Esed afişlerini taşıdıkları ifade edilmektedir.²⁵⁸

14. Suriyeli Kürt Demokratik Uzlaşma Partisi: Demokratik Birlik Partisinden 2004'ten ayrılarak kurulan partinin liderliğini Fevzi Aziz İbrahim yürütmektedir.

Kürtlerin Suriye'deki parçalı ve bölünmüş yapısı, ülkedeki siyasi etkinliklerinin potansiyelin altında kalmasına sebep olmuştur. Bunun farkında olan bazı Kürt partileri tek sesle konuşabilme arzusuyla çeşitli birleşme çabalarında bulunmuş, ancak bu çabalar ciddi bir ittifak doğuramamıştır. Bu anlamda ilk girişim 2009 yılında yapılmış, Demokratik Birlik Partisi, Abdurrahman Aluji'nin Partisi, Rekeftin Partisi ve Kürt Demokrasi İttifakı'nın üyeleri olan Yekiti ve Yenilikçi Parti dışında kalan tüm Kürt partiler bir araya gelerek Kürt Siyasi Konseyi'ni oluşturmuşlardır.

Bu girişimin yanı sıra Esed'e karşı protesto hareketlerinin başlamasının ardından Kürt Demokratik İttifakı, Demokratik Birlik Partisi ve 2009 yılında kurulan Kürt Siyasi Kon-

257. Kürtler Arap muhalefetine nasıl bakıyor?, *Fırat Haber Ajansı*, 18 Aralık 2011.

258. *Radikal Gazetesi*, 6 Şubat 2011.

seyi'nin aralarında bulunduğu ve yaklaşık 12 Kürt partisini kapsayan çeşitli hareketler Kürtlerin taleplerini güçlü bir şekilde dile getirebilmek için Mayıs 2011'de Kürt Vatanseverler Hareketi'ni oluşturmuşlardır.²⁵⁹ Öcalan'a yakınlığıyla bilinen Demokratik Birlik Partisi 2004 yılında kendisinden ayrılan Fevzi Azil İbrahim liderliğindeki Suriyeli Kürt Uzlaşma Partisinin harekete katılımını engellemiştir. Ayrıca İttifaka katılımından kısa bir süre sonra ittifakın Suriye muhalefetini yeterince desteklemediğini ileri süren Kürt Gelecek Hareketi ittifaktan ayrılmıştır. Aynı şekilde İttifak ise Kürt Gelecek Hareketini Kürtlerin haklarından ziyade devrim hareketini temsil ettiğini ileri sürerek dışlamıştır. Her ne kadar bir araya gelmiş olsalar da ittifakın içindeki Kürt temsilcilerin farklılıkları ittifakın gücünü kısıtlar durumdadır.²⁶⁰

Bununla birlikte protesto hareketlerinin başlamasının ardından Suriye rejimi Kürtlere yönelik olumlu adımlar atmıştır. Bu olumlu adımların arkasında rejimin, muhalefet ile Kürtlerin koordinasyonunu engelleme arzusu yatmaktadır. Suriye hükümeti gösterilerin patlak vermesinden kısa bir süre sonra Kürtlere vatandaşlık vermiştir. Aynı şekilde Kürtleri hiçbir zaman pazarlıkta bir taraf olarak görmemiş olan Suriye rejimi, Haziran ayında yapılan diyalog toplantılarına ilk kez Kürt temsilcileri de davet etmiştir. Fakat Kürtler, rejimin bazı Kürtleri bu davetten dışlayarak Kürt hareketini zayıflatma arzusu taşıdığını iddia ederek daveti reddetmişlerdir.

Kürtlerin diğer Arap muhaliflerle ilişkisi de inişli çıkışlı olmuştur. 2005'te Şam Deklarasyonu'na katılan Demokratik Yekiti Partisi, Vatansever Parti, Eşitlik Partisi, Yenilikçi Parti, Abdulhakim Beşar'ın partisi, Nasruddin İbrahim'in partisi, Sol Parti ve Rekeftin Partisi gibi bazı Kürt partiler diğer Kürt hareketlerin eleştirisine maruz kalmıştır. Deklarasyonun Kürtlere ilişkin pozisyonunu yeterli bulmayan Kürtler, deklarasyonda Kürtler ve Arapların eşit bir millet olarak nitelendirilmediğini dile getirmişlerdir. Kürtler arasındaki bölünmüşlük Demokratik Değişim için Milli Güçler Birliği Koalisyonu'na katılmada da baş göstermiştir. Ayrıca rejim karşıtı muhalif harekete diğer Kürtlere oranla daha yakın olan Kürt Gelecek Hareketi ise Suriye muhalefetinin İstanbul'daki Milli Kurtuluş toplantılarına katılmıştır. Ancak toplantıda Kürtlere ilişkin dile getirilenlere sonuç bildirisinde yer verilmemesi Kürt Gelecek Hareketinin toplantıyı terk etmesiyle sonuçlanmıştır.²⁶¹

259. Christian Sinclair ve Sirwan Kajjo, "The Evolution of Kurdish Politics in Syria," *Middle East Report*, 31 Ağustos 2011, <http://www.merip.org/mero/mero083111>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2012.

260. Maria Fantappie, "Assassination so Far Fails to Unite Syria's Conflicted Kurds," *Carnegie Endowment*, 16 Ekim 2011, <http://www.carnegieendowment.org/2011/10/16/assassination-so-far-fails-to-unite-syria-s-conflicted-kurds/8l7o>, Erişim tarihi: 5 Ocak 2012.

261. "Syrian opposition struggles to unite as protests swell," *The Guardian*, 17 Temmuz 2011.

Suriye’de Kürt hareketinin Kürt Vatanseverler İttifakı altındaki görünürlüğü artmış olmakla birlikte, ittifakın rejimin gidip gitmemesi konusunda yaşadığı ikilem eleştirileri beraberinde getirmektedir. Bu konuda 26-27 Ekim’de Suriye’de düzenledikleri ve Demokratik Birlik Partisi dışında Kürt Vatanseverler İttifakı’nın tüm partilerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri Kürt Vatanseverleri konferansında “rejimin gitmesi gerektiği” şeklindeki ifade, yapılan oylamada reddedilmiştir. Onun yerine “bir an önce çoğulcu sisteme geçilmesi” çağrısında bulunulmuştur. Bununla birlikte İttifak’ın yurt dışındaki tanınırlığı da artmıştır. 22 Kasım’da Arap Birliği Sekreteri ile görüşen ittifak temsilcileri Esed sonrası dönemde Kürtlerin haklarının Suriye’nin toprak bütünlüğü içinde güvence altına alınacağı bir siyasal sistemin kurulması gerektiğini vurgulamışlardır.

DEMOKRATİK AŞURÎ ORGANİZASYONU

Mtakasta ismiyle de bilinen Demokratik Aşurî Organizasyonu 1957 yılında Suriye’de kurulmuş olup Suriye ve Avrupa’nın en büyük Aşurî organizasyonu olmasının yanı sıra²⁶² hâlâ aktif olan en eski Aşurî milli ve siyasi oluşumdur. Başlarda milli bir oluşum olarak ortaya çıkan organizasyon, süreç içerisinde siyasi bir organizasyona evrilmiştir. Genelde gizlice faaliyet gösteren organizasyonun ortaya çıkışı, 1950’lerde Suriye, Lübnan ve Irak gibi ülkelerde uygulanmaya başlanan “Araplaştırma” ve baskı politikalarına karşılık Aşurî milliyetçiliğinin ortaya çıkması ve bir organizasyon ihtiyacının hâsıl olmasına dayandırılmaktadır.²⁶³ Organizasyon kendini, Aşurî halkının varlığının ve siyasi, kültürel ve yönetsel meşru isteklerinin koruyucusu olan milli, siyasi ve demokratik bir hareket olarak tanımlamaktadır.²⁶⁴ Organizasyon ideolojisini, Aşurî halkının birliğine, diline, tarihine, anavatanına ve nihai hedefleri olan özerklik fikrine dayandırmakta ve amaçlarının ancak demokrasi ve bağımsızlıkla elde edilebileceğini savunmaktadır.²⁶⁵ Demokratik Aşurî Organizasyonu Suriye haricindeki ülkelerde -özellikle Irak, İran ile Almanya ve İsveç gibi Avrupa ülkelerinde- yeni Aşurî organizasyonları ve siyasi partilerinin kurulmasına önyak ve yardımcı olmuştur. 1990 yılında Aşurî olan Beşir Saadi’nin Suriye parlamentosuna milletvekili seçilmiş olması organizasyonun önemli faaliyetlerinden biri olarak görülmektedir.²⁶⁶

Suriye’deki protestolara Mayıs 2011 itibarıyla Aşurîlerin de dâhil olmasının ardından Demokratik Aşurî Organizasyonu’nun Kamışlı’daki merkezlerine Suriye güvenlik güçleri

262. “The Assyrian Democratic Organization Rejects Iraq’s Constitution,” *Assyrian International News Agency*, 4 Eylül 2005.

263. Abdulmesih BarAbraham, “A National School,” *Assyrian Information Management*, <http://www.atour.com/~ado/docs/ns.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

264. “About ADO,” *ADO World*, <http://en.ado-world.org/about-ado/article/about-ado-1332>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

265. Abdulahat Steyfo ile yapılan özel mülakat. 12 Aralık 2011.

266. Abdulmesih BarAbraham, “A National School,” *Assyrian Information Management*.

tarafından baskın düzenlenmiş²⁶⁷ ve bazı üyeleri tutuklanmıştır²⁶⁸. Bu durum bundan sonraki süreçte de devam etmiştir.²⁶⁹ Organizasyonun resmi websitesinde Suriye'de yaşayan Aşurîlerle ilgili gelişmelerle birlikte Lübnan, Irak ve Türkiye'deki Aşurîlerle ilgili haberlere de yer verilmektedir.²⁷⁰ Demokratik Aşurî Organizasyonu İstanbul'da kurulan Suriye Ulusal Konseyi'ni oluşturan on organizasyondan birisidir.²⁷¹

267. "Live Blog: Syria," *Al Jazeera*, 20 Mayıs 2011.

268. "Dozens of Assyrians Arrested in Syria," *Assyrian Information Management*, <http://www.aina.org/news/20110520143754.htm>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

269. Bkz. örneğin: "Assad's Security and Intelligence Agents Attack the Assyrian Democratic Organization's Headquarters in Qamishly," *ADO World*, 8 Ocak 2012, <http://en.ado-world.org/news/assyrian-news/article/assad-s-security-and-intelligence>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

270. Bkz. "News," *ADO World*, <http://en.ado-world.org/news/>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

271. Sam Dagher, "An 'Arab Winter' Chills Christians," *Wall Street Journal*, 5 Aralık 2011, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203710704577053221510203422.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

ADALET VE KALKINMA HAREKETİ

2006 yılında Londra’da kurulan Adalet ve Kalkınma Hareketi, Suriye’de insan hakları ile siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması için demokratik ve barışçıl bir değişimi savunmaktadır. 29 Nisan 2011’de kurulan ve Suriye dışındaki muhalifleri bir çatı altında toplamak için ilk girişim olan “Değişim İçin Ulusal İnisiyatif Vakfı”nın kurucu örgütlerinden biridir.²⁷²

Hareket, değişimin gerçekleşmesi ve demokratik bir yapının inşasını mümkün kılmak için beş prensip belirlemiştir: Protestolarda şiddet kullanılmaması; din ve aile gibi yerel boyutta önemi yüksek olan kurumların dikkate alınması; değişik siyasi, etnik ya da dini grupların sürece dâhil edilmesi; siyasette merkezi bir yol izlenmesi; bölgesel ve uluslararası ölçekte bundan sonra başka ülkelerin değil de Suriye’nin çıkarlarının göz önünde bulundurulması.²⁷³ Adalet ve Kalkınma Hareketi başkanı Enes El Abde, hareketi Türkiye’deki AK Parti tecrübesinden yola çıkarak kurduklarını söylemiştir.²⁷⁴ El Abde, 2005 yılında Suriye muhalefetini bir araya getiren Şam Deklarasyonu üyeleri arasında yer almaktadır.²⁷⁵

Nisan 2011’de *Washington Times*, *WikiLeaks* belgelerine dayandığı haberinde ABD’nin Adalet ve Kalkınma Hareketi’yle bağlantılı olan Barada TV kanalı için 2006 yılından bu yana yaklaşık altı milyon dolar para aktardığını ileri sürmüştür. Söz konusu belgelerde hareketin liderleri, “eski Müslüman Kardeşler üyesi olan liberal ve ılımlı İslamcılar” olarak nitelendirilmiştir. Suriye’de ayaklanmanın başlamasından bir ay sonra yapılan bu haber, “Suriyeli muhalifler ABD desteğiyle mi başkaldırıyor?” yönünde tartışmalara neden ol-

272. Jonathan Spyer, “The Syrian Opposition Before and After the Outbreak of the 2011 Uprising,” *GLORIA Center*, 27 Ekim 2011, <http://www.gloria-center.org/2011/10/the-syrian-opposition-before-and-after-the-outbreak-of-the-2011-uprising/>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

273. “What We Stand For,” *Movement for Justice and Development*, http://www.forsyria.org/What_we_standfor.asp, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

274. Adalet ve Kalkınma Hareketi Genel Başkanı Enes Abdullah ile yapılan özel mülakat. 1 Haziran 2011.

275. Mona Alami, “Syria opposition fights for survival,” *USA Today*, 18 Nisan 2011, <http://www.usatoday.com/news/world/2011-04-18-syria-protests.htm>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

muştur. Barada TV’nin haber müdürü olan Malik El Abda, hareketin başkanı olan Enes El Abde’nin kardeşi²⁷⁶ ve Adalet ve Kalkınma Hareketi’nin kurucularındandır.²⁷⁷ Konuyla ilgili açıklama yapan Malik El Abde, bir bilgisi olmadığını ve TV kanalının finansmanının Suriyeli bir işadamı tarafından sağlandığını belirtmiş ve kendisinin hareketin siyasi heyetinde olduğunu kabul etmiş olmasına rağmen Barada TV ile Adalet ve Kalkınma Hareketi arasında bir bağ bulunduğunu inkâr etmiştir. Barada TV’nin ABD devleti tarafından Beşar Esed rejimini yıkmak üzere finanse edildiği, ABD’li yetkililer tarafından da reddedilmiştir.²⁷⁸ Bununla birlikte, *WikiLeaks* tarafından açıklanan bir diğer belgede ise, Adalet ve Kalkınma Hareketi’nin bir temsilcisinin ABD’li bir yetkiliyle yaptığı bir konuşmada Müslüman Kardeşlere olan antipatilerini belirttiği ve Müslüman Kardeşlerin Şam Deklarasyonu içerisinde yer almasından ötürü duydukları rahatsızlığı ifade ettiği yazmaktadır.²⁷⁹

276. Craig Whitlock, “U.S. secretly backed Syrian opposition groups, cables released by WikiLeaks show,” *The Washington Times*, 18 Nisan 2011.

277. Mark Colvin, “At least four dead after Syrian army attacks protesters,” *ABC News*, 23 Mart 2011, <http://www.abc.net.au/pm/content/2011/s3171833.htm>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

278. Elise Labott vd., “U.S. denies support for Syrian opposition tantamount to regime change,” *CNN*, 18 Nisan 2011.

279. “Movement for Justice and Development Seeking to Expand Role in Syria,” *The Washington Post*, 3 Kasım 2009.

ENES EL-ABDE

Adalet ve Kalkınma Hareketi Lideri, 45

El Abde, 1967 yılında Şam'da dünyaya gelmiştir ve halen İngiltere'de yaşamaktadır.²⁸⁰ Müslüman Kardeşler'den ayrılan Abde, liberal İslami eğilime sahiptir. 1988 yılında Yermük Üniversitesi'nin Jeoloji Bölümü'nden mezun olmuş ve yüksek lisansını İngiltere'de University of Newcastle'da yapmıştır. 1991-1997 yılları arasında bilişim alanında çalışmış ve 2006 yılında Adalet ve Kalkınma Hareketi'ni kurarak aktif siyasete yönelmiştir. Şam Deklarasyonu'nun yurtdışı temsilciliğini²⁸¹ ve genel sekreterya başkanlığını yürütmektedir.²⁸² Antalya'da gerçekleştirilmiş olan "Değişim İçin Suriye Konferansı" katılımcıları arasında yer almıştır. Ayrıca, Şam Deklarasyonu temsilcisi olarak Suriye Ulusal Konseyi üyesidir.²⁸³

280. "Anas al-Abdah," *Syrian National Council*, <http://syriancouncil.org/en/members/item/79-anas-al-abdah.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

281. "Syria – Anas Al Abdah," *Dialogue on Reform in the Arab World*, <http://draw.freedomhouse.org/bios>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

282. "Suriyeli muhalifler Antalya'da buluşuyor," *CNN Türk*, 31 Mayıs 2011.

283. "Anas al-Abdah," *Syrian National Council*, <http://syriancouncil.org/en/members/item/79-anas-al-abdah.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ULUSAL KOORDİNASYON KOMİTESİ

Suriye içerisindeki muhalefetin bir kısmını temsil etmekte olan Demokratik Değişim için Ulusal Koordinasyon Komitesi (UKK), geleneksel olarak Baas rejimine karşı olan siyasi birimler, kişiler, akademisyen ve bilim insanları tarafından 30 Haziran 2011'de Suriye'de milli ve demokratik bir değişimi sağlamak amacıyla²⁸⁴ kurulmuştur. Başkanlığını *Hasan Abdulazim*'in yaptığı UKK'nın üyelerinin pek çoğu daha önce siyasi sebeplerle hapse atılmış muhaliflerdir.²⁸⁵ Mişel Kilo, Feyiz Sara, Heysem El Malih²⁸⁶ gibi önde gelen muhalifler bunlardan bir kaçıdır. UKK bünyesinde Suriye'de faaliyet gösteren aralarında Suriye milliyetçilerinin ve bağımsızların da olduğu 15 ayrı kesimin yanısıra yurtdışında faaliyet göstermekte olan çoğunlukla liberal, Marksist ve Kürt partileri barındırmaktadır.²⁸⁷ 6 Ekim 2011'de Şam'da düzenlenen bir basın toplantısıyla UKK'nın icra komitesi ve yönetim yapısı açıklanmıştır. Komitede Hasan Abdulazim, Heysem el Menna, Salih Müslim Muhammed, Arif Delile ve Feyiz Sarah gibi isimler yer almaktadır.²⁸⁸ Aynı toplantıda UKK'nın 'Dört Hayır' ilkesi de açıklanmıştır. Bunlar; (1) Baskı ve kötü yönetime hayır; (2) askeri dış müdahaleye hayır; (3) mezhebe dayalı kışkırtmalara hayır ve (4) şiddete ve barışçı halk ayaklanmasının silahlandırılmasına hayır'dır.²⁸⁹

284. "Syria Live Blog," *Aljazeera*, 30 Haziran 2011.

285. Riad Awwad ve Dumitru Chican, "Latest Developments in Syria. Opposition Actions and Expectations," *Geostrategic Pulse*, 20Aralık, 2011, <https://www.ingepo.ro/download-materiale/500/Supliment-Buletin112En051211.pdf>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

286. Daha sonra UKK'dan ayrılmıştır.

287. "Syrian opposition groups plan for post-Assad era," *States Times*, 31 Aralık 2011, <http://www.statetimes.net/2012/12/syrian-opposition-groups-plan-for-post-assad-era/>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

288. İcra Komitesinin tamamı: Ahmed Fa'iz el-Fevaz, Bassam el-Malak, Cemal Molla Mahmud, Hasan el Avat, Ra'id el-Nakşibendi, Recar el-Nasır, Şükrü el-Mahamid, Tarık Ebu el Hasan, Abdulaziz el Hayr, Adnan Vehba, Muhammed el-Haris, Muhamed Seyid Rassas, Muhamed el-Samadi, Muhammed el-Ammar, Muhammed Flitani, Muhammed Musa Muhammed, Mahmud Murey, Munzer Haddam, Mansur el-Ataşi, Munir el-Bitar, Mais Kredi, Nayif Sallum, Nasreddim İbrahim. "Ulusal Koordinasyon Komitesi," *Facebook*, <https://www.facebook.com/Syria.National.Coordinating>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

289. "Two main blocs for the Syrian opposition and the differences between them," *Syria Revolts*, 10 Aralık 2011, <http://syriarevolts.wordpress.com/2011/10/10/two-main-blocs-for-the-syrian-opposition-and-their-differences/>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

Suriye muhalefetine iki büyük kanadından birisi olan UKK'nın güvenilirliği, bünyesinde meşhur muhalif figürleri barındırmasına rağmen üyelerinin bazılarının Suriye güvenlik güçleri ve istihbarat servisleriyle bağlantılı olabileceği ve hatta bazılarının muhbir olabilecekleri iddiaları nedeniyle tartışmalıdır.²⁹⁰ UKK'nın Suriye içerisinde, özellikle sokaktaki göstericiler nezdindeki güvenilirliği ve inanılabilirliği da çok zayıftır. Zira sokaktaki göstericilerin UKK'nın Esed Rejimine hizmet ettiği ve rejimle müzakereler sonucu iktidarda yer edinmeye çalıştığı yönünde şüpheleri bulunmaktadır.²⁹¹

UKK, rejim ve devlet başkanı değişikliği konusunda Beşar Esed'in başkanlıkta kalmasına karşı çıkmamakta fakat rejimin diğer üyelerinin değişmesini istemektedir. Buna gerekçe olarak ise Beşar Esed'in devrilmesi halinde ülkenin dış müdahaleye maruz kalacağını ve iç savaş ihtimalinin artacağını ileri sürmektedir. UKK Başkanı Hasan Abdulazim tarafından da devletin şiddetten vazgeçerek sorunları çözebileceği söylemi üzerinde durulmaktadır.²⁹²

UKK, Suriye Ulusal Konseyi'nden (SUK) farklı olarak Suriye Devrimi'nin kesinlikle Suriye sınırları içerisinde gerçekleşmesi ve dış müdahalenin her türlüüne karşı çıkılması gerektiğini savunmaktadır. SUK'u Suriye halkını temsil etmemekle, bazı protestolara ismini vererek mücadeleyi tekelleştirmeye çalışmakla suçlayan UKK, 30 Aralık 2011'de SUK ile Kahire'de bir araya gelerek Esed Rejiminin devrilmesi halinde yaşanılacak geçiş sürecine ilişkin bir anlaşma yapmıştır. UKK Başkanı Hasan Abdulazim "Suriye'de bütünsel bir değişime götüren, askeri müdahalenin tehlikelerini önleyerek barışçı bir devrimin amaçlarını gerçekleştiren ortak bir siyasi vizyon için Suriye içinde ve dışındaki muhalif oluşumların güç birliğine gitmeleri gerektiğini" vurgularken²⁹³, anlaşmada SUK'u Burhan Galayun, UKK'yı da Heysem el Menna temsil etmiştir. UKK imzalanan anlaşmayla "Suriye'nin demokratik bir devlete doğru geçiş süreci için, demokratik mücadelenin prensiplerini tanımladığını" belirterek anlaşmanın 'son halinin' verildiğini ifade etmiştir.²⁹⁴ SUK yetkilileri ise kendi içlerinde daha sonra tartışmalara neden olan bu anlaşmanın sadece bir taslak olduğunu ifade etmişlerdir.

290. Riad Awwad ve Dumitru Chican, "Latest Developments in Syria. Oppositional Actions and Expectations," *Geostrategic Pulse*, 20 Aralık 2011, <https://www.ingepo.ro/download-materiale/500/Supliment-Buletin112En051211.pdf>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

291. A.g.e., s.4.

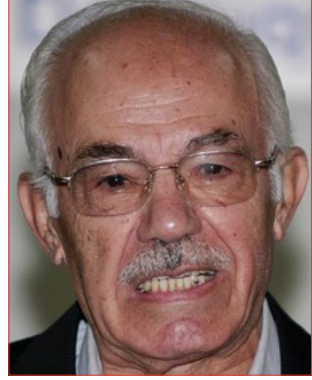
292. "Two main blocs for the Syrian opposition and the differences between them," *Syria Revolts*, 10 Ekim 2011, <http://syriarevolts.wordpress.com/2011/10/10/two-main-blocs-for-the-syrian-opposition-and-their-differences/>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

293. "Muhalipler Esad'a karşı anlaştı," *Radikal*, 31 Aralık 2011.

294. "Syrian opposition groups plan for post-Assad era," *States Times*, 31 Aralık 2011, <http://www.statetimes.net/2012/12/syrian-opposition-groups-plan-for-post-assad-era/>, Erişim tarihi: 9 Ocak 2012.

HASAN ABDÜLAZİM

**Demokratik Değişim İçin Ulusal
Koordinasyon Komitesi Genel
Koordinatörü, 80**

1932'de doğan Hasan Abdülazim, 1957'de Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra avukat olarak çalışmaya başlamıştır.²⁹⁵ Önce Sosyalist Birlik Hareketi'ne katılan Abdülazim, 1964'te Cemal Attasi'nin Arap Sosyalist Birliğini kurmasının hemen ardından bu partide aktif olarak yer almıştır. 1985'te partinin genel sekreter yardımcılığına seçilen Abdülazim, 2000'de Cemal Attasi'nin ölümünün ardından parti genel sekreteri olmuştur.²⁹⁶ Hasan Abdülazim, Beşar Esed'in muhalif liderlerle kurduğu Ulusal Diyalog Topluluğu'nun sözcülüğünü de yapmıştır ve bu diyalog toplantıları sırasında Suriye anayasasının değişmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Abdülazim, Mayıs 2011'de muhalif demokratik ulusal partiler ve altı Kürt partisiyle Demokratik Değişim İçin Ulusal Koordinasyon Komitesi'ni (UKK) kurmuştur.²⁹⁷ Hasan Abdülazim, bir mülakatında Suriye'ye dış müdahaleyi kabul etmediğini, dış müdahalenin önünü açacak uçuşa yasak bölge uygulamasına ve Suriye'nin Arap Birliği üyeliğinin askıya alınmasına karşı olduğunu söylemiştir. Rejimi silah kullanmadan barışçıl yollarla çökertmek istediklerini söyleyen Abdülazim, bu doğrultuda on aydır silaha başvurmadan rejim karşıtı gösteriler yapmaya devam eden Yemenlileri örnek göstermiştir. Abdülazim, 1960'lardan bu yana Suriye'deki yolsuzluk ve tiranlıkla mücadele ettiklerini söyleyerek, hedeflerinin ülkedeki herkesin faydalanacağı demokratik bir rejim kurmak olduğunu ifade etmiştir.²⁹⁸

295. "Hasan Abdülazim," *Al-Jazeera*, 3 Ekim 2004.

296. "The release of a prominent Syrian opposition figure Hassan Abdel-Azim," *Islammemo*, 10 Mayıs 2011, <http://www.islammemo.cc/akhbar/arab/2011/05/10/123815.html?lang=en-us>, Erişim tarihi: 6 Ocak 2012.

297. "Lawyer Hassan Abdel-Azim: Reform and Dialogue are National Need in Syria," *DP News*, 5 Temmuz 2011.

298. "A talk with Syrian Oppositionist Hassan Abdel Azim," *Asharq Alawsat*, 12 Ekim 2011.

UKK Aralık 2010 sonunda Kahire’de Burhan Galyun’un liderliğini yaptığı Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ile Suriye’de geçiş sürecinin yürütülmesine dair bir ön metin imzalamıştır.²⁹⁹ Ancak muhalif iki grup arasında Suriye’ye her türlü yabancı müdahaleyi reddeden anlaşmanın imzalanmasının ardından, SUK içinde şiddetli tartışmalar başlamış ve SUK’taki bazı isimlerin söz konusu anlaşmayı reddetmesi üzerine Hasan Abdülazim, Suriye Ulusal Konseyi’ni geçiş dönemi kurallarını içeren anlaşmaya riayet etmemekle ve Suriye muhalefeti arasındaki birliği bozmakla suçlamıştır.³⁰⁰

299. “Muhallifler Esad’a karşı anlaştı,” *Radikal*, 31 Aralık 2011.

300. “Ulusal Konsey, dış müdahale konusunda ısrarlı,” *Yakın Doğu Haber*, 2 Ocak 2011, http://www.yakindoguhaber.com/HD9693_ulusal-konsey-dis-mudahale-konusunda-ısrarli.html, Erişim tarihi: 6 Ocak 2012.

HEYSEM MENNA EL AVDAT

Akademisyen ve İnsan Hakları Aktivisti, 61

Dr. Heysem Menna 1951 yılında Derâ şehrinde doğmuştur. Babası Yusuf Nasır El Avdat, Suriye muhalefetinin önemli isimlerindendir ve yaklaşık 18 sene muhalif aktiviteleri sebebiyle hapisanede yatmıştır. Şam Üniversitesi'nde ve Fransa'da Mary-Pierre Curie Üniversitesi'nde tıp ve sosyal bilimler okumuş, ardından Fransa'da uzun yıllar çeşitli üniversitelerde eğitim almış ve görev yapmış, doktorasını da Antropoloji alanında bu ülkede tamamlamıştır. 1978 senesinde Suriye'den ayrılmak zorunda kalan Menna, 25 sene ülkesine dönememiştir. Birçok uluslararası insan hakları kuruluşunda görev almıştır. Bunların arasında Suriye İnsan Hakları ve Demokratik Özgürlükler Komitesi, Uluslararası İnsan Hakları FeDerâsyonu, Arap İnsan Hakları Aktivistleri Komisyonu gibi kurumlar bulunmaktadır. Liberal ve seküler eğilimlere sahip olan Menna, halen Arap İnsan Hakları Komisyonu Sözcüsü olarak görev yapmaktadır³⁰¹ ve Ulusal Koordinasyon Komitesi çatısı altında hareket etmektedir.

1992 yılında İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından ödüllendirilen Menna'nın insan hakları üzerine Arapça, İngilizce ve Fransızca kaleme aldığı birçok kitabı bulunmaktadır. Bu yönüyle Suriye'deki insan hakları savunucuları arasında entelektüel yönüyle öne çıkan isimlerden biri olarak dikkat çekmektedir. İslam ve insan hakları, kadın hakları, demokrasi ve İslam gibi temel alanlarda çalışmalarına devam etmektedir. Heysem el-Menna, 31 Mart 2011'de Guardian'da yayımlanan makalesinde Şam yönetiminin eski bildik yöntemlere başvurmayaya devam ettiğini ve bu şekilde değişim iradesini gösteremeyeceğini ifade etmiştir.³⁰²

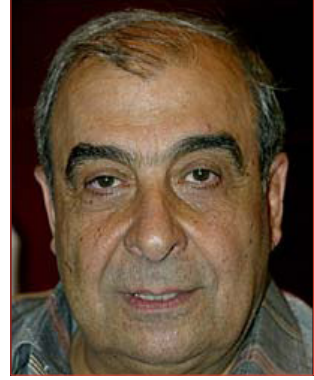
301. Heysem el-Menna ile ilgili detaylı bilgi için kendi kişisel web sayfasına bakılabilir; www.haythammanna.net.

302. Haytham Manna, "Syria must change or be changed," *The Guardian*, 31 Mart 2011.

Muhalif faaliyetlerini Ulusal Koordinasyon Komitesi çatısı altında sürdüren Menna, özellikle dış müdahale konusunda Suriye Ulusal Konseyi ile görüş ayrılığına sahiptir ve konseye bu yönde eleştiriler yönelmiştir. UKK adına SUK ile yapılan anlaşma metnine imza atan Menna, yine UKK adına üst düzeyli ziyaretlerde bulunmuş ve özellikle İran'a gerçekleştirdikleri ziyaret diğer muhalif gruplar tarafından çokça eleştirilmiştir.

MİŞEL KİLO

Gazeteci-Aktivist, 72

1940 yılında Lazkiye'de Hristiyan bir aileye mensup olarak dünyaya gelen Mişel Kilo, eğitimini burada tamamladıktan sonra Suriye Kültür Bakanlığı'nda çalışmaya başlamıştır. Daha sonra gazeteciliğe yönelen Kilo'nun, El-Hayat, El-Safir, El-Kuda, El-Arabi ve El-İttihad gibi gazete ve dergilerde yazıları yayınlanmıştır. Kendisinin tercüme ettiği birçok kitap bulunmaktadır.³⁰³ Geçimini gazetecilikten sağlayan Kilo'nun bir dönem Batı Almanya'da eğitim görmüş olması daha çok Alman meslektaşlarıyla iletişim kurmasına neden olmuştur. Bu nedenle Kilo'nun çalışmaları ağırlıklı olarak Alman kaynaklarda referans bulmaktadır.³⁰⁴ 1980'li yıllarda Hafız Esed rejimi tarafından tutuklanan ilk gazetecilerdendir. Serbest kalmasının ardından bir süre Fransa'da yaşamak zorunda kalmıştır.³⁰⁵ Suriye Gazetecilik ve Gazetecileri Savunma için Özgürlük Merkezi adı altında örgütlenmiş sivil toplum kuruluşunun direktörü³⁰⁶ aynı zamanda Sivil Toplumun Canlanışı ve Şam Deklarasyonu Komitesi'nin aktif üyesidir.³⁰⁷ Son olarak Demokratik Değişim için Ulusal Koordinasyon Komitesi'nin bağımsız üyeleri arasında yer almaktadır.³⁰⁸

Şam Baharı sürecinde pek çok büyük faaliyetin içinde yer almıştır. Mişel Kilo, Eylül 2000'de yazarlar, düşünürler, sanatçılar, profesörler, avukatlar ve gazetecilerden oluşan 99 aydının reform taleplerini içeren "99'lar Bildirisi"nin; Ocak 2001'de yayınlanan ve ilkinin devamı niteliğinde olan "1000'ler Bildirisi"nin hazırlanmasında kilit rol oynamıştır.³⁰⁹ Bu iki bildiriyle muhalefet, sıkıyönetim uygulamalarının kaldırılması, siyasi tutuklulara

303. "IPU Assembly: ARTICLE 19 welcomes resolution on freedom of expression and right to information," *International Freedom of Expression Exchange*, 25 Mayıs 2009, http://www.ifex.org/international/2009/05/25/ipu_foe_resolution/, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

304. Joshua.M.Landis, *Syria Blog*, 5 Mayıs 2006.

305. *Reporters Without Borders*, 14 Nisan 2011.

306. "Q&A: Syrian journalist Michel Kilo after prison," *Committee to Protect Journalists*, 26 Mayıs 2009, <http://cpj.org/blog/2009/05/qa-syrian-journalist-michel-kilo-after-prison.php>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

307. *PEN International*, 27 Mayıs 2009.

308. "Profiles: Syrian opposition figures," *Al Jazeera*, 27 Haziran 2011.

309. Farid N. Ghadry, "Syrian Reform: What Lies Beneath," *Middle East Quarterly*, Winter 2005, s. 61-70.

af çıkarılması, toplantı, basın ve ifade özgürlüğünün sağlanması ve sivil özgürlüklerin genişletilmesi taleplerini dile getirmiştir. İkinci bildiride bir öncekindeki taleplere çok partili hayata geçiş ve demokratik seçimlerin uluslararası bir kuruluşun denetiminde yapılması gibi talepler eklenmiştir. Kilo, Ekim 2005'teki Şam Deklarasyonu'nun yayınlanmasında özellikle de Müslüman Kardeşler'in deklarasyonun bir parçası olmasında da çok önemli rol oynamıştır. Kilo'nun isminin öne çıktığı bu bildiri, öncekilerden farklı olarak Esed rejimini, açıkça 'otoriter ve totaliter' olarak itham etmekte ve 'barışçıl, uyuma dayalı, diyalog üzerine ve herkesin birbirini tanıdığı' reform talebinde bulunmaktadır.³¹⁰ Şam Deklarasyonu'nun yayınlanmasından sonra Mayıs 2006'da tutuklanan Mişel Kilo, üç sene sonra Mayıs 2009 yılında serbest bırakılmıştır.

Kilo, Suriye'deki olayların başlamasından itibaren Lübnan'ın El-Sefir gazetesindeki yazılarında ülkedeki sorunların giderilmesi için siyasi bir çözümün gerekliliğine ve rejim değişikliğinden ziyade daha önce yayınlanan bildirilerde de ifade edildiği gibi gerekli reformların yapılmasına vurgu yapmaktadır.³¹¹ Protestoların yayılması ve Esed rejiminin baskılarının artmasıyla, Kilo da dilini sertleştirmeye başlamıştır.³¹²

Mayıs 2011'de Esed'in danışmanı Şaban'ın görüştüğü muhalifler arasında yer alan Kilo,³¹³ Libya'da olduğu gibi Suriye'ye yapılacak bir dış müdahaleye karşı çıkmaktadır. Kilo, bu görüşe daha yakın olduğunu iddia ettiği Suriye Ulusal Konseyini bu duruşu nedeniyle ve Suriye'ye dışarıdan müdahil olmaya çalışmaktan ötürü ciddi anlamda eleştirse de, iki muhalif grubun arasında büyük bir farkın olmadığını söylemektedir.³¹⁴ Özellikle dışarıdaki ve içerideki muhalefetin fikir ayrışmaları konusunda dikkatli davranıp Esed'in eline koz vermemesi gerektiğini çok sık vurgulamıştır.³¹⁵ Bunun yanı sıra, ayrılıkçılık ve silahlı ayaklanmaya karşı çokça fikir beyan ederek, "silah kullanılırsa özgürlük için yapılan bu savaşın kanlı bir barbarizme dönüşeceğini"³¹⁶ ve ülkeyi bir iç savaşa sürükleyebileceğini söylemiştir.³¹⁷ Kilo, rejim ile ancak güvenliği önceleyen tavrını bir kenara bırakıp, siyasi çözüm için hazır olup, tutukluları serbest bırakıp, insanların protesto hakkını tanımaya karar vermesinin ardından görüşülebileceğini savunmaktadır.³¹⁸

310. *Syria Monitor*, 1 Kasım 2005.

311. *As-Safir*, 16 Nisan 2011.

312. David Kenner "Who's Who in the Syrian Opposition," *Foreign Policy*, 29 Nisan 2011.

313. Profiles: Syrian opposition figures," *Al Jazeera*, 27 Haziran 2011.

314. John Irish "Syrian opposition must avoid splits: activist," *Reuters*, 11 Ekim 2011.

315. A.g.e.

316. Basheer al-Baker "Michel Kilo: A Voice of Courage in Syria," *MRzine*, 9 Ekim 2011. Erişim tarihi: 04.01.2012, <http://mrzine.monthlyreview.org/2011/baker091011.html>.

317. "Syrian dissident Kilo fears civil war," *Al Arabiya News*, 30 Eylül 2011.

318. Michel Kilo "Syrian activist: Regime making political solutions impossible," *People's World*, 28 Temmuz 2011, <http://peoplesworld.org/syrian-activist-regime-making-political-solutions-impossible/>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

SALİH MÜSLİM MUHAMMED

Demokratik Birlik Partisi Genel Başkanı

PKK'ya yakınlığıyla bilinen Demokratik Birlik Partisi Genel Başkanı olan Salih Müslim Muhammed, Suriye'nin kuzeyinde Aslantaş köyünde doğmuştur. İlkokulu Kubani'de tamamlayan Salih, Ortaokulu Şam'da, Liseyi ise Halep'te bitirmiştir. Ana dili Kürtçe olan Salih, Arapçayı gittiği okullarda öğrenmiştir. İstanbul Üniversitesi'nde yükseköğrenimini tamamlayan Salih, 1977'de Kimya Mühendisliği bölümünden mezun olmuştur. Türkiye'deki eğitimi sonrası İngiltere'ye giden Salih, daha sonra 12 yıl çalışacağı Suudi Arabistan'a taşınmıştır.³¹⁹

Salih, bir röportajında PKK ile ilk kez Suudi Arabistan'da 1980'de bir PKK üyesi aracılığıyla irtibata geçtiğini anlatmaktadır. Marksist Leninist ilkeler ekseninde Kürt hareketinin örgütlenmesi gerektiğine inandığını söyleyen Salih, ilk kez Abdullah Öcalan'la 1984'te görüştüğünü, bu tarihten itibaren Öcalan'ı desteklediğini ve onu Kürt hareketinin lideri olarak gördüğünü ifade etmektedir.³²⁰ Abdullah Öcalan'ın felsefesini ve ideolojisini benimzediklerini belirten Salih, Öcalan'ın Suriye Kürdistan'ı için en iyi çözümü sunduğunu söylemekte ancak kimseden de emir almadıklarını ifade etmektedir.³²¹ Salih, PKK'dan doğrudan emir almadıklarını söylemesine rağmen Genel Başkanı olduğu Demokratik Birlik Partisi'nin internet sitesinin Arapçasında "liderin görüşme ve açıklamaları" bölümü yer almakta, bu bölümde Abdullah Öcalan'a ilişkin haberlere yer verilmektedir.³²²

Salih, Türkiye ile Suriye arasındaki Adana Anlaşması sonrası PKK'nın Suriye'de dağılma sürecine girdiğini ve bu ortamda Demokratik Birlik Partisini kurduklarını söylemektedir.

319. "Salih Müslim Muhammed: Nerfuzu't tedahhul'il ecnebi fi Suriye," *al Intiqad*, <http://www.alintiqad.com/essaydetails.php?eid=50568&cid=76>.

320. A.g.e.

321. "Turkey's henchmen in Syrian Kurdistan are responsible for the unrest here," *Kurd Watch*, 20 Ekim 2011, <http://www.kurdwatch.org/html/en/interview6.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

322. "Ligaat ve tasrihatu'l gaid," *Democratic Union Party*, <http://www.pydrojava.net/ara/index.php>.

³²³ Salih hem dış müdahaleye hem de Esed rejimine karşı olduklarını, Suriye'deki rejimin içeride kriz yaşarken, Kürtlere karşı yeni bir cephe açmak istemeyeceğini düşünerek ülkesine geri döndüğünü öne sürmektedir. Ulusal Koordinasyon Komitesi'ne Kürt halkının haklarının kabul edildiği bir anlaşma sonucu katıldıklarını ve bu doğrultuda muhalif Arap liderlerle işbirliğine gittiklerini ifade eden Salih,³²⁴ demokratik idari özerkliği savunmakta, anayasada Kürtlerin ikinci millet olarak tanınmasını istemektedir.³²⁵ Bu bağlamda Salih, rejimin sahibinden çok rejimin yapısının değişmesiyle ilgilendiklerini vurgulamakta, Suriye Müslüman Kardeşler Cemaati'nin Kürtleri tanımadığını ve bu konuda Türkiye'yle tam bir anlaşma içerisinde olduğunu öne sürmektedir. Suriye Ulusal Konseyi'ne katılan Kürtleri, "Türkiye işbirlikçisi" olmakla suçlayan Salih, Kürt Yekiti Partisi ile Kürt Azadi Partisi'nin de bu konseyden çekilmesini istemektedir.³²⁶ Bununla birlikte Salih Müslim, El Cezire televizyonuna verdiği demeçte rejimi desteklemediklerini savunmuş, diğer muhalefet cephesiyle araç ve yöntemlerde farklılaştıklarını ileri sürmüştür.³²⁷ Salih Müslüm Muhammed, Kürtlerin gösterilere katılmaması ve muhalefetle birlikte hareket etmemesinde de kilit rol oynamaktadır. Bu doğrultuda silahla tehdit ve adam kaçırmaya gibi eylemlerle Suriyeli Kürtler üzerinde baskı kurmaktadır. Kürt hareketi içerisinde Esed'in görevi bırakması konusunda en net ifadelerle sahip olan Mişal Tamm'o'nun öldürülmesinde de önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Salih Müslüm Muhammed, Esed rejimi ile PKK arasındaki ilişkinin kilit isimidir.

323. "Salih Müslim Muhammed: Nerfuzu't tedahhul'il ecnebi fi Suriye," *al Intiqad*.

324. A.g.e.

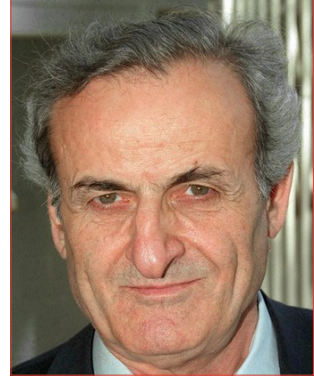
325. "Turkey's henchmen in Syrian Kurdistan are responsible for the unrest here," *Kurd Watch*, 20 Ekim 2011.

326. A.g.e.

327. "Mr. Saleh Mohammed the Head of the Democratic Union Party said in an interview with al Jazeera," *Democratic Union Party*, http://www.pydrojava.net/en/index.php?option=com_content&view=article&id=94:mr-saleh-mohammed-the-head-of-the-democratic-union-party-said-in-an-interview-with-al-jazeera&catid=34:news&Itemid=53, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

ARİF DELİLE

Ekonomi Profesörü, 69

Lazkiyeli doğumlu bir Ekonomi Profesörü olan Arif Delile, Şam Üniversitesi'nde İktisat Fakültesi Dekanı iken 1998'de rejimin ekonomi politikalarına yönelik eleştirileri sebebiyle üniversiteden ihraç edilmiştir. Kapatılan El-Dumari Gazetesi'nde ekonomik liberalleşmeyle alakalı pek çok yazı kaleme alan Delile, muhalefetteki sayılı Nusayrilerden birisidir. Nusayri olmasına rağmen açıkça Esed rejimi karşısında yer alması Delile'nin muhalefet arasındaki itibarını artırmıştır.

Eylül 2001'de demokrasi ve şeffaflık üzerine verdiği bir konferans nedeniyle Suriye rejimini değiştirmek, toplumda ayrılık yaratacak bilgiler yaymak ve halkı silahlı isyana teşvik etmek suçlamalarıyla 10 yıllık hapis cezasına çarptırılmıştır. Delile'nin tutuklanmasının ardında yatan asıl sebep, Şam Deklarasyonu olarak adlandırılan siyasi hareketin öncülüğünü yapmasıdır. Hareketin diğer dokuz önde gelen ismiyle birlikte tutuklanmasına karşın diğerleri bir süre sonra serbest kalırken, Delile hapiste en uzun kalan isim olmuştur. 10 yıllık mahkûmiyetini doldurmadan, yedi yıl sonra Ağustos 2008'de, Cumhurbaşkanı özel affıyla serbest bırakılmıştır.³²⁸

Suriye'de ayaklanmaların başlamasından sonra iç muhalefetin özellikle akademik/entelektüel kanadında önemli rol oynayan Delile, Mayıs ayında Esed'in danışmanı Buseyne Şaban'ın görüştüğü muhalif isimlerden biridir.³²⁹ Delile bu görüşmeyi, iktidarın kendi istediği muhaliflerle görüşerek diğer muhalifleri dışarıda bıraktığı için "iktidar hâlâ bütün iplerin kendi elinde olduğunu zannediyor" diyerek eleştirmiştir.³³⁰ Öte yandan Suriyeli

328. Andrew England, "Damascus Spring Fades from Memory," *Financial Times*, 13 Eylül 2008; "Syria Frees Democracy Activist," *Aljazeera*, 14 Ağustos 2008; "Syria: Dissident Is Freed After Almost 7 Years," *New York Times*, 08 Ağustos 2008.

329. "Profiles: Syrian opposition figures," *Al Jazeera*, 27 Haziran 2011.

330. Dalia Haidar & Muhammad Atef Fares "Time to Talk?," *Syria Today*, Haziran 2011.

muhaliflerin iktidarla görüşmeye yaklaşmamalarını da “Suriyeliler biraraya gelip, konuşup, fikirlerini ya da ideolojilerini tehlike olmaksızın beyan edemedikten sonra, diyalogdan bahsetmek mümkün müdür? Kamu meselelerine iştirak için bunların garantiye alınması gerekir” sözleri ile eleştirmiştir.³³¹

331. “Syrian troops fire on Eid demonstrators,” *Al Jazeera*, 6 Kasım 2011.

FEYİZ SARA

**Demokratik Değişim İçin Ulusal
Koordinasyon Komitesi Üyesi, 62**

Ünlü bir gazeteci ve yazar olan Fayeze Sara 1950'de Şam'da doğmuştur.³³² Pek çok Arap dergi ve gazetesinde yazıları yayınlanan Sara, Şam İnsan Hakları Merkezi'nin ve Sivil Toplumun Canlandırılması Komitesi kurucu üyesidir.³³³ Sara, olağanüstü halin kaldırılması ve ifade ve toplantı hürriyeti çağrısında bulunduğu için Ocak 2008'de Şam'daki güvenlik ofisine çağırılmış, ardından iki yıl hapse tutulmuştur.³³⁴

Yazdığı yazılarda Beşar Esed yönetiminin yolsuzluk ve yanlış planlamaya dayanan politikalarının Suriye'deki ekonomik ve sosyal yapıyı daha da kötü duruma götürdüğünü vurgulayan Fayeze Sara,³³⁵ Şam Deklarasyonu Ulusal Konseyi'nin toplantısına katılmasının ardından Nisan 2011'de tutuklanmıştır. Şam Mahkemesi tarafından devletin itibarına saldırmak, ulusun moralini çökertmek için doğru olmayan raporlar yayınlamak ve etnik- mezhepsel ayrımı körüklemek suçuyla yargılanarak iki buçuk yıl hapse mahkûm edilmiş, ancak bir ay sonra serbest bırakılmıştır.³³⁶

332. "İ'tikal Fayeze Sara," *Arab Commission for Human Rights*, 4 Ocak 2008, <http://www.achr.nu/newa19.htm>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

333. "Poverty in Syria," *Syrian Center for Political & Strategic Studies*, 22 Ağustos 2011, <http://www.scpss.org/index.php?pid=162>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

334. "Syria Jails More Activists," *APS Diplomat News Service*, 7 Ocak 2008, <http://www.highbeam.com/doc/1G1-173239302.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.; "Syria: Human rights defenders arrested in recent crackdown, others in hiding," *AlKarama*, 6 Mayıs 2011, http://en.alkarama.org/index.php?option=com_content&view=article&id=728:syria-human-rights-defenders-arrested-in-recent-crackdown, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

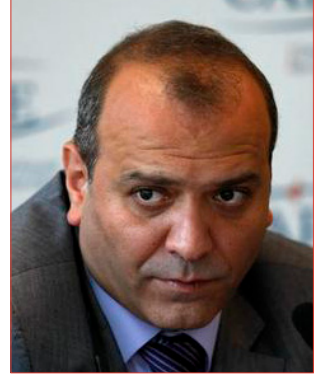
335. "Syrian Policy on Combating Poverty: Failures and the Future," *Souria Houria*, 1 Eylül 2011, <http://souriahouria.com/2011/09/01/syrian-policy-on-combating-poverty-failures-and-the-future-dr-fayeze-sara/>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

336. "Profiles: Syrian opposition figures," *Al Jazeera*, 27 Haziran 2011.

MİLLİ DEĞİŞİM HAREKETİ

AMMAR KURABI

İnsan Hakları İçin Arap Organizasyonu, 42

Ammar Kurabi 1970 yılında Cezayir’de, Halep bölgesinden gelen Suriyeli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Mesleği diş doktorluğu olan Kurabi, eğitimi Halep Üniversitesinde tamamlamıştır. 1985 ile 1999 yılları arasında yasaklı Arap Sosyalist Partisi üyeliği ve Halep bölge başkanlığı yapmıştır. Bunun yanısıra birçok insan hakları organizasyonunda aktif olan Kurabi, Arap İnsan Hakları Organizasyonu’nun³³⁷ kurucu üyesi ve sözcüsü ve İnsan Hakları İçin Arap Komisyonu’nun³³⁸ yöneticisi olarak görev yapmıştır. Ayrıca İnsan Hakları Komitesi ile İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kurumlar ile de çalışmıştır. İnsan hakları konusunda birçok yayını mevcut olan Kurabi, Suriye’de insan hakları suçları ile ilgili raporların tutulması konusunda da önemli bir rol oynamıştır. 2006 yılında, bir çatı kurum olan İnsan Hakları İçin Arap Organizasyonu’nun³³⁹ Suriye temsilciliğinin sözcüsü olarak yurtdışında katıldığı insan hakları toplantılarından sonra Şam’a döndüğünde havalimanında tutuklanmış ve bu olay uluslararası basında büyük yankı bulmuştur.³⁴⁰ 2007 yılında ise hakkında seyahat yasağı çıkarılmıştır.³⁴¹

Suriye’de ayaklanmaların başlamasından itibaren uluslararası basına sıkça Suriye içersindeki gelişmelerle ilgili önemli bir bilgi kaynağı olmuştur. Kurabi’nin 2006 yılında

337. The Arab Organization for Human Rights-Syria (AOHRS), <http://www.aohrs.org/>

338. Arab Commission for Human Rights, <http://www.achr.nu/>

339. Arab Organization for Human Rights, <http://www.aohr.net/>

340. “SYRIA: Dr ‘Ammar Qurabi,” *Amnesty International*, 15 Mart 2006.

341. “Prevention Dr. Ammar Qurabi from traveling 24-11-2007,” *NOHR Syria*, 23 Kasım 2007, <http://www.nohr-s.org/new/2007/11/24/prevention-dr-ammar-qurabi-from-traveling-24-11-2007/>, Erişim Tarihi: 10 Ocak 2012.

kurduğu ve başkanlığını yürüttüğü Suriye’de İnsan Hakları İçin Ulusal Organizasyon,³⁴² ayaklanmalar esnasındaki işkence, yaralama, öldürme gibi insan hakları suçlarının raporlanması konusunda önemli bir rol oynamaktadır.³⁴³

Kurabi, Haziran 2011’de Antalya’da bir araya gelen “Değişim İçin Suriye Konferansı”na katılan muhalifler arasında yer almıştır.³⁴⁴ Ayrıca Eylül ayında Rus sivil toplum örgütlerinin davetlisi olarak Moskova’ya giden Suriyeli muhalif heyetin başkanlığını yapmıştır.³⁴⁵ Bununla birlikte her hangi bir muhalif grubun içinde yer almayı reddetmiştir. Şimdiye kadar çeşitli gruplarla işbirliği yapmakla birlikte bireysel olarak muhalefeti sürdürmeyi tercih eden Kurabi, Suriye Ulusal Konseyi’ni çeşitli şekillerde eleştirmiştir. Son olarak kendisi “Milli Değişim Hareketi” adı altında bir muhalif platform kurmuştur.³⁴⁶

342. National Organization for Human Rights in Syria, <http://www.nohr-s.org/>

343. Kurumun resmi websitesi: <http://www.nohr-s.org/new/>.

344. “Muhallifler, Esad’a barışçıl yollardan çekilmesi için son kez çağrı yaptı,” *Zaman*, 2 Haziran 2011.

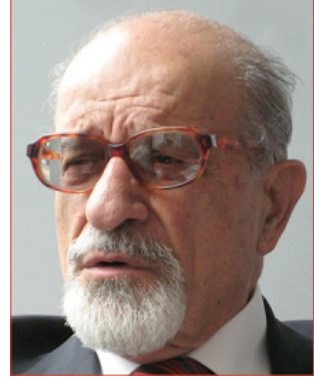
345. “Syrian opposition lobbies Russia for support,” *Ahram Online*, 9 Eylül 2011.

346. Milli Değişim Hareketi Resmi Sitesi: <http://www.nccsy.com>. Detaylı bilgi için bkz: Shane Farrell, Nadine Elali, A new Syrian Opposition Party: Opportunity or Threat, *Now Lebanon*, 13 Şubat 2012, <http://www.nowlebanon.com/NewsArticleDetails.aspx?ID=364208&MID=0&PID=0>.

SURİYE İÇİN MİLLİ ÇALIŞMA KOMİTESİ

HEYSEM EL-MALİH

Avukat ve İnsan Hakları Aktivisti, 80

Heysem El Malih 1931 yılında Şam'da doğmuştur. Suriye muhalefetine en eski isimlerinden birisidir. İslami görüşleri ile tanınsa da rejim karşıtı muhalefetine daha çok demokratik-liberal vurgularla yürütmüştür.³⁴⁷ Yargıya yönelik eleştirileri sebebiyle ilk kez 1951 yılında tutuklanmıştır.³⁴⁸ Malih, 8 Mart 1963'te iktidara gelen yeni hükümetin olağanüstü hal yasasına karşı çıktığı için görevine son verilene kadar 10 yıl süreyle hâkimlik yapmıştır.³⁴⁹ 1970'li yıllarda insan hakları savunucusu olarak çalışmaya devam eden Malih, 1978 yılında çalışma arkadaşlarıyla birlikte anayasal reformlar yapılması, olağanüstü hal yasasının kaldırılması ve siyasi tutukluların serbest bırakılmasını talep eden bir bildiri hazırlamıştır. Malih, Avukatlar Barosu Birliği'ndeki bu sivil toplum faaliyetlerinden dolayı 1980 yılında tekrar tutuklanmış ve 1987 yılına kadar cezaevinde kalmıştır.³⁵⁰

Heysem El Malih, 7 Mayıs 2001'de kurulan Suriye İnsan Hakları Derneği'nin başkanı seçilmiştir. 2002 yılında *Arab Program for Human Rights Activists* tarafından 'Yılın En İyi İnsan Hakları Savunucusu' ödülüne ve 2006 yılında Hollanda'da Geuzen Madalyası'na³⁵¹ layık görülmüştür.³⁵² Rejime daha çok insan hakları, yargının bağımsızlığı ve anayasanın üstünlüğü ile ilgili konularda muhalefet etmiştir.³⁵³

347. Oğlu İyas el-Malih ile yapılan özel mülâkat. 27 Nisan 2011.

348. Sharif Abdel Kouddous, "A Lifetime of Resistance in Syria," *The Nation*, 1 Eylül 2011.

349. Heysem el Malih... Siyretun zatiyye ve kifahun siyasi, Al Jazeera, 4 Haziran 2004, <http://www.aljazeera.net/Channel/archive/archive?Archiveld=90735>, Erişim tarihi 7 Şubat 2012.

350. Sharif Abdel Kouddous, "A Lifetime of Resistance...", *The Nation*, 1 Eylül 2011.

351. Geuzen Madalyası Nazilere karşı yapılan Hollanda merkezli Geuzen Direniş Hareketi Onuruna '1940-45 Geuzen Direniş Vakfı' tarafından insan hakları ve demokrasi yanlısı, ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı mücadele eden kişilere verilen bir ödüdür.

352. "Who is Haitham Maleh," *Haitham Maleh Foundation*, 2010.

353. A.g.e.

Aralık 2003'te Alman Parlamentosu'nda yaptığı konuşmasında Suriye rejimini 'faşist diktatörlük' olarak tanımladığı için Suriye'ye döndüğünde kendisine seyahat yasağı getirilmiştir.³⁵⁴ 14 Ekim 2009'da rejimi eleştirdiği gerekçesiyle bir kez daha tutuklanmış ve 4 Temmuz 2010 tarihinde 'milli hassasiyetleri zayıflatıcı yalan haber yaymak' suçuyla 78 yaşındayken 3 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.³⁵⁵ Suriye'de 80 yaşında bir insan hakları savunucusunun hapiste olması uluslararası camiada tepkilere sebep olmuş, Malih'in Amerika'da sürgünde olan oğlu İyas'ın öncülüğünde, aralarında Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün de bulunduğu 11 insan hakları örgütü Malih'in serbest bırakılması için Beşar Esed'e mektup göndermişlerdir.³⁵⁶ Malih, 8 Mart 2011'de Beşar Esed'in 70 yaşın üzerindeki tutuklulara af ilan etmesinin ardından serbest bırakılmıştır.³⁵⁷ Heysem El Malih'in 23 Haziran 2011'de seyahat yasağı kaldırılmış ve kendisi 10 Temmuz 2011'de uzun yıllardan sonra Avrupa'ya seyahat edebilmiştir.³⁵⁸

Suriye'den ayrılmadan önce Ulusal Koordinasyon Konseyi'nin (UKK) kuruluşunda rol alan Malih, daha sonra UKK'nın rejimin devrilmesi çağrısında bulunmadığını ve Suriye devrimini yansıtmadığını ileri sürmüştür. Malih UKK ile birlikte çalışmayı bırakmasını UKK Başkanı Hasan Abdulazim'le fikir ayrılıkları olduğu ve kendi arkasından iş çevrildiğini belirterek gerekçelendirmiştir.³⁵⁹ Heysem El Malih, Esed rejimine karşı muhaliflerin İstanbul'da düzenlediği Milli Kurtuluş Konferansı'nda Esed rejiminin devrilmesi ihtimaline binaen alternatif bir 'gölge hükümet kurma' önerisinde bulunmuştur. El Malih'in önerisi reddedilse de muhalefetin bütün kesimlerini içine alacak bir yapının kurulmasına karar verilmiştir.³⁶⁰ Malih 'gölge hükümetin' Suriye'deki ayaklanmayla organik bağı bulunması fakat öte yandan göstericilerin taleplerini kabul ederek onları destekleyici bir görev üstlenmesi gerektiğini savunmuştur.³⁶¹

354. "Syria 'bans activist from travel'", *BBC*, 11 Şubat 2004.

355. "Syria jails elderly government critic for 3 years," *Reuters*, 4 Temmuz 2010.

356. "Haitham Al-Maleh," *Freedom Now*, <http://www.freedom-now.org/campaign/haitham-al-maleh/>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

357. Lina Sinjab, "Syrian activist Haitham al-Maleh freed under amnesty," *BBC*, 8 Mart 2011.

358. "Travel ban on veteran Syrian campaigner lifted," *Amnesty International*, 18 Temmuz 2011.

359. Ernest Khoury, "Haitham al-Maleh: Yes to International Intervention in Syria," *Al Akhbar English*, 14 Ekim 2011.

360. "Syrian opposition conference in Istanbul and the formation of a joint council," *Syria Revolts*, <http://syriarevolts.wordpress.com/tag/haitham-al-maleh/>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

361. "The indispensability of Bashar al-Assad," *Syria Revolts*, 14 Temmuz 2011, <http://syriarevolts.wordpress.com/2011/07/14/the-indispensability-of-bashar-al-assad/>, Erişim tarihi: 4 Ocak 2012.

Malih, müdahalenin işgale dönüşmemesi adına BM'nin rolünü önemseydiğini belirtmektedir.³⁶² Suriye Ulusal Konseyi'nin İcra Komitesinde yer alan Malih, Suriye'ye NATO müdahalesinin yapılmasına karşı iken Birleşmiş Milletler müdahalesinden yana tavır almaktadır. Çünkü Malih'e göre, NATO Amerika ile eştir, fakat BM Güvenlik Konseyi'nin müdahalesi, Suriye'nin de dâhil olduğu uluslararası toplumun müdahalesi sayılmalıdır.³⁶³

Heysem El Malih, sokaktaki göstericilerin silahlanmasından ve bunun mezhepsel bir çatışmayı körükleyerek ayaklanmanın iç savaşa dönüşmesinden korktuğunu ifade etmiş, bu sebeple serbest bırakıldıktan hemen sonra Humus'a giderek Nusayriler ve Sünniler arasındaki çatışmayı çözmeye çalıştığını belirtmiştir.³⁶⁴ Azınlık gruplar arasındaki korkunun ve anlaşmazlığın rejim tarafından ortaya çıkarıldığını savunan Malih, Suriye'de demokratik bir sistem olduğu dönemde böyle sorunlar olmadığını ve başbakanın bir Hristiyan olduğunu buna örnek göstermektedir.³⁶⁵ 'Bizim insanlarımız mezhep ayrımcılığı yapan yobazlardan değildir' diyen Malih, göstericiler arasında mezhep anlaşmazlıklarının oluşmasının rejime yaradığı iddiasını savunmaktadır.³⁶⁶ Heysem el Malih, Özgür Suriye Ordusu'na her türlü desteğin verilmesi gerekliliğinin altını çizerek, SUK'tan ayrılıp Suriye İçin Milli Çalışma Komitesi'ni kurmuştur.

362. A.g.e.

363. Ernest Khoury, "Haitham al-Maleh...", *Al Akhbar English*, 14 Ekim 2011.

364. A.g.e.

365. Faris el Huri, 14 Ekim 1944- 1 Ekim 1945 ve Ekim 1954 - 13 Şubat 1955 yılları arasında başbakanlık yapmıştır.

366. Ernest Khoury, "Haitham al-Maleh...", *Al Akhbar English*, 14 Ekim 2011.

KURTULUŞ VE BİNA OLUŞUMU

NEVAF BEŞİR

El Bakkara Aşireti Reisi

Suriye'nin en büyük aşiretlerinden El Bakkara aşiretinin lideri olan Nevaf Beşir, Deyri Zor'da doğmuştur. Uzun süreden beri Esed yönetimine olan muhalefetiyle bilinen Beşir, 2005'te kurulan Şam Deklarasyonu koalisyonunun da üyesidir.³⁶⁷ Nevaf Beşir, rejime muhalefeti nedeniyle defalarca sorgulanmasının ardından Temmuz 2011'de tutuklanmıştır³⁶⁸. Şam'da Siyasi Güvenlik Direktörlüğü tarafından 72 gün hapiste tutulan Beşir, bu sürenin 20 gününü hücre hapsinde geçirmiştir. Bu süreç zarfında Deyri Zor'da ailesinin bulunduğu ev Suriye ordusuna ait tanklarla çevrilen Beşir, ailesinin hayatı ile tehdit edilmiştir.³⁶⁹ Hapiste iken Suriyeli yetkililer tarafından silah zoruyla televizyona çıkartılan Nevaf Beşir, Beşar Esed'in reformlarına ilişkin rejim lehine bir konuşma yapmasının ardından serbest bırakılmış ve Suriye'den kaçarak Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye'de düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'ye aktif muhalefet yapabilmek için geldiğini söylemiş ve Suriye televizyonunda tehdit altında yaptığı yorumlardan dolayı halkından özür dilemiştir.³⁷⁰ Suriye Parlamentosunda Deyri Zor milletvekili olan Beşir, Humus milletvekili Imad Galyun'un ardından Suriye'den kaçarak muhalif harekete katılan ikinci Suriye milletvekili olmuştur.³⁷¹

367. Mohammed Al-Shafey, "Syrian tribal leader praised Assad at gunpoint", 18 Ocak 2012, <http://asharq-e.com/news.asp?section=1&id=28142> Erişim tarihi: 19 Ocak 2012.

368. "l'tikal Esshaikh Nawaf El Bashir", 31 Temmuz 2011, <http://el-wasat.com/portal/News-55629113.html> Erişim tarihi: 19 Ocak 2012

369. Mohammed Al-Shafey, "Syrian tribal leader praised Assad at gunpoint", 18 Ocak 2012, <http://asharq-e.com/news.asp?section=1&id=28142> Erişim tarihi: 19 Ocak 2012.

370. "Silah zoruyla Esad lehine konuştum", *Sabah*, 18 Ocak 2012

371. "Syrian legislators join anti-Assad uprising", *Al Jazeera*, 16 Ocak 2012

Nevaf Beşir, Arap Birliği'nin Suriye yönetimine süre vermesini ve gözlemci heyet göndermesini, ülkedeki kanı durduracak samimi girişimler olmaması nedeniyle eleştirmiştir.³⁷² Beşir, Suriye parlamentosundaki pek çok milletvekili ile temasa geçtiğini ve bu milletvekillerine, muhalefet safına geçmeleri endişesiyle yönetim tarafından yurtdışı seyahat yasağı konulduğunu bildirmiştir.³⁷³ Nevaf Beşir, 2012 yılı Mart ayı içerisinde Kurtuluş ve Bina Oluşumunu kurmuş ve diğer bağımsız muhalif guruplardan bazılarıyla ittifak arayışına girmiştir.

372. "Suriyeli Muhalif Lider: Başıma Silah Dayayıp Esed Lehine Konuşturdular", 17 Ocak 2012, <http://www.haberler.com/suriyeli-muhalif-lider-basima-silah-dayayip-esed-3276275-haberi/> 19 Ocak 2012.

373. Mohammed Al-Shafey, "Syrian tribal leader praised Assad at gunpoint", 18 Ocak 2012, <http://asharq-e.com/news.asp?section=1&id=28142> Erişim tarihi: 19 Ocak 2012.

ESKİ REJİM-YENİ MUHALEFET VE NEO-CON

FERİD GADRI

Suriye Reform Partisi, 57

1954 Halep doğumlu olan Ferid Gadri, ailesiyle birlikte 8 yaşında Lübnan'a, 11 yaşında da oradan ABD'ye göç etmiştir. 1982 yılında ABD vatandaşı olan Ferid Gadri, Sünni bir aileden gelen ve demokrasi yanlısı biri olduğunu ifade ederek, kendisini seküler-liberal bir alternatif olarak sunmaktadır.³⁷⁴ Gadri, 11 Eylül sonrasında Suriye rejimine karşı ABD'deki Suriyelileri bir araya getirmeyi amaçlayarak 2001 yılında Suriye Reform Partisi'ni³⁷⁵ kurmuş ve Mart 2009'a kadar bu partinin genel başkanlığını yapmıştır.

ABD'deki Yahudi lobisine yakınlığıyla bilinen ve birçok Yahudi yayın organında makalesi yer alan³⁷⁶ Gadri, 2007 yılında İsrail Parlamentosu Knesset'te yaptığı bir konuşma sebebiyle resmen Suriye vatandaşlığından çıkarılmıştır.³⁷⁷ Gadri, İsrail'e olan yakınlığını dile getirmekten çekinmediğini, bunun Suriye ile İsrail arasında bir barışın mümkün olabileceğini göstermesi bakımından önemli olduğunu söylemektedir. Nitekim kendisi aynı zamanda, ABD'deki önemli Yahudi kuruluşlarının başında gelen AIPAC'in de üyesidir.³⁷⁸ Kişisel web sitesinden yazdığı yazılarda³⁷⁹ Suriye'deki Baas rejiminin mutlaka devrilmesi gerektiğini savunmaya devam etmektedir.³⁸⁰ Birçoğu yerli özelliğiyle ön plana çıkan Suriye muhalefetine aksine ABD ve İsrail lobisi yakın ilişkiler kuran ve Esed rejimini bu iki odağın söylemlerini kullanarak eleştiren Gadri, muhalifler arasında destek görmemekte ve birlikte hareket edeceği müteber ortaklar bulamamaktadır.

374. "Political CV of Farid Ghadry," *Reform Party of Syria*, <http://www.reformsyria.org/farid-ghadry/political-cv-of-farid-ghadry-dp1>.

375. Parti ile ilgili detaylı bilgi için bkz. *Reform Party of Syria*, <http://www.reformsyria.org>.

376. Bunlara bir örnek olarak bkz. Farid Ghadry, "From Hama to Hamas: Syria's Islamist Policies," *InFocus Quarterly*, The Jewish Policy Center, Bahar 2009, <http://www.jewishpolicycenter.org/830/from-hama-to-hamas-syrias-islamist-policies>.

377. "Assad revokes citizenship of politician who visited Knesset," *Haaretz*, 15 Eylül 2007.

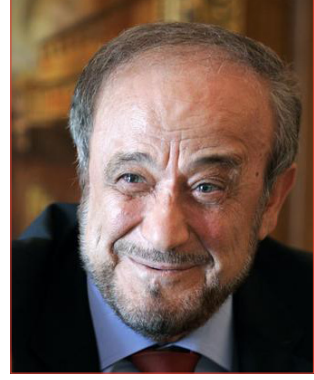
378. "JPost Pedia: Farid Ghadry," *Jerusalem Post*, http://newsttopics.jpost.com/topic/Farid_Ghadry, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

379. Bkz. www.ghadry.com.

380. Son dönemdeki yazılarına bir örnek olarak bkz. Farid Ghadry, "If Egypt falls, Syria must fall", *Reuters*, 28 Ocak 2011.

RIFAT ESED

Hafız Esed'in Kardeşi, 75

1937 doğumlu Rifat Esed, Hafız Esed'in küçük kardeşi ve Beşar Esed'in amcasıdır. Uzun yıllar Suriye'de iktidarı ele geçirme çabalarına rağmen bir sonuç elde edememiştir. Orduya girdikten sonra 1970'lerde kendisine bağlı birlikleri elit bir askeri güç haline getirmiş ve bu askeri gücü 1982 yılındaki Hama Katliamı sırasında kullanmıştır. Hama Katliamı'nda oynadığı bu rol kendisine "Hama Kasabı" lakabını kazandırmıştır.

1983 yılında Hafız Esed'in kalp krizi geçirmesini fırsat bilen Rifat Esed, askeri bir darbe girişiminde bulunmuş ancak başarısız olmuştur. Hafız Esed, iyileşip görevinin başına dönmüş Rifat Esed'in elindeki tüm askeri yetkileri almış ve kendisini üç başkan yardımcısından biri olarak atayarak sembolik bir göreve getirmiştir.³⁸¹ Bu dönemde elindeki gücü artırmak için çeşitli girişimlerde bulunan Rifat Esed'in çabalarının ortaya çıkması-nın ardından, kendisi bu sefer uzun bir süreliğine "diplomatik gezilere" çıkarılmış, bir bakıma sürgüne gönderilmiştir. Hafız Esed'in ölümünün ardından kendisini başkan adayı olarak ilan etmesine karşın aradığı desteği bulamayan Rifat Esed, mevcut Beşar Esed yönetimi tarafından her zaman bir tehdit olarak görülmüştür.³⁸²

Halen Londra'da yaşayan Rifat Esed'in Suudi Arabistan'la yakın ilişkileri vardır. Bu yakınlıkta Rifat Esed'in Suudi Kralı Abdullah'ın eşinin kardeşi ile evli olması da etkilidir.³⁸³ Bazı kişilerce Hariri suikastının arkasındaki isimlerden biri olarak nitelendirilmesine karşın Rifat Esed'in ismi Mehlis Raporu'nda geçmemektedir. Esed son dönemde Suriye'de yaşanan olaylar ile birlikte serbest seçimlerin yapılması gerektiği ve rejimin demokratik adımlar atmaktan başka çaresi olmadığı yönünde bazı görüşler dile getirmiştir.

Rifat Esed'in oğlu Sümer Esed, 1990'lı yıllardan beri Londra merkezli Arab News Network (ANN) üzerinden Suriye'deki rejime karşı muhalefet yürütmektedir. Sümer Esed, Beşar Esed rejimi tarafından doğrudan tehdit olarak görülmesi de izlenen muhalif isimler arasında yer almaktadır.

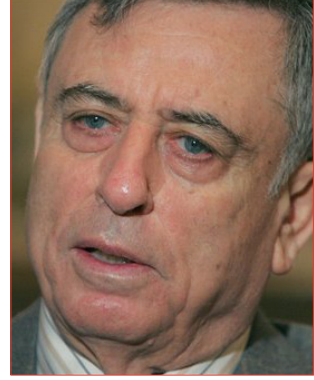
381. "Profile: Rifaat al-Assad," *BBC News*, 12 Haziran 2000.

382. Esther Pan, "Syria's leaders," *CFR*, 10 Mart 2006, <http://www.cfr.org/syria/syrias-leaders/p9085>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

383. Rifat ve Cemil el Esed, *Al Quds Al Arabi*, <http://www.asharqalarabi.org.uk/center/mutabaat-jamil.htm>, erişim tarihi: 7 Şubat 2012.

ABDÜLHALİM HADDAM

Eski Başkan Yardımcısı, 80

1932 doğumlu Abdülhalim Haddam'ın kendisi Sünni kökenli bir aileden gelmekle birlikte eşi Nusayridir. Hafız Esed'in okul yıllarından arkadaşı olan Haddam, uzun yıllar Suriye liderinin sağ kolu olarak görülmüş ve gölgedeki asıl güç olarak nitelendirilmiştir.³⁸⁴ 1970-1984 yılları arasında Dışişleri Bakanı olarak, 1984-2005 yılları arasında ise başkan yardımcısı olarak görev yapmıştır. Hafız Esed'in 2000 yılında ölmesinin ardından kısa bir süreliğine geçici olarak başkanlık görevini de yürüten Haddam, Beşar Esed'in başkanlığının önünü açan düzenlemeleri yaptıktan sonra koltuğu ona devretmiştir.³⁸⁵

Baas Partisi'nin kuruluşundan beri önemli mevkilerde yer alan ve uzun yıllar rejime en üst düzeyde hizmet eden Haddam'ın, Baas rejiminin en güçlü savunucularından biri olduğu bilinmektedir. Hatta rejim eleştirileri karşısında "devletin istikrarına" ve "İsrail ve diğer yabancı unsurların düşmanca planlarına" vurgu yaparak rejimi savunmuştur.³⁸⁶

Ancak Beşar Esed ile içine düştüğü anlaşmazlık Haddam'ı yönetimden uzaklaştırmıştır. Esed ile Haddam arasındaki ipleri tamamen koparan gelişmeler Refik Hariri Suikasti arkasından yaşanmıştır. Başkan Yardımcılığı döneminde Refik Hariri ile yakın ilişkiler kuran Haddam, Hariri'nin öldürülmesinden Şam yönetimini suçlu tutan Mehlis Raporu'nun ardından Beşar Esed'in bu işten sorumlu olduğu yönünde açıklamalar yapmıştır. Bunun üzerine Haziran 2005'te Başkan Yardımcılığı görevine son verilerek sürgüne gönderilmiştir.³⁸⁷

384. Eyal Zisser, *Commanding Syria* (London: I. B. Tauris, 2007), s. vi.x

385. Garry C. Gambill, "Dossier: Abdul Halim Haddam", *Mideast Monitor*, Vol.1, Sayı 1, Şubat 2006, s. 206.

386. "Who's who in Syria's leadership," *BBC*, 3 Mart 2005.

387. Esther Pan, "Syria's leaders," *CFR*, 10 Mart 2006, <http://www.cfr.org/syria/syrias-leaders/p9085>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

Paris'e yerleşen Haddam uzun süre Hariri ailesinin şehirdeki lüks malikânesinde misafir edilmiştir. Bu gelişmelerle muhalefet kanadına geçen Haddam, Mart 2006'da Müslüman Kardeşler ile birlikte Milli Selamet Cephesi'ni kurduklarını açıklamıştır.³⁸⁸ Rejimi en iyi bilen isimlerden olan Haddam'ın muhalefete geçişi Baas rejiminde önceleri ciddi bir endişeye neden olmuştur. Ancak Beşar Esed'in etkinliğini ortaya koyması ve uzun seneler Suriye rejiminin köşetaşlarından birisi olan Haddam'a Suriyeli muhaliflerin şüpheyile yaklaşması nedeniyle Haddam güçlü bir muhalefet ortaya koyamamıştır. Suriye'deki nüfuz alanının buna paralel olarak daralmasıyla birlikte Hariri ailesi ile aralarındaki yakın ilişki de bozulmaya başlamıştır.³⁸⁹

388. Tony Bardan, "Divided They Stand: The Syrian Opposition," *Mideast Monitor*, Vol. 1, No.3, Eylül-Ekim 2006, http://www.mideastmonitor.org/issues/0609/0609_3.htm, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

389. *Al-Intikad*, 16 Nisan 2010.

DİNİ ŞAHSİYETLER VE YAPILAR

Suriye nüfusunun yaklaşık % 75'i³⁹⁰ Sünnilerden oluşmaktadır.³⁹¹ Suriye'deki Sünnilerin tamamına yakını itikatta Maturidi ekolünü, fıkhıta ise yarısına yakını Hanefi, diğer yarısı ise Şafii mezhebini benimsemektedir.³⁹² Özellikle Şafiilik Suriye'de hem Kürtler hem de Araplar nezdinde yaygındır. Suriye Müftüsü Ahmed Bedreddin Hassun Şafii mezhebine mensuptur ve Hassun gibi bir önceki müftü Şeyh Ahmed Kuftaro'nun da Şafii mezhebine mensup olduğu bilinmektedir.

Suriye'nin yüzyıllar boyunca devam eden bir Şam Uleması geleneği vardır. Şam ulemasından kişiler özellikle Hadis ilimleri konusundaki derinlikleriyle bilinmektedir. Ayrıca gerek Takiyyuddin İbni Teymiyye'nin Selefilik yorumu gerekse Muhyittin İbni Arabi'nin tasavvufi yorumunun Şam'da etkinlik göstermiş olması ve her iki ekole mensup İslam dünyasının ileri gelen isimlerinin Şam'da ikamet etmesi, bu şehri ön plana çıkarmıştır. Ancak bu noktada Şam âlimleri ile Halep âlimleri arasında ince bir rekabetten söz etmek de mümkündür. Bu nedenle Suriye Müftüsü Ahmed Bedreddin Hassun'un Halep kökenli olması Şam âlimleri nezdinde belirli bir hoşnutsuzluk doğurmuştur.

Suriye'de özellikle son dönem Sünni âlimlerin geneli, belirli bir tasavvuf bilinci içerisinde yetişmiştir. Şam uleması içerisinde Kadiri tarikat geleneği Salih el Farfur öncülüğündeki bir grup âlim tarafından temsil edilmiş, merhum Şeyh Ahmed Kuftaro ve ailesi ise Nakşibendî tarikatının önde gelen temsilcilerinden olmuşlardır.³⁹³ Suriyeli Kürtler nezdinde en etkili din adamları olarak Nakşibendî tarikatına mensup Haznevi ailesi Şeyhleri öne plana çıkmışlardır. 2005 yılında Muhammed Maşuk el Haznevi'nin Suriye güvenlik güçleri tarafından işkence altında öldürülmesi sonrası aile ile Suriye rejimin arasında sorunlar başgöstermiştir.³⁹⁴

Suriye'de 2011 yılında başlayan gösterilere ilişkin din adamları ilk başta keskin bir tavır almamış, âlimler ilk olarak taraflara şiddete son vermeleri çağrısı yapmış, aynı zamanda devletin göstericilere karşı güvenlik algısı ile yaklaşmasına karşı çıkmışlardır.³⁹⁵ Ancak bir süre sonra, kutuplaşmanın da iyice artmasıyla, din adamları nezdinde iki farklı tavır belirginleşmiştir. Bir kısım din adamları rejime karşı eleştirilerinin tonunu artırırken,

390. Suriye bi'l ergam, Merkezu'd Dirasati'l Strateciyye, c.1, s. 124, c. 2, s. 128.

391. "The Levant Religious Statistics," *Columbia University*, http://gulf2000.columbia.edu/images/maps/Levant_Religion_lg.jpg, Erişim tarihi: 11 Ocak 2012.

392. "El Mezhebu's Sunni: Furuuhu ve emakin intişarihi ve eşheru ricalatih," *Al Jaml*, 19 Eylül 2006, <http://www.aljaml.com/node/6783>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

393. Süleyman b. Salih el Huraşi, "Hagigatu's Sufi Ahmed Kuftaro," *el Beyan Dergisi*, Sayı: 164.

394. İsam Huri, "el Medresetu'l Hazneviyye fi Suriye," *Al Hewar*, 30 Temmuz 2009, <http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=179542>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

395. "20 min ulemai'ş Şam yestenkirune'l unfe ve iragati'd dima," *Syria News*, 2 Ağustos 2011, http://syria-news.com/readnews.php?sy_seq=135742, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

özellikle resmi görevleri de bulunan bazı din adamları ise rejim yanlısı bir duruş benimsemişlerdir.

Rejim karşıtı tavırlarıyla öne çıkan âlimler daha çok Muhammed Ali Sabuni başkanlığındaki "Suriye Âlimler Birliği" adı altında örgütlenmiştir. Suriye Âlimler Birliği, halkın rejim karşıtı gösterilere katılmasını desteklemiş, Vakıflar Bakanlığı öncülüğünde bazı din adamlarının takındığı rejim yanlısı tavrı kınamıştır. Yayınladıkları bildirimde göstericilerin amaçlarının meşru olduğu dile getirilmiş, Uluslararası Müslüman Âlimler Birliği Başkanı Şeyh Yusuf el Karadavi'nin gösterilerden yana olan tutumu savunulmuş, Suriye rejiminin bazı görevlilerinin göstericilerin taleplerini meşru saymasının yeterli olmayacağı, reformların hayata geçirilmesinin gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu bildiriye Şam, Halep, Humus, Hama, Derâ, Kamışlı, İdlib, el Cezire, Banyas, Deyri Zor ve Lazkiye'den toplam 53 âlim imzalamıştır.³⁹⁶

Buna karşılık özellikle Suriye Vakıflar Bakanı Şeyh Muhammed Abdulsettar el Seyyid, Suriye Müftüsü Ahmed Bedreddin Hassun ve Emevi Camii İmam Hatibi Şeyh Muhammed Said Ramazan el Buti gibi isimler Esed rejimi yanında yer almışlardır. Rejimin "dış komplo" söylemini benimseyen bu âlimler, halkı "fitneye karşı" uyarılmış ve kontrollerindeki dini kurumlar ve takipçileri aracılığıyla muhalefetin etkisini kontrol altında tutmaya çalışmışlardır. Bu çerçevede, Şam ve Halep'te rejim karşıtı büyük çaplı gösterilerin henüz başlamamasında bu kurumsal yapının önemli etkisi olduğu söylenebilir. Esed'in Hama'da katliamların yaşandığı Ramazan ayında verdiği iftar yemeğine katılan Suriye'nin farklı illerinden gelen müftü ve imam-hatiplerden olan ulema Esed'e bağlılıklarını bildirmişlerdir.³⁹⁷ Bu nedenle Esed yanlısı din adamları başta Şeyh Yusuf el Karadavi olmak üzere İslam dünyasının önde gelen çeşitli isimleri tarafından kınanmışlardır.³⁹⁸

396. "Ulemai Suriye yueyyidune intifadati'ş şaab," *Al Moslim*, <http://almoslim.net/node/145055>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

397. "Er Reis'ul Esed yugimu medubete iftar li's sadeti'l ulema ve ricalid din," *SANA*, 25 Ağustos 2011, <http://www.sana.sy/ara/2/2011/08/25/365955.htm>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

398. Yasir ez Zeatire, "eş Şeyh el Buti ve'n Nablusi ve ulemai Suriye fi'l mamea," *Paltimes*, 3 Temmuz 2011, <http://bit.ly/AwA7zc>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2012.

NUSAYRİLER

Şii mezhebinin en ayrıksı inançlarından biri olarak anılan Nusayrilik, adını inancın kurucusu olan Muhammed Bin Nusayr'den almıştır. Ancak Nusayriler, dini bir çağrışımı olan Nusayri adından ziyade kendilerini Şii mezhebinin içine dâhil eden Alevi adını kullanmayı tercih etmektedirler. Bu şekilde kendilerine yöneltilen İslam dışı iddialarının önüne geçmeye çalışmaktadırlar. Kökenleri 9. yüzyıla dayanan Nusayriler için Alevi tanımının kullanımı 20. yüzyılın ilk yarısına denk düşmektedir. 1931'de Fransızlar tarafından ayrı bir Nusayri devleti kurma girişimi her ne kadar başarısızlıkla sonuçlansa da, devletin 'Alevi devleti' olarak adlandırılmış olması Nusayrilerin o dönemden sonra Arap Alevileri olarak tanınmasında etkili olmuştur. Ancak Nusayriler gerek tarihi anlamda gerekse itikadi anlamında Anadolu Alevilerinden ciddi farklılıklar gösterirler.³⁹⁹

Suriye nüfusunun yaklaşık %10'unu oluşturmalarına rağmen, Nusayriler ordu ve siyasette oldukça etkili güce sahiptirler. Yoğunlukla Nusayri veya Alevi Dağları adıyla bilinen bölgede yaşamalarına rağmen, özellikle ekonomik zorluklar nedeniyle 20. yüzyılda kentlere göç etmeye başlamışlardır. Nusayriler, Suriye'nin kıyı şeridinde bulunan Lazkiye, Banyas ve Tartus şehirlerinde yoğunlaşmaktadır.

Nusayriler tarihleri boyunca baskıya uğramış olmalarına rağmen 20. yüzyılda nüfuslarıyla orantısız bir siyasal güce kavuşmuşlardır. Bu süreç Fransızların ayrı bir Nusayri devleti kurma girişimleriyle başlamış, Nusayrilerin Fransızların desteğiyle orduda kilit noktalara alınmasıyla devam etmiş ve 1963 Baas Darbesiyle ve 1970'te kendisi de bir Nusayri olan Hafız Esed'in devlet başkanı olmasıyla ordu ve siyasette bir tahakküme dönüşmüştür.

Hafız Esed devletin başına geçer geçmez gerek Suriye'deki Hristiyanlar ve Şii mezhebinin diğer ayrıksı inançlarıyla gerekse bir takım şehirli Sünni elitte geniş bir koalisyon kurarak, rejimin varlığını garanti altına almaya çalışmıştır. Bu amaçla ordu ve Baas Partisi'nde kendisine sadık gördüğü bu gruplara ayrıcalıklı bir muamele göstererek, önemli pozisyonlara getirmiştir. Örneğin, 1963 Baas darbesini takiben atanan üst düzey ordu görevlilerinin %90'ını Nusayridir. (Kaynak)Mevcut durumda ordudaki subay ve üst düzey komutanların %70'inin Nusayri olduğu tahmin edilmektedir. Nusayriler dışında rejimin diğer destekçilerinden Dürziler, Hristiyanlar ve rejimle ittifak halinde olan Sünniler de Suriye ordusunda önemli görevler üstlenmişlerdir.⁴⁰⁰

399. Bkz. Matti Moosa (1988), *Extremist Shiites: the ghulat sects*, New York: Syracuse University Press.

400. Reva Bhalla, "Making Sense of the Syrian Crisis", STRATFOR, Mayıs 5, 2011.

Ordu dışında siyasetin temel kurumlarından olan Baas partisinde de Nusayrilerin yoğunluğu göze çarpmaktadır. 1963 Baas darbesinden sonra 700 kadar partili görevden uzaklaştırılırken, boşalan pozisyonların yarısına yakını Nusayrilerle doldurulmuştur. Nusayri ve diğer azınlıkların oluşturduğu partinin radikal kanadı daha sonra 1966'da parti yönetimini ele geçirmiştir. 1970'deki Hafız Esed darbesinden sonra ise gerek Nusayrilere gerekse diğer azınlıkların Baas partisindeki etkinlikleri artmıştır.⁴⁰¹

Esed'in azınlıklar ittifakıyla sürdürdüğü Suriye rejimi günümüzde de desteğini büyük ölçüde bu ittifaktan almaktadır. Nitekim olayların patlak verdiği 2011 yılının Mart ayından itibaren, Hristiyan liderler Esed'i destekleyen açıklamalar yapmış, aynı şekilde Dürzi ve İsmaililerin çoğunlukta olduğu Süveyda, Selamiya ve Masyaf gibi şehirlerde rejim karşıtı gösteriler oldukça sınırlı kalmıştır.

401. Nikolaos Van Dam (1979), *The Struggle for Power in Syria: Secretariatsim, Regionalism and Tribalism in Politics, 1961-1978*, London: Croom Helm Ltd., s. 43.

MUHAMMED SAİD RAMAZAN EL-BUTİ

Din Adamı, 83

Muhammed Said Ramazan el Buti, 1929'da Türkiye'de, Şırnak'ın Cizre ilçesinde doğmuştur. Babası Molla Ramazan el Buti ile henüz dört yaşındayken Şam'a göç etmiştir. İslami ilimler konusunda ilk eğitimini babasından görmüştür. Lise eğitimini İslami Yöneliş Enstitüsü'nde tamamlamıştır. 1955'te El Ezher Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, 1965'te İslam Hukuku Metodolojisi alanında doktorasını tamamlamıştır. Yine 1965'te Şam Üniversitesi Şeriat Fakültesi'nde öğretim görevlisi olmuştur.

Buti, Amman'daki Kraliyet İslam Medeniyeti Araştırmaları Grubu, Oxford Yüksek Akademik Konseyi, Ebu Dabi'deki Taba Kurumu Yüksek İstişare Konseyi üyesidir. Türkçe, Kürtçe, Arapça ve İngilizce bilmektedir. 60'dan fazla ilmi eseri yayınlanmıştır.⁴⁰² Buti, özellikle kelim ilmi konusundaki görüşleriyle öne çıkmaktadır. Eşari kelim ekolünü benimseyen Buti, bu zeminde Selefilığe karşı eleştirileri ile bilinmektedir. Fıkıh ekolü olarak ise Şafii mezhebini benimsemektedir. Bu çerçevede Suriye'deki geleneksel Kürt tabanında ve Şafii mezhebini benimseyen muhafazakâr tabanda etkinliğe sahiptir.

Buti, Hafız Esed zamanından beri Esed ailesine yakın isimlerden birisidir. Nitekim Hafız Esed'in cenaze namazını bizzat kendisi kıldırılmıştır. Nitekim oğul Beşar Esed ile de iyi ilişkiler kurmuştur. Bu yakınlığın neticesinde Buti, Suriye'de önemli bir dini paye olarak değerlendirilebilecek Emevi Camii İmamlığına getirilmiştir. Hama olaylarında Müslüman Kardeşlere karşı bir tavır almış olan Buti, söylemlerinde âlimleri siyasete girmemeye ve siyasetten uzak durmaya çağırmaktadır.⁴⁰³

402. "Daiye eş Şeyh ed Doktor Muhammed Said Ramazan el Buti hayatuhu ve asaruhu," *MSJIDIBA*, <http://www.msjidoba.com/vb/showthread.php?t=63>.

403. "El Buti yutalibu'd duat biterki's siyase musteşhiden bi me'sati'l irhab bi'l Cezair," *Champress*, 10 Mayıs 2006, <http://www.champress.net/index.php?q=ar/Article/view/7116>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

Buti, Suriye'de çıkan son krizde de halk gösterilerine karşı çıkmış,⁴⁰⁴ halka “kendilerini sapkın yuvalara yöneltmek isteyenlerin peşine düşmemeleri” çağrısında bulunmuştur.⁴⁰⁵ Suriye'deki gösterileri destekleyen Müslüman Âlimler Birliği Başkanı Yusuf el Karadavi'yi ise “Kargaşa yöntemi, ülkedeki fesadı düzeltmek yerine daha büyük fesatlara yol açar” sözleri ile eleştirmiştir.⁴⁰⁶ Suriye'deki son olaylara ilişkin Esed rejiminin “dış komplo” söylemini benimseyen Ramazan el Buti,⁴⁰⁷ Suriye'deki gösterileri büyük haramlardan saymış ve halkı gösterilerden uzak durmaya çağırmıştır.⁴⁰⁸

404. Yaser ez Zeatire, “eş Şeyh el Buti ve'n Nablusi ve ulema Suriye fi'l muammaa,” *Addustour*, 3 Temmuz 2011, http://www.addustour.com/ViewTopic.aspx?ac=\OpinionAndNotes\2011\07\OpinionAndNotes_issue1359_day03_id338579.htm#.TwX_KzVLbgU, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

405. “El Doktor el Buti: İyyakum ve's seyr verae men yuridu idhalekum'ul aş'aş el muzille,” *From Syria*, 24 Mart 2011, <http://www.fromsyria.com/index.php/syria-news/9250.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

406. “El Buti: el Gıyadeti's Suriye istecabet li ıtlagi'l hurriyyat ve inhai suldati'l hizb'ul vahid,” *Al Rai*, <http://www.alraimedia.com/Alrai/Article.aspx?id=267560&date=07042011>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

407. “Ma agbahu sugutu'l ulema,” *As Sabeel*, 23 Mayıs 2011, <http://bit.ly/yKH4K8>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

408. “El Buti yufti: et Tezahurat fi Suriye batet tueddi ila envai'l muharramat ve yecibu'l imtinai anha,” *Syrian News Station*, 25 Haziran 2011, <http://sns.sy/sns/?path=news/read/36439>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

AHMED BEDRETTİN HASSUN

Suriye Müftüsü, 63

Ahmed Hassun 1949 Halep doğumludur. Babası Halep'in önde gelen âlimlerinden Allame Şeyh Muhammed Edip el Hassun'dur. Arap Edebiyatı üzeri lisans yapmıştır. El Ezher Üniversitesi'nde Şafii Fıkhi üzerine doktorasını tamamlamıştır. 2002'de Halep Genel Müftüsü olarak atanan Hassun, Suriye Yüksek Fetva Konseyi üyeliğine getirilmiştir. Halep'te farklı camilerde imam-hatiplik yapmış, son olarak el Ravza Camii'nde görev almıştır. Suriye Müftüsü Şeyh Ahmed Kuftaro'nun ölümü sonrası 2005 yılı Temmuz ayında Suriye Genel Müftülüğü makamına getirilmiştir.⁴⁰⁹

Hassun, 7. ve 8. dönem Suriye parlamentosuna bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir. 1990-1998 yılları arasında Dış ilişkiler ve İrşad komisyonunda çalışmıştır. Merkezi İran'da bulunan "İslami Mezhepler Arası Yakınlaştırma Birliği", merkezi Ürdün'de bulunan "Kraliyet Ehl-i Beyt İslam Düşüncesi Kurumu" ve "Filistin İntifada'sını Destekleme Kurulu" üyesidir.⁴¹⁰ Hassun, 2008 yılında Kültürlerarası Diyalog çerçevesinde Avrupa Parlamentosu'nda konuşma yapmıştır.

Hassun, sigara ve nargile içmenin haram olduğuna dair verdiği fetva ile tanınmaktadır.⁴¹¹ Alman Parlamentosu'nda 2007 yılında gerçekleştirdiği konuşmada "laiklik din karşıtı bir şey değildir. Ben de laik bir Müslümanım" sözleri ile dikkatleri üzerine çekmiş-

409. "Es Siyretu'z zatiyye li Ahmed Bedreddin Hassun," *Dr. Hassoun*, <http://www.drhassoun.com/category.aspx?catid=9>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

410. A.g.e.

411. "Mufti Suriye yuharrimu't tedhin," *Al Hayat*, 9 Nisan 2009, <http://ksa.daralhayat.com/ksaarticle/5082>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

tir.⁴¹² Sivri ve cesur çıkışları ile bilinen Müftü Hassun'un "Eğer Muhammed Peygamber benden insanları öldürmemi isteseydi sen peygamber değilsin derdim" sözleri fazlası ile tepki çekmiş ve tartışılmıştır. Hassun aynı konuşmasında Müslüman ve Hristiyan din adamlarını siyasetçilerin oyuncağı olmakla suçlamıştır.⁴¹³

Hassun, 2011'de Suriye'de çıkan halk ayaklanmaları konusunda Suriye rejiminin "dış güçlerin komplosu" söylemini benimsemiştir.⁴¹⁴ Hassun'un bu tavrı Uluslararası Müslüman Âlimler Birliği'nin Başkanı Yusuf el Karadavi tarafından kınanmış, bu kınanmaya Hassun da Karadavi'yi hedef alan Suriye Âlimleri Açıklaması başlıklı yazı ile yanıt vermiştir.⁴¹⁵ Hassun, 27 Haziran'da yaptığı konuşmada Suriye'deki gösterilere Mısır, Suudi Arabistan ve diğer ülkelerden gelen radikallerin katıldığını savunmuştur.⁴¹⁶ Bu süreçte Hassun'un oğlu Sariye öldürülmüş, Suriye makamları bu suikasttan muhalifleri sorumlu tutmuştur.⁴¹⁷ Hassun en son ABD ve AB'de intihar saldırıları gerçekleştirme tehdidinde bulunmuştur.⁴¹⁸

412. "Mufti Suriye el evvel: el lmaniyyetu leyset zıdda'd din ve ene muslimun ilmaniy," *Deutsche Welle Arabic*, 1 Kasım 2007.

413. "Mufti Suriye: Lev enne'n nebiyye Muhammed emerene bigatli'n nas legultu lehu ente leste nebiyyen," *Deutsche Welle Arabic*, 19 Ocak 2010.

414. "Mufti Suriye: Eyadi hariciyye verae ahdasi Derâ," *Al Wafd*, 26 Mart 2011, <http://bit.ly/zB42du>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

415. "Şuyuh Suriye yeteraşegune bi'l beyanati maa'l Karadavi," *CNN Arabic*, 1 Mayıs 2011.

416. "Mufti Suriye: Mutedarrifun min duvelin Arabiyye yuşarikune fı amaliş şağab bi Suriye," *Russia Today Arabic*, 28 Haziran 2011.

417. Patrick J. McDonnell, "Syria government blames 'terrorist group' for killing mufti's son," *Los Angeles Times*, 3 Ekim 2011.

418. "Syria grand mufti threatens attacks on U.S. and E.U.," *The Daily Star*, 11 Ekim 2011.

MUHAMMED ABDULSETTAR EL-SEYYİD

Vakıflar Bakanı, 54

1958 yılında Suriye'nin Tartus kentinde dünyaya gelen Muhammed el Seyyid, 1980 yılında Şam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nde ilk lisans eğitimini, 1989'da el Ezher Üniversitesi Tefsir Bölümü'nde ikinci lisans eğitimini tamamlamıştır. 1997'de "İslam Şeriatı'nda İctihat" başlıklı teziyle yüksek lisans, 2000'de de "Kurumların İctihadi ve Çağdaş Fıkhi Kurumlar" başlıklı teziyle doktora derecesi almıştır.⁴¹⁹

Muhammed El Seyyid, Tartus İl Müftülüğü ve Tartus İl Vakıflar Müdürlüğü görevini üstlenmiş, 25 Haziran 2006 yılında Vakıflar Bakan Yardımcılığı görevine getirilmiştir. 8 Aralık 2007'de ise Vakıflar Bakanı olarak atanan El Seyyid, 2007 yılından bu yana Suriye Yüksek Hac Kurulu Başkanlığı görevini de sürdürmektedir.⁴²⁰ El Seyyid, Vakıflar Bakanlığı tarafından çıkartılan Nehc'ul İslam Dergisi'nin Genel Yayın Yönetmenliği yapmıştır. Seyyid bakanlığı döneminde Suriye'de ilahiyat fakültesi mezunlarının doğrudan imam-hatip olmalarını kaldırmış, ilgili fakülte mezunlarının bir de ulusal bir kurstan geçirilmesi gerekliliğini yürürlüğe koymuştur.⁴²¹

Vakıflar Bakanı Muhammed el Seyyid, Suriye'de gösterilerin başlamasından bu yana Esed rejiminden yana tavır koymuştur. Camilerin hoşgörü ve Allah'a çağırma evi olduğunu, ama göstericilerin camilerin sembolik değerine saldırdığını öne süren el Seyyid, Suriyeli âlimlerin komplolara karşı halkın en bilinçli kesimi olarak tavır koyduklarını

419. "Vuzerai'l evgaf," *The Ministry of Awqaf*, <http://mow.gov.sy/>.

420. A.g.e.

421. Abdurrahman Celilati, "Et tendid bi devri vezire'l evgaf Muhammed Abdulsettar el Seyyid," *This is Syria*, 20 Kasım 2008, <http://www.thisissyria.net/2008/11/20/forum/04.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

söylemiştir.⁴²² Gösterileri “şer güçlerin komplosu” olarak değerlendiren el Seyyid, halkı bu komploya karşı tek safta karşı koymaya çağırmıştır.⁴²³ Muhammed el Seyyid, Suriyeli gençleri gösterileri katılmaya davet eden Yusuf el Karadavi’ye de tepki göstermiş, Karadavi’nin İslami ahlakın sınırları dışına çıktığını savunmuş ve Suriye’nin şeriata hizmet eden bir numaralı ülke olduğunu ileri sürmüştür.⁴²⁴ Karadavi ise kendisini Suriye’nin içişlerine karışmakla suçlayan Muhammed el Seyyid’e cevaben onun “kalın kafalı ve olgunlaşmamış” biri olduğunu söylemiş ve Müslüman Âlimlerin halkı zulümden mağdur olan Suriye gibi tüm ülkelerle ilgilenmesi gerektiğini savunmuştur.⁴²⁵

422. “Vezir’ul evgaf: el Hurucu bi’t tezahurati mine’l mesacid hedefuhu darbu remziyyeti emakini’l ibade,” *Syria News*, 5 Aralık 2011, http://www.syria-news.com/readnews.php?sy_seq=132567, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

423. “Dimeşg tuşeyyiu gatla’t tefcirat ve’l ihvan yenfune teverrutahum,” *Raya*, 25 Aralık 2011, <http://bit.ly/w8wjIU>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

424. “Vezir’ul evgaf: el Garadavi harece ani’l adabi’l İslamiyye,” *Şu li Ahbar*, 28 Mayıs 2011, <http://www.whatsup-sy.com/news/?p=913>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

425. “El Karadavi bakiyen: Veziru’l evgafi’s Suriy eblehun ve abit,” *Elaph*, 23 Nisan 2011, <http://www.elaph.com/Web/NewsPapers/2011/4/649069.html>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

MUHAMMED ALİ EL-SABUNİ

Suriye Âlimler Birliği Başkanı, 82

Şeyh Muhammed Ali El-Sâbunî 1930'da Halep'te doğmuştur. Babası Halep'in önde gelen âlimlerinden birisi olan Sâbunî, temel İslami ilimler eğitimi babası Şeyh Cemil'den almıştır. İlkokulda Kuran-ı Kerim'i hıfzeden Sâbunî, Halep'in önde gelen din âlimlerinden dersler almış bunun yanı sıra çeşitli camilerde derslere katılmıştır.⁴²⁶

Sâbunî, ilkokuldan sonra Ticaret Medresesi'ne gitmiş bir yıl sonra orada faize dayalı ticaret öğrettikleri gerekçesiyle Halep'teki Hasraviye Şeriat Okulu'na başlamıştır. Okuldan birincilikle mezun olduğu için Vakıflar Bakanlığı Sâbunî'yi burslu olarak El Ezher Üniversitesi'ne göndermiştir. 1952'de İslam Hukuku Fakültesi'nden mezun olan Sâbunî, 1954'te yargı alanındaki eğitimini tamamlayarak Halep'e dönmüş ve sekiz yıl boyunca değişik okullarda öğretmenlik yapmıştır.⁴²⁷ Ali El- Sâbunî daha sonra Suudi Arabistan'a göç etmiş ve Mekke'deki Ummul Kura Üniversitesi'ne atanmış aynı zamanda Kral Abdulaziz Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde de 28 yıl boyunca ders vermiştir. Derslerin yanında üniversitede Akademik Araştırmalar yapmış ve Akademik Araştırmalar ve İslam Mirasını Koruma Merkezi'nde önemli İslami eserleri yayına hazırlamıştır.⁴²⁸ Kırkın üzerinde eseri olan Sâbunî 2008 yılında İslam'a olan katkılarından ötürü 'Dubai Uluslararası Kurân-ı Kerim Ödülü'ne layık görülmüştür.⁴²⁹

Sâbunî, Suriye'deki halk ayaklanmasıyla ilgili olarak hak yolunda mücadele ettiklerine inandığı göstericilere "Asla elinize silah almayın, çünkü Baas rejimi sizi tuzağa düşür-

426. Shaykh Shoab Ahmad, "Shaykh Muhammad `Ali al-Sabuni," *Marifah*, <http://marifah.net/articles/muhammadasabuni-shoaybahmad.pdf>, Erişim tarihi: 13 Ocak 2012.

427. A.g.e.

428. Bu eserlerden bazıları: İmam Cafer El-Nahhas'ın 4.yy'da kaleme aldığı *Me'ani'l Kur'an* adlı eseri (6 cilt).

429. "Yılın İlim Adamı: Eş-Şeyh Muhammed Ali es-Sâbunî," *İslam ve Tasavvuf*, 5 Nisan 2008, <http://www.islamvetasavvuf.org/node/12599?page=6>, Erişim tarihi: 13 Ocak 2012.

mek istiyor! Direnin, mücadeleye devam edin" çağrısında bulunmuştur.⁴³⁰ Sâbunî, ayrıca Esed rejiminin halkın taleplerini dinlemek yerine yönetimi devraldığı günden bu yana baskı uyguladığını ve şu an Suriye'de mezhepsel çatışmayı körüklediğini ifade etmiştir.⁴³¹ Suriye rejimi karşıtı tavırlarıyla öne çıkan âlimlerin başında gelen Sabuni, başkanlığını yaptığı "Suriye Âlimler Birliği" çatısı altında yaptığı açıklamalarla Suriye rejimini ve ona destek veren din adamlarını kınamış ve muhalif harekete dini argümanlarla destek çıkmıştır.

430. "Suriye İslam Âlimleri Birliği Başkanı Muhammed el Sabuni: Silah kullanmayın," *İlahiyat Haber*, 21 Haziran 2011, http://www.ilahiyathaber.com/haber.php?haber_id=1670, Erişim tarihi: 13 Ocak 2012.

431. El-Sabuni ile yapılan özel mülâkat. 27 Nisan 2011.

MUHAMMED MURAD EL HAZNEVİ

Suriyeli Kürt Din Adamı

2005'te Suriye istihbaratının gözaltında öldürdüğü din adamı Muhammed Maşuk El Haznevi'nin oğlu olan Muhammed Murad El-Haznevi, babasının ölümünün ardından Erbil'e yerleşmiş Nakşibendi bir din adamıdır.⁴³² 2005'te babasının rejim güçlerince öldürmesinin ardından Esed yönetimine karşı muhalefetini Irak'tan sürdüren Haznevi, Suriyeli Kürtlere eşit haklar verilmesini ve bu hakların anayasa tarafından korunmasını talep etmektedir. Haznevi ayrıca, Kürtler olarak özerk bölge talep etmediklerini, tek istediklerinin eşit vatandaşlık haklarına sahip demokratik ve laik bir yönetim olduğunu söylemiştir. Haznevi, demokrasiyi ve din ve devlet işlerinin ayrılması anlamındaki laikliği kabul ettiklerini, bu açıdan Müslüman Kardeşlerden ayrıştıklarını ifade etmiştir. Haznevi Suriye'deki Kürtlerin Batı ya da NATO müdahalesine de karşı olduğunu belirtmiştir.⁴³³

Muhammed Murad El Haznevi Şehitlerin Şeyhi, Diyalog, Bağışlama ve Dinin Yenilenmesi Kurumu Başkanlığı'nı yürütmektedir. Haznevi, Antalya'da Suriyeli muhaliflerin düzenlediği 'Değişim İçin Suriye Konferansı'nda halkın uluslararası topluma sesinin duyurulmasında görev yapacak idari komite üyeleri arasında yer almıştır.⁴³⁴ Haznevi bu toplantıda, Suriye'de Esed sonrası kurulacak sistemin bir İslam devleti sistemi olmasına karşı olduklarını, tüm Suriyelilerin eşit demokratik haklara sahip olacağı liberal bir rejimden yana olduklarını ve Kürtlerin de diğerleri gibi bir halk olarak tanınmasını istediklerini söylemiştir.⁴³⁵

432. "Kurdish unrest erupts in Syria", BBC, 6 Haziran 2005.

433. Muhammed Murat El Haznevi ile yapılan özel mülakat. 1 Haziran 2011.

434. "Muhalefler'den Esad'a son çağrı: Çekil," Dünya Bülteni, 3 Haziran 2011.

435. "Suriyeliler Antalya'yı karıştırdı," Hürriyet, 2 Haziran 2011.

IGNATIUS ZAKKA I IVAS

Süryani Ortodoks Patriği, 79

1933'de Musul'da doğan Ignatius Zakka Ivas I, orta-öğrenimini St. Thomas Süryani Ortodoks Okulunda tamamlamasının ardından eğitimine Musul'daki Mor Ephrem İlahiyat Okulunda devam etmiştir.⁴³⁶ Teoloji, felsefe ve tarih eğitimi aldığı bu okuldan 1954'te mezun olan Zakka Ivas, New York'ta teoloji eğitimine devam ederek yüksek lisans eğitimi tamamlamıştır.⁴³⁷ 1963'te Musul Başpiskoposu ve 1969'da Bağdat Metropoliti olan Ignatius Zakka Ivas I, Dünya Kiliseler Birliği üyeliği de yapmıştır. Kilise meclisi tarafından 1980'de Süryani Ortodoks Patriği olarak seçilen Zakka Ivas, bu tarihten beri aynı görevi sürdürmektedir. Hristiyan mezhepleri ve dinler arası diyalogda öne çıkan bir dini lider olan Ignatius Zakka Ivas, Dünya Kiliseler Birliği'nin de başkanlığını yürütmektedir.⁴³⁸

Zakka Ivas, Mart 2011'de Türkiye'yi ziyaret ederek Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan ile birer görüşme gerçekleştirmiştir. Süryani Ortodoks Patriği bu görüşmelerde, Türkiye'deki Süryani Ortodoks nüfusun göz ardı edilmemesini ve Süryanilerin mecliste de temsil edilmesini talep etmiştir. ⁴³⁹ Suriye'de değişimin ve reformun gerekliliğine inandığını kaydeden Süryani Ortodoks Patriği, Suriye'nin 10 yıl öncesine göre ilerleme kaydettiğini, bunun da Beşar Esed tarafından başarıldığını söylemiş, Suriye'deki değişimin Esed eliyle olduğu takdirde Suriye'deki Süryanilerin desteğini alacağını belirtmiş-

436. "Extracts from H.H.'s Biography," http://www.syrianorthodoxchurch.com/front_patriarch.htm Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

437. "Patriarchs of Antioch", <http://www.soc-wus.org/patriarchate/Ignatius%20Zakka%20I%20Iwas.htm> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

438. "Patriarch Mor Ignatios Zakka I Iwas", *Süryani Ortodoks Kilisesi Resmi Web Sitesi*, <http://sor.cua.edu/Personage/PZakka1/index.html> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

439. "Erdoğan Süryani Patriği ile Görüştü", 31 Mart 2011, <http://www.suryaniler.com/haberler.asp?id=749> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012

tir.⁴⁴⁰ Patrik Ignatius Zakka Ivas, Suriye’de yaşayan diğer patriklerle Aralık 2011’de yaptığı ortak açıklamada ülkede devam eden kargaşadan duyduğu tedirginliği dile getirmiş ve hem Esed yönetimini hem de muhalefeti şiddetten kaçınmaya çağırmıştır. Ignatius Zakka Ivas ayrıca, her türlü dış müdahaleyi reddettiklerini belirtmiştir.⁴⁴¹

440. “Suriye’de Türkiye’ye göre daha özgürüz”, *Milliyet*, 5 Nisan 2011, <http://www.milliyet.com.tr/Gundem/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1373866&Date=11.04.2011&Kategori=gundem&b=Suriyede%20Turiyeye%20gore%20daha%20ozguruz> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012

441. “Syrian patriarchs call for peace, reject foreign intervention,” *Catholic Culture*, 16 Aralık 2011, http://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=12703&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+CatholicWorldNewsFeatureStories+%28Catholic+World+News+%28on+CatholicCulture.org%29%29, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

GREGORIOS ELIAS TABE

Süryani Katolik Kilisesi Şam

Başpiskoposu, 71

1941'de Suriye'de doğan Gregorious Elias Tabe, Lübnan ve Mardin piskoposluğunun ardından önce Şam'da yardımcı metropolit olmuş, ardından 2001 yılında Şam Başpiskoposluğu'na getirilmiştir.⁴⁴²

Suriye'de rejim karşıtı protestoların başladığı dönemden itibaren Esed yanlısı tavır alan Hristiyan cemaat liderlerinin başında Süryani Katolik Kilisesi Şam Piskoposu Gregorious Elias Tabe gelmektedir. Suriye'deki Hristiyan azınlığın geleceğinin Esed sonrası dönemde belirsiz olduğuna inanan Başpiskopos Tabe, Hristiyan azınlığın huzuru için protestolara karşı olduklarını açıklamıştır. Tabe ayrıca, Esed'i aydın bir lider, sokaktaki göstericileri ise terörist olarak tanımlamıştır.⁴⁴³ 23 milyonluk Suriye'de hiçbir yasanın herkesi tam anlamıyla memnun edemeyeceğini söyleyen Tabe, her ülkede %10'luk bir kesim kurban edilmektedir şeklinde konuşmuştur.⁴⁴⁴

442. "Metropolitan Archdiocese of Damas," <http://www.gcatholic.com/dioceses/diocese/dama1.htm#3074> Erişim tarihi: 10 Ocak 2012

443. Bastian Berbner, "Syria's Christians Side with Assad Out of Fear," *Der Spiegel*, 30 Kasım 2011.

444. Brendan Giusti, "Christians in Syria, Amid Alleged Threat of Violence, Side With President Assad," *Christian Post*, 1 Aralık 2011, <http://www.christianpost.com/news/christians-in-syria-amid-alleged-threat-of-violence-side-with-president-assad-63724/>, Erişim tarihi: 10 Ocak 2012.

MEDYA

Suriye medyası yoğun olarak Suriye güvenlik güçlerinin kontrolü altında olan, özel teşebbüse çok sınırlı imkân tanıyan bir yapı sergilemektedir. Özel sektörün sınırlı varlığında Suriye İstihbaratı Siyasi Güvenlik Direktörlüğü tarafından medyanın tamamen kontrol altında tutulması belirleyicidir. Ayrıca Suriye’de kazançların iktidar eliyle paylaşılması ve reklam sektörünün zayıf olması da medyayı özel sektör için cazip kılmamaktadır. Ülke çapında gerek yerel gerek ulusal bir muhalif gazete bulunmamakta, muhalifler uydu kanalları, internet siteleri, facebook ve twitter gibi sosyal medya imkânları üzerinden kendilerini anlatma fırsatı bulmaktadırlar.

GAZETELER

Suriye’de yayın yapmakta olan başlıca gazeteler şunlardır;

TİŞRİN (EKİM) GAZETESİ

Ulusal düzeyde dağıtımı bulunan, Arapça yayınlanan günlük siyasi gazetedir. Şam’da bulunan Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://tishreen.info/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL BAAS (UYANIŞ) GAZETESİ

Ulusal düzeyde dağıtımı bulunan, Arapça yayınlanan günlük siyasi gazetedir. İktidardaki Sosyalist Arap Baas Partisi’nin resmi sözcüsü konumundadır. Yayın kurulu Müdürü Dr. Abdullatif Ümran, yayın yönetmeni Muhammed Kenayisi’dir. Gazetenin yayınları <http://www.albaath.news.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

ES SEVRE (DEVİRİM) GAZETESİ

Ulusal düzeyde dağıtımı bulunan, Arapça yayınlanan günlük siyasi gazetedir. Genel yayın yönetmeni Esad Abbud’dur. Şam’da bulunan Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://thawra.alwehda.gov>.

sy/ adresi üzerinden takip edilebilmektedir. Ayrıca Gazetenin günlük kültür sanat eki "Mulhak es Segafi" adı altında yayınlanmaktadır.

EL CEMAHİR GAZETESİ

Halep'te Arapça yayınlanan günlük resmi siyasi yerel gazetedir. Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. 25 Kasım 1964'ten beri yayınlarını sürdürmektedir. Gazetenin yayınları <http://jamahir.alwehda.gov.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL VAHDE (VAHDET) GAZETESİ

Lazikiyye'de Arapça olarak yayınlanan günlük resmi siyasi yerel gazetedir. Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://wehda.alwehda.gov.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

ARAPÇILIK (EL URUBE) GAZETESİ

Humus'ta Arapça olarak yayınlanan günlük resmi siyasi yerel gazetedir. Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. İlk olarak 1954'te 15 günlük bir gazete olarak yayınlarına başlamıştır. Gazetenin yayınları <http://ouruba.alwehda.gov.sy> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

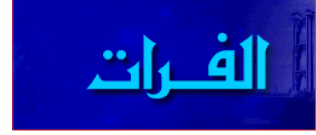
FİDA (FEDA) GAZETESİ

Hama'da Arapça olarak yayınlanan günlük resmi siyasi yerel gazetedir. Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. İlk olarak 1961 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin yayınları <http://fedaa.alwehda.gov.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL FURAT (FIRAT) GAZETESİ

Deyri Zor'da Arapça olarak yayınlanan günlük resmi siyasi yerel gazetedir. Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://furat.alwehda.gov.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

SPORTİF DURUŞ (EL MEVKİF'UL RİYÂZİ) GAZETESİ

Cumartesi günleri Şam'da Arapça olarak yayınlanan haftalık yerel spor gazetesidir. Şam'da bulunan Basın Yayın Neşriyat Birliği Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://riadi.alwehda.gov.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL İTTİHAD (BİRLİK) GAZETESİ

Cumartesi günleri 8 sayfa (10 bin adet), Salı günleri ise 4 sayfa (3 bin adet), Arapça olarak yayınlanan yarı-haftalık ulusal spor gazetesidir. 10 Ekim 1982'den beri yayınlarını sürdürmektedir. Spor Birliği Genel Kurumu tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://alitimad.org/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL NUR GAZETESİ

Arapça olarak yayınlanan haftalık siyasi ve kültürel gazetedir. 1955'ten bu yana Suriye Komünist partisi tarafından yayınlanmaktadır. Gazetenin yayınları <http://www.an-nour.com> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

HALKIN SESİ GAZETESİ

1937'den bu yana Şam'da yarı aylık olarak Arapça yayınlanmaktadır. Suriye Komünist Partisi'nin resmi sözcüsü olan gazete Marksist-Leninist çizgide yayın yapmaktadır. Gazetenin yayınları <http://www.syriancp.org/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

KASYUN GAZETESİ

Suriye Komünist Partisi tarafından Şam'da çıkarılan yerel bir gazetedir. Adını Şam'daki Kasyun dağından almaktadır. Gazetenin yayınları <http://www.kassioun.org/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

EL VATAN GAZETESİ

Ulusal düzeyde dağıtımı olan günlük siyasi gazetedir. Sahibi Rami Mahluf'tur. Özel bir gazete olmasına rağmen iktidarın resmi söylemlerini benimsemektedir. Arapça yayın yapan gazetenin yayınları <http://www.alwatan.sy> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

BELEDUNA GAZETESİ

Ulusal düzeyde dağıtım olan günlük siyasi ve kültürel gazetedir. Sahibi eski istihbaratçı Behçet Süleyman'ın oğlu Mecit Süleyman'dır. Mecit Süleyman Beleduna gazetesinin yanı sıra çeşitli dergiler çıkaran United Group'un da sahibidir. Arapça yayın yapan gazetenin yayınları <http://www.baladnaonline.net> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

TELEVİZYONLAR

Suriye'de ilk televizyon yayını 23 Temmuz 1960'da başlamıştır. Suriye Radyo Televizyon Genel Kurulu (<http://www.rtv.gov.sy/>) resmi devlet televizyonlarının çatı kuruluşudur ve bu kuruluşla bağlı olarak yayın yapan çeşitli kanallar bulunmaktadır. Ulusal düzeyde yayın yapan 1. Kanal, 2. Kanal ve Nur-ul-Şam kanallarının yanı sıra uluslararası yayın yapan iki resmi kanalı daha bulunmaktadır:

SURIYE UYDU KANALI

Arab-Sat, Nile-Sat ve Hot-Bird üzerinden uluslararası yayın yapan resmi televizyonlardan biridir. Merkezi Şam'da bulunmaktadır. Haber, dizi ve çe-

şitli programlar yayınlamaktadır. Arapça yayın yapan kanalın bazı programları İngilizce yayınlanmaktadır. Ayrıca kanalın İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Rusça haber yayını bulunmaktadır.

SURİYE DRAMA KANALI

1 Ocak 2009'da yayına geçen resmi uydu kanallarından birisidir. Suriye'nin drama türünde başarılı olan filmlerini Arap dünyasında desteklemek amacıyla kurulmuştur. Arap dünyasını ilgilendiren toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik meselelere dikkat çekmektedir. Özel sektörle işbirliği halinde çalışmaktadır.

ŞAM TV

Suriye'deki ilk özel uydu kanalıdır. İşadamı ve eski milletvekili Muhammed Ekrem el Cundi'ye aittir. Yayını 8 ay sürmüş, 2006 yılında izinsiz yayın yaptığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Bu tarihten itibaren Şam TV yurt dışından yayınlarını devam ettirmeye çalışmıştır. Suriye rejimi muhalifi bir yayın politikası benimsemektedir.

EL DÜNYA TV

Beşar Esed'in kuzeni işadamı Rami Mahluf tarafından kurulan özel uydu kanalıdır. 2007 yılında Şam'da yayına giren kanalın programlarının neredeyse yarısı haber programlarıdır. Bununla birlikte kültür-sanat, spor vb. yayınları da vardır. Kanalın ortakları arasında Muhammed Habeş bulunmaktadır.

Her ne kadar özel bir kanal olsa da Suriye rejimine yakın isimlere ait olması itibarıyla yayınları resmi söylemi yansıtmaktadır. Arapça yayın yapan kanalın internet yayını "<http://www.addounia.tv>" adresi üzerinden yapılmaktadır.

ORIENT TV

Birleşik Arap Emirlikleri'nde ikamet eden Suriye vatandaşı Muhammed Ğassan Abbud tarafından kurulmuştur. 2009 yılında Suriye topraklarından yayına başlayan kanal günlük üç haber bülteninin yanı sıra kültür, sanat ve eğlence programları da yayınlamaktadır. Arapça yayın yapan kanalın internet yayını "http://orient-news.net/" adresi üzerinden gerçekleştirilmektedir. Suriye ekonomisinde reklam sektörünün payının çok az olması ve resmi makamların baskıları nedeniyle hareket alanı oldukça dar olmuştur. 2011'deki gösteriler sırasında Suriye'deki büroları büyük baskılarla kapatılan kanal muhalefet yanlısı yayın yapmaktadır.

AJANSLAR

SURIYE ARAP HABER AJANSI

1965 yılında Enformasyon Bakanlığı'na bağlı olarak yayın hayatına başlamıştır. Arapça, Türkçe, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Rusça ve Çince yayın yapmaktadır. Merkezi Suriye'nin başkenti Şam'dadır. Günlük 500 civarında Arapça haber, 150 civarında fotoğraf yayını yapmaktadır. Yayınları <http://www.sana.sy/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir. Kurumun başında 20 Nisan 2011 tarihinden bu yana Ahmed Dava bulunmaktadır.⁴⁴⁵

CHAM PRESS

İnternet üzerinden İngilizce ve Arapça yayın özel bir haber ajansıdır. Genel yayın yönetmeni İskender İbrahim el Mahmud bulunmaktadır. Suriye rejiminin resmi söylemlerini benimseyen haberler yapmaktadır. Yayınları <http://www.champress.net/> adresi üzerinden takip edilebilmektedir.

445. SANA hakkında bkz.: <http://www.sana.sy/eng/article/27.htm>.

HABER SİTELERİ

Suriye rejimine yakın çizgide yayın yapan özel internet haber siteleri şunlardır;

- Syria News (<http://www.syria-news.com>)
- Damas Post (<http://www.damaspост.com/>)
- Cham Times (<http://www.chamtimes.com/>)
- Cham Post (<http://www.cham-post.com>)

Suriye muhalefetini destekleyen veya muhalefetçe kontrol edilen internet siteleri şunlardır;

- Free Syria (<http://www.free-syria.com/>), İngilizce ve Arapça yayın yapmaktadır.
- All Syria (<http://www.all4syria.org>), İngilizce ve Arapça yayın yapmaktadır.
- Al Hadatha (<http://www.hadatha4syria.com/>) İngilizce, Almanca ve Arapça yayın yapmaktadır.
- Levant News (<http://www.levantnews.com/>), Arapça yayın yapmaktadır.
- Asharq Al Arabi (<http://www.asharqalarabi.org.uk/>) Arapça yayın yapmaktadır.
- Al Rae (<http://www.arrae.com>), Arapça yayın yapmaktadır.

EKLER

EK 1: 99'LAR BİLDİRGESİ

27 Eylül 2000

Demokrasi ve insan hakları bugün insanları daha iyi bir geleceğe sahip olma umutları etrafında bir araya getiren ortak bir dili temsil etmektedir. Bazı önde gelen ülkeler bunları politikalarını ve çıkarlarını geliştirmek için kullansa da insanlar arasındaki etkileşim, hâkimiyete ve siyasi dikteye neden olmamalıdır. Geçmişte halkımız başkalarının deneyimlerinden etkililmiş, başkalarının deneyimlerine katkılarda bulunabilmiş ve böylece kendi içlerine kapanmadan ayırt edici özelliklerini geliştirebilmişlerdir. Gelecekte de bu böyle olacaktır. Bugün 21. yüzyıla girerken Suriye'nin barış, çağdaşlaşma ve dış dünyaya açılma konusunda ortaya çıkabilecek güçlüklerin üstesinden gelebilmek için, bütün vatandaşlarının güçlerini birleştirmesine ihtiyacı var. İşte bu yüzden halkımızı Suriye'nin bugününün ve geleceğinin inşasına katkıda bulunmaya çağırıyoruz.

Bu tarafsız ihtiyaçla ve milli birliğimiz konusunda duyduğumuz endişeyle, ülkemizin geleceğinin bir sonraki nesille kurulamayacağına inanan, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünün olduğu bir cumhuriyet sisteminin vatandaşları olarak aşağıda imzası bulunan bizler, yetkilileri aşağıdaki talepleri yerine getirmeye çağırıyoruz:

- 1963 yılından bu yana yürürlükte olan sıkıyönetim ve olağanüstü hal yasalarının kaldırılması;
- Bütün siyasi tutuklulara ve siyasi düşünceleri nedeniyle yargılananlara af çıkarılması ve sürgün edilmiş kişilerin ülkeye geri dönüşünün sağlanması
- Hukuk devletinin kurulması; siyasal özgürlüklerin verilmesi; siyasal ve entelektüel çeşitliğin, toplantı, basın ve ifade özgürlüğünün tanınması;
- Toplumun (kısıtlayıcı) yasalardan, sınırlamalardan ve uygulanan (çeşitli) sansürlerden arındırılması; böylece vatandaşların her birinin ülkenin kalkınması ve refahına katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde toplumsal uyum, barışçıl rekabet ve kurumsal bir yapı çerçevesinde farklı fikirlerini ifade etmelerine izin verilmesi.

Toplumumuzu güvenli kıylara götürecek söz konusu bu siyasi reformlar olmadıkça gerek ekonomik gerek kurumsal gerekse hukuki hiçbir reform ülkede huzuru ve istikrarı sağlayamayacaktır.

EK 2: 1000’LER BİLDİRGESİ

9 Ocak 2001

Suriye’nin, toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel durumunun kötüye gitmesini takiben ve küreselleşmenin, ekonomik entegrasyonun ve Arap-İsrail çatışmasının beraberinde getirdiği halkımızın ve ulusumuzun karşı karşıya kaldığı ve tehlikeleriyle yüzleşmesi gerektiği güçlükler karşısında, geçtiğimiz yıllardan ders almak ve geleceğini şekillendirmek için nesnel bir şekilde düşünmeye hiç olmadığı kadar ihtiyacı vardır.

Ülkemize, halkımıza ve halkımızın yaratıcı kapasite ve yaşam gücüne duyduğumuz içten güven ve reform uğruna bulunulan tüm önemli girişimlerle etkileşim içinde olma isteğimizden yola çıkarak bizler, bireylerin özgürlüklerine, insan haklarına ve vatandaşlığa dayalı bir sivil toplumun oluşturulması ve herhangi bir kayırma ya da istisna olmadan herkesin gurur duyduğu, herkese ait bir adalet ve hukuk devletinin kurulması için; bütün vatandaşlar, toplumun her kesimi, siyasi güçler, entelektüeller, üreticiler ve yaratıcı insanlar arasında bir diyalogun oluşturulması gerektiğine inanıyoruz. Sivil toplumun zayıflığı son yıllarda ülkemizin kalkınmasını ve topluma aktif ve olumlu olarak katılamayan önemli ulusal kapasitelerin gelişmesini engellemiştir. Bugün ülkemizin sivil toplumu yeniden canlandırmak için vatandaşlarımızın çabalarına ihtiyacı vardır. Sivil toplumun tanımı konusunda geçmişimiz ve modern tarihimizde yaşadığımız çeşitli demokratik deneyimlerden kaynaklanan belirsizlik, ne sivil toplumun ülkemizdeki varlığını, ne de onun hareketli bir kültüre ve özgür basın, derneklerin, siyasi partilerin, sendikaların, anayasal meşruiyetin olduğu, gücün barışçıl yollarla devredildiği modern bir topluma tereddütle ilerliyor olmasını yadsıyabilir. Tüm bunlar Suriye’yi Arap ülkelerinin –en gelişmiş olmasa bile- en az geride kalmış ülkelerinden biri yapmaktadır.

Bu yol, anayasal meşruiyet yerine “devrimci meşruiyet”in doğuracağı ani bir kesintiye kadar toplumumuzun ulusal bağlılığını artırmıştır. Sivil toplumu ötekileştirmek devleti, bireyi ve konumunu hiçe saymak, devleti tek bir partiyle, tek bir renkle ve tek bir düşünceyle resmetmektir. Sivil toplumu ötekileştirmek, toplumun bir kesimi, kendi özelliğini kabul etmeyen ancak kendisini halkı temsil ediyormuş ve “devleti ve toplumu yönlendiriyormuş” gibi gösteren bir kesimi, için bir devlet yaratmaktır. Vatandaşlık bir partiye ve bir sadakat bağına ait olmaya indirgenmişti. Toplumun bu kesimine göre nüfusun geri kalanı bir sürüden ibaretti. Devletin ve kurumlarının varlığı, ülkenin kaynakları ve sivil toplum kuruluşlarının kaynakları destekçilere ve yönetime sadık kimselere dağıtılan feodal varlıklar haline gelmişti. Hukukun yerini hamilik, hakların yerini teberra ve adam kayırma, halkın çıkarının yerini kişisel çıkarlar aldı. Toplum saygısızlığa uğradı, varlığı yağmalandı ve kaderine baskının sembolü haline gelenlerce el konuldu. Her bir vatandaşa istenildiğinde tutuklanacak bir şüpheli ya da bir suçlu gözüyle bakıldı.

Rejim, insanlara ihmal edilmiş, emrine amade bir kitle; önemsiz, kabiliyetsiz ve zan altında kalmış kişiler olarak davrandı. Hükümet, halkın fikrini ifade etmek ya da haklarını talep etmek konusunda bulunduğu en ufak bir girişimde onları vatana ihanetle suçlamaya kadar ileri gitti. Şunu belirtmeliyiz ki sivil toplumu ötekileştirmek devletin ötekileştirilmesine, ikisi

arasındaki biri olmadan diğersinin var olamayacağı organik ilişkinin vurgulanmasına neden olmuştur. Sivil toplum modern devletin özünü oluşturur. Öte yandan devlet ise sivil toplumun siyasi ifadesidir. Böylece sivil toplum ve devlet hükümetin demokratik sistemini meydana getirirler. Sömürgecilğe karşı milli devrimleriyle ve siyasi baskıya karşı siyasi hareketiyle, vatansever ve milliyetçi ruhunu açığa çıkaran, özgürlük ve ilerleme konusunda gayretli ve özgürlük ve adalet uğruna şehitler vermiş ve fedakârlıkta bulunmuş, şimdiye kadar sabrını korumuş toplumumuz; toplumsal ve siyasi hayatını yeniden kurabilecek ekonomisini ve kültürünü modernliğin ve kalkınmanın gereksinimlerine göre yeniden inşa edebilecek güçtedir. Toplumumuz bilimsel ve teknolojik ilerleme yolunda ilerleyebilir, despotluğa yol açan, emperyalizm ve ulusal parçalanmayla iç içe olan ilişkilerin ve yapıların üstesinden gelebilir. Sosyalizm adına siyasi demokrasiye karşı gerçekleştirilen darbelerin sonuçları aşikâr. Sovyet modelinin ve Doğu Avrupa ve Üçüncü Dünyadaki uzantılarının çöküşüyle sosyalizmi kurmanın ya da siyasi demokrasi olmadan toplumsal demokrasiyi kurmanın mümkün olmadığı ortaya çıktı. Sovyet deneyimi aynı zamanda meşruiyetini sivil toplumdan almayan bir devletin ve meşruiyetini halktan almayan bir otoritenin ne kadar kırılgan olduklarını gösterdi. Aynı şekilde halkı “devrimci iradenin” özneleri olarak görmenin ve bir toplumun toplumsal, kültürel ve siyasi çeşitliliğini ve her bir kesiminin farklı çıkarlarını inkâr etmenin yetersiz olduğu da bir o kadar aşikârdır. Sovyet deneyimi; kamu düzeninin ve devletin temelini ve aynı zamanda vatandaşlarla toplumsal gruplar arasında ortak olan her şeyin hukuki bir ifadesi olarak hukukun üstünlüğünün gerçek bir milli birliğin temelini oluşturacak çıkarlar ve farklı gruplar arasındaki tarihi bir uzlaşma olduğunu inkâr etmenin sonuçlarını vurguladı. Küresel kalkınma hızından etkilenen toplumun gelişmesiyle aynı doğrultuda olan anayasa ve yasaları meydana getiren bu tarihi uzlaşmadır. İşte bu yüzden anayasalar söz konusu kalkınmanın ihtiyaçlarına göre sürekli değiştirilir, geliştirilir.

En azından coğrafi olarak ait olduğumuz dünyada 1970lerde yeniden ortaya çıkan sivil toplum kavramı; toplumsal varoluş gerçeğini temsil etmiştir ve etmektedir. Toplumsal varoluş kavramını iste insanoğlunun doğadan topluma yani insanın inşasına ve Orta çağ dönemi tarihçilerinden Arap tarihçi İbn-i Haldun’un deyimiyle medeni politikaya geçişi olarak tanımlayabiliriz. Sivil toplum kavramından diktatörlerin, kralların ve hükümdarların iddia ettiği “ilahi hakkın” aksine “toplumsal sözleşmeyi” sağlayan bir takım kavramlar ortaya çıkar. Bu toplumsal sözleşmenin geliştirilmesi, insanoğlunu insan bilgisinin merkezine koyan mantığın zaferinin siyasi akranından başka bir şey değildir.

Modern toplumlar ve modern düşünme, pratikte yasalarla tanımlanan, sorumlulukla belirlenmiş ve yarıtıcı girişim, bilgiye duyulan sevgi ve daha geniş bir grup için çalışma isteğiyle süslenmiş bir özgürlüğü benimseme çerçevesinde din ve inanç özgürlüğünü ve hür düşünmeyi güvence altına alan modern sivil devleti meydana getirmiştir.

Bütün bu nedenlerden dolayı bugün bütün gücü elinde bulunduran yürütme organı ve güvenlik biriminin hâkimiyetinden kurtulmuş toplumsal kurumları yeniden kurmaya ihtiyacı var. Bu kurumlar, öncelikli özgür, bilinçli ve yapıcı görevi olarak siyaseti toplumda yeniden kurmak ve toplumla devlet arasındaki önemli dengeyi kurmak bu bağlamda toplum ve devletin faaliyetlerini koordine etmek ve özgürlük, eşitlik ve adaleti sağlamak için aşiretçilik ve mezhepçilik gibi her türlü toplumsal bağ, ilişki ve yapıdan bağımsız olmalıdır. Böylece

milli birlik ve aynı zamanda devletin onuru ve egemenliği güçlenir. Hukukun üstünlüğü son sözü söyler.

Sadece sivil toplumda herkesin yararı için geniş kitlelerin katılımını teşvik etmek amacıyla ifade ve konuşma özgürlüğünün ve farklı fikirlere saygının olduğu kapsamlı bir ulusal diyalog kurulabilir. Hiçbir toplumsal ya da siyasi grup kendi başına ülkenin ulusal çıkarlarını ve bu çıkarlara ulaşmak için yapılması gerekenleri belirleyemez.

Şuan iktidarda olan grup dâhil olmak üzere tüm gruplar kendi fikirlerini, görüşlerini ve planlarını tartışmaya ve diyaloga açmalıdır. Düşünce ve ifade özgürlüğü, özgür siyasi partiler ve sendikalar, özgür bir basın, özgür toplumsal örgütler ve gerçekten tam anlamıyla insanları temsil eden bir meclis olmadıkça diyalogdan bahsedemeyiz. Kapsamlı bir ulusal diyalog olmadan reformdan söz edemeyiz çünkü diyalog her zaman herkesi ilgilendiren yeni gerçekler ortaya çıkarır. Diyalogun olduğu yerde gerçeğin, vatanseverliğin tekeli elinde bulundurma veya diğer tekeller söz konusu değildir.

İşte bu yüzden bütün anlaşmazlıkları uzlaşma ve mutabakat yoluyla çözmek için diyalog ilkesinin, yapıcı eleştirinin ve barışçıl kalkınmanın benimsenmesi çağrısında bulunuyoruz. Bu sivil toplumun en önemli özelliklerinden ve avantajlarından biridir. Sivil toplumun gücünü, demokratik seçime dayalı, medeni hakları ve özgürlükleri güvence altına alan hukukun üstünlüğünün ve adaletin kurulmasını amaçlayan gönüllü, bağımsız sivil toplum kuruluşlarının kurulmasında açıkça görmek mümkündür. İşte bu yüzden bizler sivil toplumu savunduğumuzda devleti ve söz konusu devlette gücü elinde bulunduran otoriteyi savunuyoruz.

Ekonomik reformların ve yolsuzluğa karşı alınan tedbirlerin başarılı olması için kapsamlı siyasi ve anayasal bir reform paketi gereklidir. Aksi takdirde bu reformlar hedeflerine ulaşamayacaklardır. Ekonomik ve yolsuzluğa karşı reform süreci bu yüzden halkın katılımını teşvik eden ve hem devlet kurumlarının hem de özel sektörün düzenli olarak denetlenmesini destekleyen daimi yasal bir mekanizma ortaya çıkarmalıdır. Tüm bunlar bütün toplumsal gruplara, güçlere ve siyasi partilere planlama, hazırlık, uygulama ve düzeltme süreçlerine etkin bir şekilde katılma fırsatı tanıyan bir şeffaflık ortamı çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Bu aynı zamanda hataların, israfın ve yolsuzluğun zamanında belirlenmesini ve yargı sisteminin ve denetleyici organlarının bunları yapanları yargılamasını sağlayacaktır. Kısmi ve seçmece tedbirler reformu sağlamayacaktır.

Felsefemiz ve eylemimiz aşağıdakileri göz önünde bulundurmaktadır:

- İnsanoğlunun varoluşu kendi içinde bir amaçtır.
- Kalkınma ve ilerlemenin hedefleri, özgürlük, onur, refah ve mutluluktur.
- Milli birlik ve kamu menfaati bütün politikaların ve uygulamaların mihenk taşlarıdır.
- Bütün vatandaşlar kanun önünde eşittir çünkü eşitsizlik ayrıcalıklı kişileri ve haklardan yoksun olan kişileri ortaya çıkarır ve böylece ayrımcılığın ve bölünmüşlüğün tohumlarını eker; toplumsal ilişkilerin seviyesini düşürür.

Felsefemizin ve eylemimiz şunlara dayanır:

- Siyasetin doğru uygulanması kişisel çıkarlardan çok vatansever, ulusal ve insani çıkarlara dayanır.

- Ulusal başarılar bireylere değil halklara atfedilebilir.
- Sosyal gruplar ve siyasi partiler bütün ulusun sosyal nitelikleriyle tanımlanır.
- Bütün güçler kaynağını halktan alır.

Bizler bu yüzden siyasi reformun gerekli olduğuna ve şuan ki durgunluk ve gerileme döneminden çıkmanın ve genel yönetimi uyumsuzluk halinden çıkarmanın tek yolunun siyasi reform olduğuna inanıyoruz. Bizler siyasi reformu gerçekleştirmek için aşağıdakilerin en kısa zamanda yerine getirilmesi gerektiğine inanıyoruz:

1. Yürürlükte olan olağanüstü hal kanununun yürürlükten kaldırılmalıdır. Sıkıyönetim yasası düzenlemeleri, olağanüstü hal mahkemeleri ve benzer diğer tüm tedbirler derhal ortadan kaldırılmalı ve yıllar boyunca sebep oldukları zarar telafi edilmelidir. Siyasi tutuklular serbest bırakılmalı, özel mahkemeler ve yasalarca medeni ve işçi haklarından yoksun bırakılanlara hakları geri verilmelidir. Sürgündekilerin ülkeye geri dönmesi sağlanmalıdır.

2. Düşünce ve ifade özgürlüğü başta olmak üzere siyasi özgürlüklere izin verilmelidir.

Siyasi partilerin, derneklerin ve sivil toplum örgütlerinin özellikle devlet kurumlarına dönüşmeleri nedeniyle kuruluş amaçlarını kısmen ya da tamamen kaybeden sendikaların faaliyetlerini düzenleyen demokratik yasalarla sivil ve siyasi hayat denetlenmelidir.

3. olağanüstü hal kanunun yürürlükten kaldırdığı basın özgürlüğünü güvence altına alan basın kanunu yeniden yürürlüğe konmalıdır.

4. Toplumun bütün kesimlerinin adil bir şekilde temsil edilmesini sağlayacak şekilde her kademedeki seçimleri düzenlemek için demokratik bir seçim kanunu çıkarılmalıdır. Seçim süreci bağımsız bir yargı tarafından denetlenmelidir. Bu sürecin sonunda seçilen meclis, halkın iradesini gerçekten temsil eden, herkes için en yüksek yetkili merci ve halkın ülkeye aidiyetini ve ülkenin nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda olumlu katkılarını temsil eden hakiki bir kanun koyucu ve denetleyici kurum olacaktır. Devletin bütünlüğünü kanun koyucu bir kurum ve yargının bağımsızlığı ve bütünlüğü dışında daha açık bir şekilde ifade eden başka bir şey yoktur.

5. Yönetenlere ve yönetilenlere adil bir şekilde uygulanan yasalarla yargının bağımsızlığı ve bütünlüğü sağlanmalıdır.

6. Vatandaşlara, çoğunluğu anayasada yer alan ekonomik haklar tanınmalıdır. Anayasayla güvence altına alınan önemli yasalar: (i) milli refahın ve gelirin adil bir şekilde paylaştırılması; (ii) uygun istihdamın ve onurlu bir yaşamın sağlanması ve (iii) gelecek nesillerin ülkenin refahından adil bir şekilde yararlanma ve temiz bir çevrede yaşama haklarının güvence altına alınmasıdır. Adaletsizliği ortadan kaldırmayı, çalışma ve yaşam koşullarını insancıl kılmayı ve işsizlik ve fakirlikle mücadeleyi amaçlamadıkça ekonomik ve sosyal kalkınmanın bir anlamı yoktur.

7. Ulusal İlerici Cephe'ye (PNF) bağlı olan partilerin Suriye toplumundaki en önemli güçlerini temsil ettiği, onların bugün Suriye'deki boşluğu doldurduğu ve ülkenin Ulusal İlerici Cephe'nin yeniden dirilişinden başka bir şeye ihtiyacının olmadığı konusunda ısrar etmek toplumsal ve ekonomik durgunluğu ve siyasi felci kötüleştirmekten başka bir şeye yaramayacaktır. Ulusal İlerici Cephe'nin hükümet ile olan ilişkisini yeniden gözden geçirmek, "top-

lumda hâkim olan parti ve devlet” kavramını yeniden ele almak ve halkı siyasi yaşamdan hariç tutan diğer her türlü kavramı yeniden gözden geçirmek zaruridir.

8. Kadınlara yapılan ayrımcılık ortadan kaldırılmalıdır. Toplumsal kalkınma ve reform sürecine yapıcı bir biçimde katkıda bulunma isteğiyle bizler “sivil toplumun dostları” kavramının sürdürülmesi ve geliştirilmesi için Suriye yaşamının bütün sektörlerindeki sivil toplumu canlandırmak üzere komitelerin kurulması çağrısında bulunuyoruz. Milli sorumluluk ve bağımsızlık duygusuyla bizler bu komitelerin olumsuzluk ve moral çöküntüsünün üstesinden gelme konusunda üstlerine düşeni yapacağını ve Suriye’yi uluslararası kalkınma hızına kıyasla gerilemesini iki misli artıran durgunluktan çekip çıkaracağını ümit ediyoruz. Bu komiteler sayesinde Arap ulusu için daha iyi bir gelecek sağlayacak bir rönesans temellerini atmada rol oynayacak özgür, bağımsız ve demokratik bir toplum için bir adım atmayı umuyoruz.

EK 3: ULUSAL DEMOKRATİK DEĞİŞİM İÇİN ŞAM BİLDİRGESİ

16 Ekim 2005

Suriye bugün, rejimi sürdürmek için uygulanan politikalar ile ulusal güvenliği tehdit eden ve insanların kaderi için endişe yaratan politikalar nedeniyle hiç olmadığı kadar baskı altındadır. Suriye bugünlerde bir dönüm noktasındadır ve bu yüzden kendi durumunu değerlendirmesi ve hiç olmadığı kadar tarihi deneyimlerinden faydalanması gerekmektedir.

Yetkili makamların 30 yıldan fazla süregelen tekeli; devlet işleriyle ilgilenmeyen ve politikaya ilgisini gitgide kaybeden bir topluma sebep olan otoriter, totaliter ve hizipçi bir rejim yarattı. Bu rejim beraberinde ülkeye Suriyeli insanların ulusal toplumsal dokusunu parçalayan bir yıkım, ülkeyi tehdit eden bir ekonomik çöküş ve her alanda gittikçe artan krizler getirmiştir ve dahası bu rejimin ülkenin Arap dünyasında özellikle de Lübnan üzerindeki yıkıcı, tehlikeli, geleceği olmayan politikaları ülkenin yalnızlaşmasına yol açmıştır. Bu politikalar isteğe bağlı oluşturulmuş ve ulusal çıkarlar hesaba katılmamıştır.

Bütün bunlar ve diğer bütün meseleler, bağımsızlığını ve birliğini güçlendirebilsin ve halkı ülkenin dizginlerini elinde tutsun ve ülke işlerine özgürce katılsın diye ülkeyi güvenlik devleti kalıbından çıkarıp siyasi devlet kalıbına sokmak için Suriye'nin, vatanın ve halkının, harekete geçmesi gerektiğini gösteriyor. Yapılması gereken değişimler devlet, yetkili makamlar ve toplum dâhil olmak üzere hayatın farklı alanlarını etkiliyor ve yurtiçi ve yurtdışındaki Suriye politikalarının değişmesine yol açıyor.

Bildirgeyi imzalayan taraflara göre mevcut durum ülkeyi içinde bulunduğu zayıflıktan ve ülkedeki mevcut siyasi hayatı zehirleyen ve ufukta beliren tehlikeleri artıran bu bekleyişten kurtaracak cesur ve sağlam bir ulusal duruş gerektiriyor. Toplumun çeşitli kesimlerinin hemfikir olduğu belirgin, bütüncül ve bu aşamadaki demokratik bir değişimin hedeflerini yansıtan bir çizgi, Suriyeli insanların iradesi ve çıkarları doğrultusunda böyle bir değişimi başarmasında önemli bir yere sahiptir ve toplumsal olaylarda yaşanan fırsatçılığı ve aşırıcılığı önlemeye yardımcı olmaktadır. Tüm bunlar ışığında taraflar aşağıdaki konularda uzlaşmaya varmıştır:

Ulusal demokratik bir rejimin kurulması değişim planının ve siyasi reformun temel hedefidir. Bu rejim; barışçıl, aşamalı olmalı; uzlaşmaya, diyaloga ve başkalarını tanımaya dayanmalıdır. Totaliter düşünceden sakınılmalı ve gerek tarihi gerekse gerçekçi her türlü bahane altında dışlama, gözetim altında bulundurma ve imha planları ortadan kaldırılmalıdır. Siyasi faaliyetlerde şiddete başvurulmamalı ve her hangi bir tarafın gerçekleştirdiği her türlü şiddet engellenmelidir.

Yüce gayeleri, yüce değerleri ve hoşgörümlü şeriat kanunu ile çoğunluğun dini ve ideolojisi olan İslam, ulusun ve halkın en önemli kültürel değeridir. Arap medeniyeti ise; fikirleri,

değerleri, etiği, toplumumuzdaki diğer ulusal ve tarihsel kültürlerle etkileşimi ile ılımlılık, hoşgörü, karşılıklı etkileşim çerçevesinde bağnazlıktan, şiddetten ve dışlamadan uzak; yeni ve çağdaş kültürlerle karşı dini, fikri ilişkileri ne olursa olsun başkalarının inançlarına, kültürüne ve özel niteliklerine saygı duyan bir çerçevede oluşmuştur.

Hiçbir parti veya akım istisnai bir hak iddia edemez. Hiç kimsenin başkasını dışlamaya, acı çektirmeye ve ülkesinde bulunma, özgür ifade ve katılım hakkına el koymaya hakkı yoktur.

Evrensel değerlere ve temellere dayanan, halkın özgürlüğü ve egemenliği ilkelerini benimseyen, halkın iktidardakileri hesap verebilir kılması ve değiştirebilmesini sağlayacak adil ve düzenli seçimler yoluyla güç transferinin sağlandığı modern bir sistem olarak demokrasi benimsenmelidir.

Siyasi sistemi yeni toplumsal sözleşmeye dayalı; ırka, dine, kökene, mezhebe veya kavme bakmaksızın aynı hakları paylaştan ve aynı görevlere sahip vatandaşların olduğu bir devlette vatandaşlığı yakınlık ölçütü sayan, çoğulculuğu, iktidarın barışçıl yollarla el değiştirmesini ve hukukun üstünlüğünü benimseyen modern demokratik bir Anayasası olan modern bir devlet kurulmalıdır.

Tüm Suriye halkından, entelektüel akımlarından, sosyal sınıflardan, siyasi partilerden, kültürel, ekonomik ve sosyal faaliyetlerden yardım alınmalı; onlara görüşlerini, menfaatlerini ve isteklerini ifade etme şansı verilmeli ve değişim sürecine özgürce katılımları sağlanmalıdır.

Anayasa ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde haklara saygı duyan ve hakları koruyan bir devlet ile bireylerin, grupların ve ulusal azınlıkların kendilerini ifade etme özgürlüklerini garanti altına alınmalı; onların toplumdaki rolleri, kültürel ve dilsel haklarını güvence altına alınmalıdır.

Suriye'deki Kürt sorununa Suriye'nin ve halkının birliği için Suriyeli Kürt vatandaşların vatandaşlık hakları, kültür, milli dillerini öğrenme ve diğer anayasal, siyasi, sosyal ve yasal haklar bakımından diğer bütün vatandaşlarla eşit olmasını güvence altına alacak şekilde bir çözüm bulunmalıdır. Ulus ve vatandaşlık haklarından yoksun olanlara bu hakları geri verilmelidir.

Suriye ulusal birliğinin bütünlüğü, güvenliği ve emniyeti sağlanmalı; sorunlar diyalog yoluyla çözülmeli; her koşulda vatanın ve halkın bütünlüğü korunmalı; işgal edilen toprakların serbest bırakılmasına bağlı kalınmalı; vatan için Golan Tepelerini tekrar ele geçirilmeli ve Suriye'nin etkin, olumlu bir Arap politikası ve bölge politikası yürütmesi sağlanmalıdır.

Olağanüstü hal yarasını kaldırılmalı; toplumda her türlü dışlanma engellenmeli; sıkıyönetim yarası ve olağanüstü hal mahkemeleri kaldırılmalı; 1980 yılında çıkartılan 49 sayılı kanun dâhil olmak üzere ilgili bütün yasalar kaldırılmalı; bütün siyasi hükümlüler serbest bırakılmalı; yasal teminatlarla isteği dâhilinde veya zorla sürgün edilmiş kişilerin güven içinde ülkeye geri dönüşlerine izin verilmeli ve kinciliği ortadan kaldırarak ve tarihte yeni bir sayfa açarak her türlü siyasi işkenceye son verilmelidir.

Ordu güçlendirilmeli; ordunun profesyonel tabiatı korunmalı; ordu siyasi çatışmaların ve demokratik oyunların dışında tutulmalı; ordunun görevleri ülkenin bağımsızlığını korumak, anayasal sistemi güvence altına almak ve vatani ve halkı korumakla sınırlandırılmalıdır.

Halk örgütleri, federasyonlar, sendikalar, ticaret odaları, sanayi ve tarım devlet, parti ve güvenlik hegemonyası gözetiminden kurtarılmalıdır.

Toplumsal özgürlüklerin önü açılmalı; modern parti yasasıyla siyasi bir yaşam organize edilmeli; medya ve seçimler özgürlük, adalet ve herkes için eşit fırsatlar sunan modern yasalar çerçevesinde düzenlenmelidir.

Suriyeli halka dini, ulusal ve sosyal ilişkilerinde siyasi çalışma hakları tanınmalıdır.

Suriye'nin Arap düzenindeki yeri vurgulanmalı; Arap Düzeni ile en geniş işbirliği ağı kurulmalı; Arap ulusunu n birliğini sağlayan stratejik, siyasi ve ekonomik bağlar güçlendirilmelidir. Lübnan ile olan ilişkiler düzeltilmeli ve böylece iki ülke arasındaki ilişkiler özgürlük, eşitlik, egemenlik ve her iki ülkenin ve ülke halklarının ortak çıkarları üzerine kurulmalıdır.

Bütün uluslararası anlaşmalara, sözleşmelere ve Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'ne uyulmalı; uluslararası toplumla işbirliği içinde ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde barış ve karşılıklı çıkar ilkelerine dayalı, ihlalden kaçınan, ulusların işgale karşı çıkma haklarını koruyan ve sivillere yönelik her türlü terörizme ve şiddete karşı çıkan daha adil bir Dünya Düzeni kurmak için çalışılmalıdır.

Bu bildiriye imzalayan taraflar değişim sürecinin başladığına; ülkenin bu değişime ihtiyacı olduğuna ve bu nedenle bu sürecin hiçbir şekilde ertelenemeyeceğine inanıyorlar. Bu süreç hiç kimseye karşı değildir; aksine herkesin çabasını gerektirmektedir. Burada ülkemizin Baasçı vatandaşlarını, farklı siyasi, kültürel, dini ve gruplardan diğer vatandaşlarımızı bize katılmaları, endişe veya şüphe duymamaları çağrısında bulunuyoruz. Çünkü istenilen değişim herkesin yararınadır ve yalnızca suçlara ve yolsuzluğa karışanlar bu değişimden korkmaktadır. Bahsedilen değişim süreci ise aşağıdaki gibi organize edilebilir:

1. Toplumun bütün kesimi ve sosyal, siyasi ve ekonomik gruplardan Suriyeliler arasında aşağıdakiler dikkate alınarak her alanda kapsamlı ve adil ulusal bir diyalog kurulmalıdır: Ülkedeki köklü değişim ihtiyacı ve yüzeysel, kısmi veya ihtiyati reformların reddedilmesi. Bağnazlık zihniyeti, intikam, aşırıcılık ve demokratik değişime karşı çıkmanın getirebileceği olası bir çöküşü, anarşiyi ve yozlaşmayı engellemek için çözüm bulunması. Ülkenin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak için ülkeyi yalnızlığa, tehlikeye, olumsuz durumlara veya huzursuzluğa itmeden ve çağdaş dünyada olan biten çeşitli siyasi gelişmelerle ülke içinde ve dışında yaşananlar arasındaki bağlantının tarafsızlığının ve gerçekliğinin farkında olarak dışardan gelen değişimin reddilmesi.
2. Toplumun siyasetle ilgilenmesini sağlamak, insanların kamu meselelere olan ilgisini artırmak ve sivil toplumu harekete geçirmek için girişimlerde bulunulmalıdır.
3. Ülke çapında veya bölgesel olarak kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik faaliyetler düzenlemek ve bunların ulusal bilinci geliştirmede ve değişim hedefinin dışında kalan insanları bir araya getirmedeki rolünü artırmak için çeşitli komiteler, forumlar ve topluluklar oluşturulmalıdır.
4. Dönüşüm için gerekli adımları ve geleceğin demokratik Suriye'sinin özelliklerini gösteren ortak ve bağımsız bir muhalif güçler programı konusunda kapsamlı ulusal bir uzlaşma sağlanmalıdır.

5. Rejimdekiler dâhil olmak üzere değişimi arzulayan bütün güçlerin, kapsamlı ve demokratik ulusal koalisyon temeline dayanan ve bu bildirgede bahsedilen uzlaşmaları temel alan demokratik ulusal bir rejim kurmaya katkıda bulunabileceği ulusal bir konferans düzenlenmelidir.
6. Dolandırıcıları ve aşırıları engelleyen, güçler ayrımını güvence altına alan, yargının bağımsızlığını koruyan ve vatandaşlık ilkesini güçlendirerek ulusal bütünlüğü amaçlayan yeni bir anayasa hazırlayacak bir Kurucu Meclisin seçimi konusunda çağrıda bulunulmalıdır.
7. Siyasi çoğunluğun görüşünü ve bu çoğunluğun programını temel alan, yürürlükteki kanunlara ve Anayasa'ya uygun olarak ülkeyi yöneten tamamen yasal ve ulusal bir rejim ortaya çıkaracak özgür ve güvenilir bir parlamento seçimi düzenlenmelidir.

Bütün bunlar gördüğümüz üzere, Suriye'nin ihtiyaç duyduğu ve Suriye halkının arzuladığı bir demokratik değişim planı için atılan kapsamlı adımlardır. Bu plan siyasi partiler, siviller ve sivil toplumlar ile siyasi, kültürel ve profesyonel şahıslar dâhil ulusal bütün güçlerin katılımına açıktır. Ayrıca bu plan bütün bu güçlerin sorumluluklarını, yükümlülüklerini kabul etmektedir ve siyasi çalışmaların bütünlüğünü ve bunların etkin toplumsal gücünü artırmak için gözden geçirilmeye açıktır.

Zorbalık dönemini sonlandırmak için çalışacağımıza söz veriyoruz. Bu amaç için gereken tüm fedakârlıkları yapmaya ve demokratik değişim sürecinin başlamasını sağlamak, bütün vatandaşların bağımsızlığını sağlamak için ne gerekiyorsa yapmaya hazırız.

EK 4: 1980 SENELİ 49 SAYILI KANUN*

Anayasanın hükümleri ve Halk Meclisi'nin 7.7.1980 tarihli oturumunda onayladığı üzere;

Madde 1- Müslüman Kardeşler Cemaati'ne mensup herkes suçlu kabul edilir ve idamla cezalandırılır.

Madde 2- a) Bu veya herhangi bir diğer kanunda belirtilen cezadan suçlanan bu cemaate mensup herkes, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içerisinde cemaati bıraktığını ilan ederse affedilir.

b) Cemaati bırakma ilanı, valiye veya bu yasanın çıkış tarihi itibarıyla yurt dışında bulunanlar için büyükelçiye yazılı olarak şahsen yapılacak bir başvuru ile gerçekleştirilecektir.

Madde 3- Müslüman Kardeşler Cemaati'ne üye olanların cemaatin hedeflerini gerçekleştirme amacıyla bu kanun yürürlüğe girmeden önce işlediği cinai suçlarının cezası, bu kanunun çıkmasından sonra ülkede bulunuyorsa bir ay içerisinde ülke dışındaysa iki ay içerisinde teslim olması durumunda hafifletilir. Bu ceza hafifletme işlemi şu şekilde yapılır:

a) Eğer eylem idam veya müebbet ağır iş hapsi veya müebbet hapis gerektiriyorsa, ceza en fazla beş seneye indirilir.

b) Eğer eylem başka bir cezai suça yol açmışsa bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Madde 4- Bu kanun yürürlüğe girmeden önce Müslüman Kardeşler Cemaati Örgütü'nün hedeflerini gerçekleştirmek için cemaate üye olanların işlediği hafif suçların cezası, bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra ülke içerisinde iseler bir ay içerisinde ülke dışındaysalar iki ay içerisinde teslim olmaları durumunda affedilir.

Madde 5- Bu kanunda belirtilen cezai indirimden ve belirtilen aflardan hâlihazırda tevkif olunmuş veya yargılanmakta olanlar yararlanamaz.

Madde 6- Bu kanun resmi gazetede yayınlanır ve yayınlandığı tarih itibarıyla yürürlüğe girer.

Nitekim bu kanun 29 sayılı resmi gazetede 22.7.1980 tarihiyle yayınlanmıştır.

* Kaynak: Arap Avukatlar Forumu, <http://www.mohamoon.com/montada/default.aspx?Action=Display&ID=111383&Type=3>

Tunus'ta başlayıp Mısır'a sıçrayan ve bütün Ortadoğu'yu saran isyan dalgasının son durağı Suriye oldu. Her ne kadar bu ülkelerin halkları baskıcı, adaletsiz rejimleri altında yıllardır ezilmek gibi ortak bir kaderi paylaşıyor olsalar da her ülke kendi iç dinamiklerini taşıyor. Bu nedenle, her ülkede gelişmelere ilişkin sağlıklı öngörülerde bulunabilmek için, öncelikle o ülkenin tarihinden kültürüne, ekonomik ilişkilerinden uluslararası ilişkilerdeki yerine kapsamlı bir okuma yapmak gerekiyor. Tarihsel bilgilere ulaşmak nispeten kolayken, asıl sorun güncel iç dengelerin takip edilmesinde yaşanıyor. Soğuk Savaş'tan çıkmamış bürokratik yapısı, tahakküm altındaki medyası, farklı istihbarat ve polis örgütleri ile örülmüş güvenlik ağı her dönem Suriye hakkında bilgi edinmeyi zora sokarken, ülke içinde yaşayanların bile mahkûm olduğu bu bilgisizlik Suriye'deki dengelerin sağlıklı olarak okunmasını ve değerlendirilmesini engellemekte. Bu şartlara bir de düne kadar yabancı olunan pek çok ismin gündemimize girmiş olmasını da eklemek gerekiyor. Bu konuda kaçınılmaz olarak yoğun bir bilgi kirliliği yaşanıyor.

Bütün bu karışıklığın bir nebze önüne geçebilmek ve ülke içindeki siyasi dengeleri algılayabilmek adına hem rejim yanlısı hem de muhalif önemli figürlerin geçmişlerini, konumlarını, güçlerini, etnik/dini kökenlerini içeren bilgilerin derli toplu olarak verilmesinin yararlı olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca siyasi, toplumsal ve dini yapının, bu yapının içinde yer alan geleneksel ve isyana paralel ortaya çıkan yeni kurum ve yapıların da bilinmesi önemli bir gereklilik. Ancak bu bilgilerin ışığında ülke içi dengeleri takip edebilmek ve sağlıklı gelecek öngörülerinde bulunabilmek mümkün olacaktır. Bu amaçla hazırlanan, elinizdeki çalışma bugün Suriye siyasi ve toplumsal hayatındaki tüm önemli figürler ve temel yapılar hakkında bilgi edinebileceğiniz kaynak bir eser niteliğindedir

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66

GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312.551 21 00 | Faks : +90 312.551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

SETA | Washington D.C. Office

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington, D.C., 20036

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org